

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΙ
Η ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΣ

ΔΑΥΛΟΣ

ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 500

Ο ΦΙΜΠΙΟΝΑΤΣΙ ΕΚΛΕΨΕ ΤΟΝ ΠΥΘΑΓΟΡΑ

Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα στὴ Βουλγαρία

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό

Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 Ἀθήνα
Τηλ.: 3223957 ή 9841655.

Τὰ Γραφεῖα τοῦ Περιοδικοῦ
λειτουργοῦν πρωινές ὥρες
9.30-13.30 καθημερινά.

Ἰδιοκτῆτης-Ἐκδότης
- Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Ἀχιλλέως-Μουσῶν 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία- Ἀτελιέ:
«Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & Σία ΕΠΕ»
Μάγερ 11, Ἀθήνα, τηλ. 5221792.
Ἐκτύπωση-Βιβλιοδεσία:
«ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Καλλιδρόμου 10
Μπουρνάζι, τηλ. 5726819

- Τιμὴ ἀντιτύπου: 500 δρχ.
- Ἑτήσια συνδρομὴ: 5.000 δρχ.
- Ὁργανισμῶν κ.λπ.: 7.000 δρχ.
- Φοιτητῶν: 3.500 δρχ.
- Ἐξωτερικοῦ: 50 δολλ. ΗΠΑ.

• Οἱ συνδρομὲς προκαταβάλλονται
τὸν μῆνα Ἰανουάριου κάθε χρόνου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ἡ ὅλη συνεισφορά καὶ τὰ
ταχυδρομικὰ ἐμβάσματα στὴ
διεύθυνση:

ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσῶν 51
175 62, Π. Φάληρο, Ἀθήνα.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς
ποῦ ἀλλάζουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνωστοποιοῦν στὸ περιοδικό.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 6372:

Ἑρωτηματικά...

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 6373:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΛΑΔΗΣ, ΣΠ. ΝΟΝΙΚΑΣ,
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΒΥΣΣΟΥΛΗΣ, ΑΘΑΝ.
ΠΑΠΑΤΖΙΜΑΣ, Δρ. ΚΙΜΩΝ ΗΛΙΟ-
ΠΟΥΛΟΣ, ΟΥΡΑΝΙΑ ΠΡΙΓΓΟΥΡΗ-
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ.

ΣΕΛΙΣ 6382:

Ὁ Μύθος ὡς προοίμιο τοῦ Λόγου
Α.Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6383:

Ἡ καταραμένη Ἐπανάσταση
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Κ. ΓΑΤΣΙΑΣ

ΣΕΛΙΣ 6389:

Περὶ «Νέας Τάξεως»
ΗΛΙΑΣ Α. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6391:

Ἡ πατρότης τῆς μαθηματικῆς
ἀκολουθίας "Fibonacci" ἀνήκει
στὸν Πυθαγόρα
ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΔΑΚΟΓΛΟΥ

ΣΕΛΙΣ 6399:

Ἐκότη: ὁ πανάρχαιος ἀξιοκρατικός
θεσμός
ΗΛΙΑΣ Α. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6404:

Συνειρμοὶ δολοφονο-χασαπο-
δικτατορικοὶ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6407:

Ἡ ἑλληνικὴ προέλευση τῶν Θρακῶν
καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα στὴ Βουλγαρία
ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΕΝΙΟΖΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6416:

Ἑλληνικὴ φιλοσοφία καὶ εὐρωπαϊκὴ
κουλτούρα
ΠΑΝΟΣ ΤΣΙΝΑΣ

ΣΕΛΙΣ 6422:

Ἡ Σύγχρονη Ἑλληνικὴ Γλῶσσα (II)
ΓΙΑΝΝΗΣ Ν. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ
ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΠΟΙΗΣΗ:
Ἑλένη Ἀγγελῆ, Στρατῆς Γιαννίκος.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ:

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ: σελ. 6381 • ΑΚΡΟ-
ΒΟΛΙΣΜΟΙ: σελ. 6397 • ΧΑΡΑΚΤΗ-
ΡΕΣ ΧΩΡΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ: σελ. 6405 •
ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 6421 •
ΔΙΗΓΗΜΑ: σελ. 6427 • Η ΚΙΝΗΣΗ
ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 6433.

Ἑρωτηματικά...

«Κύριος τῶν Δυνάμεων»· αὐτὸ εἶναι τὸ ἰδανικὸ πρὸς ἀγωνίζεται νὰ ἐνσαρκώσῃ ἡ Διεθνὴς Ἑξ-ουσία; Καὶ τὸ «ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου» ἡ πρώτη καὶ τελευταία καὶ μοναδικὴ «ἐντολή» της;

—●—
Ὁ «Κύριος τῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ Φόβου», παλαιὸς μέγας θεὸς τοῦ Ἑξουσιασμοῦ, ἀνεβαίνει ξανὰ στὸν θρόνον του; Ἐνὰ εἶδος τοῦ ζωικοῦ βασιλείου, ὁ ἄνθρωπος, πρὸς κυριάρχησε χάρις στὸν πολυσχιδῆ ἐσωτερικὸ πλοῦτο του, μπορεῖ νὰ συρρικνώσῃ τὸν ψυχισμό του περιορίζοντάς τον στὰ «ὑποχθόνια συναισθήματα» καὶ νὰ παροπλίσῃ τίς νοητικές του δυνάμεις στηριζόμενος μόνο στὰ στοιχειώδη ἔνστικτα αὐτοσυντηρήσεως;

—●—
Εἶναι τόσο μέγα τὸ τοῦ Φόβου Κράτος, τοῦ οἰκονομικοῦ, πολιτικοῦ καὶ μεταφυσικοῦ Φόβου; Καὶ τόσο στέρη εἶναι ἡ περίσφιγξη τῆς Δυνάμεως, τῆς οἰκονομικῆς, τῆς ὀργανωτικῆς καὶ τῆς σκοταδιστικῆς Δυνάμεως;

—●—
Ποιὸς σ' ὅλη τὴν Ὑφήλιο θὰ καταλάβῃ, θὰ ἀσπασθῇ καὶ θὰ ὑποστηρίξῃ συνειδητὰ μιὰ τάξη πραγμάτων πρὸς ὥς «Διεθνὴ Νομιμότητα» θεωρεῖ τὸ δικό της συμφέρον, ὥς μέσο διακυβερνήσεως ἔχει μόνο τὴν ὕλική δύναμι καὶ ὥς «ὑπηκόους» της μόνο φοβισμένους ἢ ἐξωνημένους δούλους;

Δ.Ι.Λ.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Πενταπλή ἁρμονία καὶ συμμετρία

Κύριε διευθυντά,

Τὴ γνώση μας γιὰ τὴν Πυθαγόρεια δοξασία (ἀριθμοσοφία) σχετικὰ μὲ τὴν σημασία τῆς πεντάδας (ἀριθμὸς 5) ἀντιλοῦμε ἀπὸ τὰ «*Ἀποσπάσματα*» τοῦ Νικοδήμου («*Δαυλός*», τ. 106, Ὀκτώβριος 1990). Ἡ πεντάδα θεωρεῖται κατ' ἐξοχὴν σφαιρικὸς καὶ κυκλικὸς ἀριθμὸς, συσχετιζόμενος μὲ τὸ «*φῶς*» καὶ τὴν συμφιλίωση (ἐνώνει τοὺς περιττοὺς μὲ τοὺς ἄρτιους ἀριθμοὺς π.χ. 2 καὶ 3). Συμβολίζει ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα πλῆθος ἄλλων ἐννοιῶν: Ὁ Πλούταρχος στὴν πραγματεία του «*Περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας*» ἀναφέρει, ὅτι ἡ πεντάδα ὀνομάζεται «*τροφός*», ποὺ ἐξισώνει μὲ τὸν ἦχο, γιὰ τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ διαστήματα ἐνὸς τόνου ποὺ μπορεῖ νὰ παράγει ἕναν ἦχο εἶναι τὸ πέμπτο⁽¹⁾ [...].

Ἡ συνύπαρξη τοῦ μικρόκοσμου μὲ τὸν μακρόκοσμο εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ὁποιουδήποτε ἐνιαίου: ἡ σύγχρονη Ἐπιστὴμη τῶν Ὑλικῶν ἀναφέρει τὴν πρόσφατη ἀνακάλυψη νέας μορφῆς ὕλης, ποὺ κατατάσσεται ἀνάμεσα στὴν κρυσταλλικὴ καὶ τὴν ἁμορφὴ⁽²⁾. Ἡ δομὴ τῶν ἡμικρυστάλλων, ποὺ πρόσφατα ἀνακαλύφθηκαν στὰ ἐργαστήρια, εἶναι «*πενταπλῆς συμμετρίας*» (ἀποτελεῖται ἀπὸ κανονικὰ πεντάγωνα καὶ πεντάκτινους ἀστέρες), κάτι ποὺ ἔως τώρα ἐθεωρεῖτο «*ἀπαγορευμένο*» ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς Κρυσταλλογραφίας. Στὴν κατάρριψη τῶν ἀπαγορευτικῶν ἀρχῶν ὁδήγησε ἡ ἀνακάλυψη ἐνὸς κράματος ἀλουμινίου-μαγγανίου μὲ τὴν ἀσυνήθιστη αὐτὴ τοποθέτηση. Ἡ συμφιλίωση μεταξὺ τῆς κανονικότητος τῆς δομῆς τῆς ὕ-

λης καὶ τῆς τυχαίας κατανομῆς τῆς εἶναι προφανές.

Γενικὰ ὁ «*Ἀριθμὸς*» ἦταν γιὰ τοὺς μαθητὲς τοῦ Πυθαγόρα τὸ κλειδί τῆς φιλοσοφίας τους («*ἀριθμὸς τὸ πᾶν*») καὶ ἡ βασικὴ ἰδέα τῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἄνδρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος⁽⁵⁾. Ἄν καὶ ἡ ἀντίληψη αὐτὴ δὲν ἔγινε τόσο ἀποδεκτὴ στὸν μεταγενέστερο Δυτικὸ — τουλάχιστον — Κόσμο, θὰ πρέπει ἴσως ἐδῶ νὰ σημειωθεῖ ὅτι καὶ ἡ σημερινὴ προσέγγιση πολλῶν φυσικῶν, βιολογικῶν, ἀκόμα καὶ κοινωνικῶν φαινομένων γίνεται ποσοτικὰ μὲ τὸν ἴδιο περιπίου τρόπο ἀπὸ τὶς ἐφαρμοσμένες ἐπιστῆμες (διαφορικὲς ἐξισώσεις - mathematical modeling). Αὐτὸ ἴσως πρέπει νὰ μᾶς βάλει σὲ σκέψεις γιὰ τὴν ἱστορικὴ — ἔστω — ἀξία τῆς ἐκτίμησής τῶν Πυθαγορείων. Βεβαίως ὁ μυστικισμὸς τῶν ἀριθμῶν θεωρεῖται στὸν σύγχρονο Δυτικὸ — τουλάχιστον — Κόσμο ὡς κατάλοιπο προλήψεων τοῦ παρελθόντος: ἡ οὐσία τῶν πραγμάτων ἴσως νὰ μὴν εἶναι πλέον ὁ ἴδιος ὁ «*Ἀριθμὸς*», οἱ συμβολισμοὶ του ὅμως θεωροῦνται πάντα ἐπικαιροί, ντυμένοι μὲ σύγχρονα ροῦχα.

Σύμφωνα μὲ τὴν Πυθαγόρεια, λοιπόν, φιλοσοφία ἡ Πεντάλφα εἶναι τὸ σύμβολο τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς τελειότητος. Ἡ ἄγνωστη, ὅπως πιστέω, ὡς τώρα πτυχὴ τοῦ θέματος εἶναι ἡ ἄμεση σχέση τοῦ Χρυσοῦ Ἀριθμοῦ τοῦ Πυθαγόρα, (φ), ὅπου

$$\varphi = (1 + \sqrt{5}) / 2 \cong 1,61803,$$

μὲ τὴν ἁρμονία τῶν διαστάσεων τῆς Πεντάλφας. Ὁ ρόλος τοῦ Χρυσοῦ Ἀριθμοῦ στὴν Τέχνη εἶναι γνω-

στός⁽³⁾. Οί αναλογίες του Παρθενώνος, των Προπυλαίων, της 'Ακρόπολης καθώς και ζωγραφικά έργα της 'Αναγέννησης βασίζονται στον αριθμό αυτό: εκεί αποδίδεται ή άρμονία των διαστάσεων και ή όμορφία που άποπνέουν. 'Η διάταξη του ήλιακού μας συστήματος και ή μουσική κλίμακα περιγράφονται έντυπωσιακά άπό τους συσχετισμούς που προκύπτουν άπό τον αριθμό αυτό⁽⁴⁾.

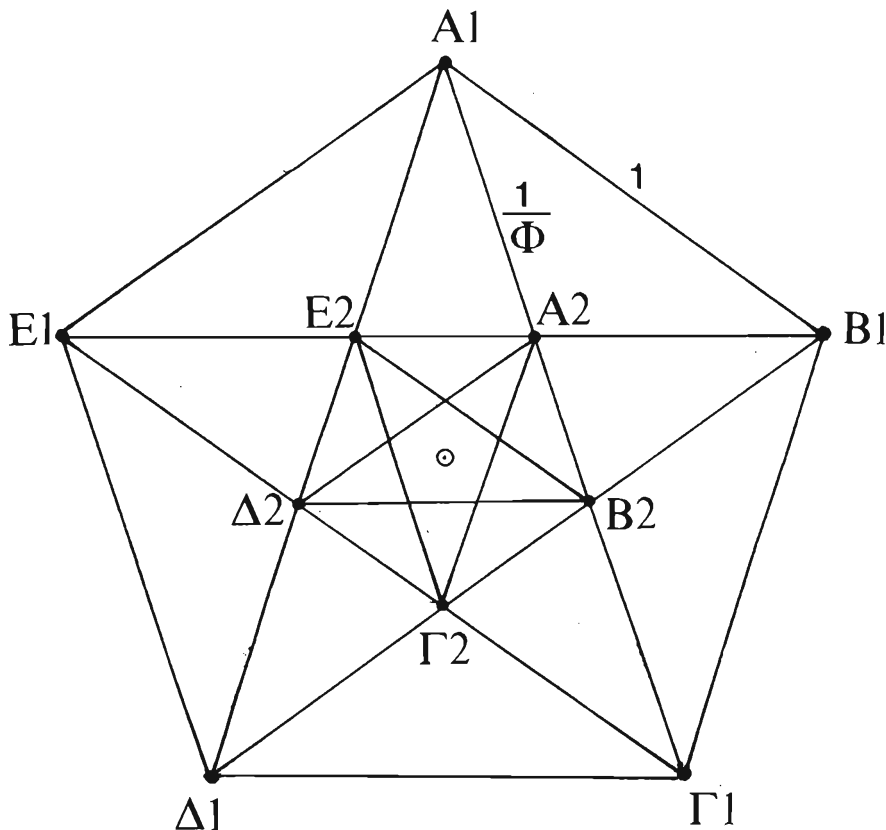
'Η Πεντάλφα σχηματίζεται όταν ένωθούν έναλλάξ οί γωνίες κανονικού πενταγώνου Α1Β1Γ1Δ1Ε1 έγγεγραμμένου σέ κύκλο. Οί τομές των εύθειών που σχηματίζουν την Πεντάλφα (πλευρές των κεφαλαίων Α), σχηματί-

ζουν μέ την σειρά τους νέο πεντάγωνο Α2Β2Γ2Δ2Ε2. Μέ την ίδια διαδικασία σχηματίζεται νέα Πεντάλφα, κ.ο.κ. 'Εάν ή διάσταση της πλευράς του πρώτου πενταγώνου θεωρηθεί ίση μέ την μονάδα, τότε ή κάθε πλευρά της πρώτης Πεντάλφας που προκύπτει είναι ίση μέ $1/\phi$ και ή διαγώνιος του ίση μέ ϕ . Το αξιοσημείωτο έδω, αλλά και έντυπωσιακό, είναι ότι ή αναλογία αυτή συνεχίζεται έπ' **άπειρον** για κάθε νέα Πεντάλφα που προκύπτει, μέ τη σχέση:

Πλευρά Πενταγώνου +

Πλευρά Πεντάλφας = Διαγώνιος

'Ο παρακάτω πίνακας είναι ένδει-

κτικός της έντυπωσιακής συμμετρίας αλλά και αρμονίας, πού το σχήμα αυτό περιέχει. Αυτό ίσως ένισχύει την σημασία της χρήσης της Πεντάλφας ως

συμβόλου τόσο από τους Πυθαγόρειους όσο και από άλλους κατά την αρχαιότητα:

Πεντάγωνο	Πλ. πενταγώνου	Πλ. Πεντάλφας	Διαγώνιος
1ο	1	1/φ	φ
2ο	1/φ ²	1/3 ³	1/φ
3ο	1/φ ⁴	1/φ ⁵	1/φ ³
.	.	.	.
.	.	.	.
ν	1/φ ^{2ν-2}	1/φ ^{2ν-1}	1/φ ^{2ν-3}
Αθρ. άπειρων	φ	1	φ ²

Παρατηρείται, ότι όλες οι περιπτώσεις αποτελούν γεωμετρικές προόδους με ίδιο κοινό λόγο (1/φ²). Τέλος το άθροισμα των πλευρών άπειρων Πεντάλφων και άπειρων πενταγώνων είναι ίσο με το άθροισμα άπειρων διαγωνίων, σύμφωνα με την μοναδική ιδιότητα του Χρυσού Αριθμού να έπιτυγχάνει πολλαπλασιασμό με άπλη πρόσθεση, δηλ.

$$1 + \varphi = \varphi^2.$$

Χωρίς να έπεκταθώ περισσότερο, θεωρώ ότι η χρήση του Πεντάκτινου Αστέρα από τους Πυθαγόρειους σαν σύμβολο Αρμονίας και Τελειότητας (ό Πυθαγόρειος πεντάκτινος άστήρ, ή Πεντάλφα, είναι άσχετος προς τον έξάκτινο «άστέρα του Δαβίδ») δέν θα πρέπει έπομένως να θεωρείται άπλο άποτέλεσμα άποκρυφιστικών δοξασιών. Στο γράμμα αυτό προσπάθησα άπλως να έστιάσω το ένδιαφέρον του προσεκτι-

κού άναγνώστη στον βαθμό άναζήτησης και στη σημασία πού απέδιδαν οι Αρχαίοι Έλληνες στοχαστές στην Όμορφιά και την Καλαισθησία.

Βιβλιογραφία

- 1) W. Westcott: «Αριθμοσοφία», Έκδ. Πύρινος Κόσμος, Αθήνα.
- 2) Περ. «Αντί», τεύχος 564, Αθήνα.
- 3) Ι. Δάκογλου: «Τά Μαθηματικά και ή Μουσική Όκτάβα», Περ. «Δαυλός», Αθήνα, Όκτ. 1990.
- 4) Ι. Δάκογλου: «Ό Μυστικός Κώδικας του Πυθαγόρα», «Νέα Θέσις», Αθήνα, 1988.
- 5) Κ. Μάλλα: «Όι Πυθαγόρειοι», Ίδρ. Γουλανδρή-Χόρν, 1985.

Μετά τιμής

Διονύσης Δ. Κλαδάς

Μαθηματικός

Καθηγητής Σχολής Ίκάρων

Βρυούλων 11-13-15, 15121 ΠΕΥΚΗ

Ή έγκεφαλική ποίηση των λογοτεχνικών βραβείων

Κύριε διευθυντά,

Τελευταία, ιδίως μετά το '74, έχουν γίνει πολύ του συρμού οι κρατικοί, ήμικρατικοί, σωματειακοί, ιδιωτικοί κ.λπ. διαγωνισμοί στά διάφορα είδη της λογοτεχνίας

με χρηματικά έπαθλα, ύλικά δώρα, διπλώματα και έπαίνους. Οι διαγωνιζόμενοι είναι περίπου οι ίδιοι (όλίγες δεκάδες) και οι κριτές αποτελούνται από «επαγγελματίες» έως «συμπτωματικούς». Το άποτέλεσμα εί-

ναί κάθε φορά λίγο πολύ τὸ ἀναμενόμενο, ιδιαίτερα ὅταν πρόκειται γιὰ τὰ κρατικά βραβεῖα. Ἀνθρώπινες ἀδυναμίες, θὰ μοῦ πεῖτε· ἀλλὰ ἡ συμβολὴ τῶν ποιητῶν καὶ λογοτεχνῶν στὸν ξεπεσμό τοῦ ποιητικοῦ «ἀγωνίσματος» εἶναι δεδομένη. Μοῦ φαίνεται ἀδιανόητο καὶ ἀνίερο, ἕνα ποίημα τῶν ἐσωτερικῶν φωνῶν, ποὺ ἐκφράζει ξόδεμα ψυχῆς καὶ τεκμήριο ἀτομικῆς ἀκεραΐωσης, νὰ μπαίνει στὸ τραπέζι τῶν διαπραγματεύσεων γιὰ βράβευση. Μάλιστα θὰ πῶ, ὅτι πολλὰς φορές, σὲ σπάνιες στιγμές, ἡ ποίηση προορισμὸ ἔχει μόνο τὸ συρτάρι, γιατί ἀπαιτεῖ πολὺ σεβασμὸ καὶ ἄκραν εὐαισθησία.

Φοβᾶμαι, ὅτι στὴν ἐξουσιαστικὴ ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε, ἡ ποίηση καὶ ἡ τέχνη γενικώτερα χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐργαλεῖο ἐξουσιαστικοῦ περιχομένου, ἀλαζονείας καὶ προβολῆς. Δὲν ὁμιλῶ περὶ τῶν πολιτικῶν στρατευμένων ποιητῶν, γιατί κατὰ κάποιον τρόπο αὐτοὶ κύτταξαν ἔστω λαθασμένα τὸ γενικώτερο συμφέρον, ἀλλὰ ἔζησαν σὲ ἐποχὲς πλήρους πολιτικῆς συγχύσεως καὶ παραπλάνησεως. Δυστυχῶς σήμερα ἡ συγκομιδὴ ὠφελιμάτων ἀπὸ τὴν τέχνη ταυτίζεται μὲ εὐτελεῖς σκοποὺς τῆς καθημερινότητας, ἀτομικῆς καὶ προσωπικῆς ἐμβέλειας. Δηλαδή μὲ τίποτα.

Δὲν ὑποστηρίζω, ὅτι πρέπει νὰ καταργηθοῦν οἱ λογοτεχνικοὶ ἀγῶνες (κάποτε τὴν «πάτηση» καὶ ὁ ὑποφαινόμενος). Ἡ ἄ-

μιλλα πάντα εἶναι ἐπωφελὴς καὶ προάγει τὴν ποιότητα. Ἡ ἀμφισβήτηση ἀναφέρεται στὴν κατάχρηση, ἡ ὁποία μοιραίως καταλήγει σὲ προχειρότητες, μεροληψίες καὶ ἄσκοπες συμμετοχές. Στὸ κάτω τῆς γραφῆς ὁ Σολωμός, ὁ Καβάφης, ὁ Παλαμᾶς, ὁ Σικελιανὸς ποτὲ δὲν πήραν βραβεῖο. Ὁ δὲ Σεφέρης μοιράστηκε τὸ ἕνα καὶ μοναδικὸ βραβεῖο ποὺ πήρε («Παλαμᾶ») μαζί μὲ τὸν Ι.Μ. Παναγιωτόπουλο, πρὶν τὸ «νόμπελ». Πρὸς τί λοιπὸν αὐτὴ ἡ πληθώρα λογοτεχνικῶν διαγωνισμῶν καὶ συμμετοχῶν καὶ πρὸς τί ἡ βραβειομανία; «Ὁ καθεὶς καὶ τὰ ὅπλα του». Βραβειομανὴς ποιητὴς μοῦ ἔλεγε, ὅτι κοντεύει νὰ βουλιάξει ἀπὸ τὰ πολλὰ βραβεῖα. Κοντὰ ἐξήντα. Ποῦ νὰ χωρέσει ἐδῶ ἡ ἀτομικὴ ἀκεραΐωση...

Γιὰ νὰ προλάβω αὐτοὺς ποὺ θὰ ὑποστηρίζουν ὅτι καὶ ὁ Αἰσχύλος διαγωνίστηκε καὶ βραβεύτηκε στὰ Διονύσια, ἔχω νὰ πῶ τοῦτο: Μακάρι νὰ βρεθεῖ ἕνας νέος Αἰσχύλος, κι ἂς σαρώσει ὅλα τὰ ἔπαθλα. Ὅμως δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε, ὅτι ὁ Αἰσχύλος γιὰ κάτι ἄλλο ἦταν ὑπερήφανος: Γιὰ τὴν συμμετοχὴ του στὴ μάχη τοῦ Μαραθῶνος καὶ μόνο.

Μετὰ τιμῆς

Σπ. Νόνικας

Οἰκονομολόγος
Λέσβου 60, Κυψέλη

Ἑρμῆς ὁ Τρισμέγιστος, ὁ γιὸς τοῦ Δία

Φίλε κ. Λάμπρου,

Χθὲς διάβασα τὸ βαθυνούστατο ἄρθρο τοῦ φίλου κ. Ἡλίας Τσατσόμοιρου, τοῦ διαπρεποῦς ἱστοριοδίφου καὶ ἑλληνιστῆ, μὲ τίτλο «Ἑρμῆς, ἐπικῶς Ἑρμείας», στὸν ἀγαπητό μου «Δαυλὸ» τεύχος 109. Μοῦ θύμιζε σχετικὰ παλιὰ καὶ καινούργια δοκίμιά μου περὶ τῆς ἀγνωστῆς Προϊστορίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἕνα ἀντίτυπο τῆς τελευταίας σχετικῆς ἐργασίας μου σᾶς τὸ προσφέρω, μὲ τὴν παράκληση, κατὰ τὴν κρίση σας, γιὰ δημοσίευσή.

Οἱ διδασκαλίες τοῦ Ἑρμῆ, οἱ μονοθεϊστικές, ἐπεκτάθηκαν πρὸς τὴν Ἀνατολή, καὶ ἐπηρεάσαν ὅλους τοὺς γνωστούς μεγάλους

μύστες καὶ δημιουργοὺς θρησκειῶν. Ἐπιτρέψτε νὰ ἐκθέσω ἐδῶ μερικὲς προσωπικὲς μου γνώμες γιὰ τὴν πανάρχαια παρουσία τῶν Ἑλλήνων στὴν Οἰκουμένη:

α) Ἰαπωνία: 1) Στὴ Β. Χοκάιντο κι ἄλλα νησιά ὑπάρχει ἀκόμα καὶ σήμερα μιὰ παλιὰ φυλὴ λευκῶν, οἱ Ἀϊνού. Μέχρι πρὶν 200 χρόνια διατηροῦσαν τὴ φυλετικὴ τους καθαρότητα. Τελευταῖα ὅμως ἔχουν ἀρχίσει ἐπιμιξίες μὲ ντόπιους καὶ τείνουν ν' ἀφομοιωθοῦν (σύμφωνα μὲ πολλὰ στοιχεῖα, ποὺ μοῦ ἔδωσε σὲ φωτοαντίγραφο ὁ ἐδῶ μορφωτικὸς ἀκόλουθος τῆς Ἰαπωνικῆς Πρεσβείας). 2) Ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια, κατὰ τὶς παραδόσεις, κατάγεται ἀπ'

τῇ θεᾷ τοῦ Ἡλίου, τὴν «*Ἀματέρα σου*». Τὸ ὄνομα τῆς ὁμῶς εἶναι καθαρὰ δωρικό-ἐλληνικό (= Ἡ μητέρα σου). Ἦλθεν ἀπὸ τῇ Δύση, ἀπ' τῇ χερσονήσῳ Τακάμα, πάνω σὲ κοχύλι (= θαλαμηγός).

β) Στὸ ἀρχιπέλαγος τῆς Πολυνησίας ἢ Μελανησίας, τοῦ Ν. Εἰρηνικοῦ: 1) Ὑπάρχουν πολλὰ νησιά μ' ἐλληνικά ὀνόματα: *Μαρέα* (= *Mā+Ρέα*). *Βόρα-Βόρα* (ἀπὸ τὸν Βόρα ἢ Βορέα, τὸν πατέρα τοῦ Οὐρανοῦ). 2) Ἡ Νῆσος τοῦ Πάσχα ἀποκαλεῖται ἀπὸ τοὺς Ἰθαγενεῖς, τοὺς Μαορί: Μάτε-Κῆτε (= Μακητία-Μακεδονία). Ὁ Ι. Πασσᾶς ἀναφέρει στὴν «*Ἀληθινὴ Προϊστορία*», πῶς, ὅταν ὁ θαλασσοπόρος Κούκ τὴν ἀνακάλυψε πρὶν ἀπὸ 200 χρόνια, οἱ Μαορί χρησιμοποιοῦσαν πολλὲς ἐλληνικὲς λέξεις (νοῦς, ἀρμονία, ἀέτος, μανθάνω, φθάνω...). Ἀλλὰ καὶ γνωστός μου ναυτικός μου ἐπιβεβαίωσε τὸ γεγονός αὐτό. Στὶς γιορτές τοὺς οἱ ἰθαγενεῖς βάφονται ἄσπρι. Περιμένουν τοὺς ἄσπρους θεοὺς...

γ) Στὸ Δυτικὸ Ἠμισφαίριο: 1) «Greek Amphitheater», στὴν περιοχὴ Ντόβερ. Ἐκατοντάδες τύμβοι στὸ Οὐσκόνσιν καὶ στὸν Κόλπο τοῦ Μεξικοῦ μὲ πολλὰ ἐλληνικῆς τεχντροπίας εὐρήματα, ὅπλα, πελέκεις, κοσμήματα... 2) Στὴν Ν. Ἀμερικὴ πόλεις μὲ ἐλληνικά ὀνόματα. Οἱ ἰθαγενεῖς ἀποκαλοῦσαν τὸν θεὸ Οὐρανὸ «*Οὐρακόν*». 3) Πολλὰ λέγονται γιὰ τὴν φυλὴ τῶν Μάγιας... 4) Ἡ κατάκτηση τῆς Ἀτλαντίδας (Πλάτων, «*Κριτίας*» καὶ «*Τίμαιος*»).

Ἔτσι, ἐπιβεβαιώνονται οἱ παλιὲς ἐλληνικὲς παραδόσεις, πού ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Ἡσίοδο καὶ πολυάριθμους ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀλλὰ καὶ σύγχρονους διανοουμένους (Πανеп. Ὁξφόρδης, «*Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ*»), ὅτι στὰ Τάρταρα (= ἡ νῆσος τοῦ Πάσχα, τῆς Μελανησίας;) εἶχεν ἐξορίσει ὁ Κρόνος πολλοὺς ἀντιπάλους του, γιατί δὲν συμφωνοῦσαν μὲ τὴν πολιτικὴ του γιὰ τὴν ἐνοποίηση ὅλων τῶν λαῶν τῆς Γῆς χωρὶς φυλετικὲς διακρίσεις (ὁ Κόττος, ὁ Γύης, ὁ Αἰγαίων Βριάρεως ἢ Ἡρακλῆς...). Μετὰ τὴν Τιτανομαχίαν ἐξορίσθηκεν ὁ ἴδιος ὁ Κρόνος στὰ Τάρταρα. Κι ἦταν φύλακες οἱ ἴδιοι παλιοὶ φυλακισμένοι του.

Φαίνεται, πῶς κατὰ τὴν 16ῃ π.Χ. χιλιετίαν ἐμφανίστηκεν ἡ αὐγὴ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων στὴν Ἀρειάνα-Βαέδα (γῆ τῶν Ἀρείων), τοῦ Zen Avesta, τῶν Περσῶν καὶ Ἰνδιῶν. Ἐφθασε στὴν ἀκμὴ τοῦ ἑνας πολὺ ὕψηλός πολιτισμός, κατὰ πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ τὸν σύγχρονο, τὴν 10ῃ καὶ 9ῃ χιλιετία. Τὴν ἐποχὴ τῶν θεῶν Οὐρανοῦ, Κρόνου, Δία, Διόνυσου ἦταν αὐτόχθονες, κάτοικοι τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, τῆς Αἰγίδας, πού ἦταν τότε ὁ παράδεισος, καὶ τῆς χερσονήσου τῆς Μ. Ἀσίας, ὡς τὸν Καύκασο καὶ τὸν Ταῦρο. Πρωτεύουσα εἶχαν τὶς Ἐλευθερές τῆς Πιερίας, πού βρίσκονταν, σύμφωνα μὲ ἐνδείξεις, κάτω ἀπὸ τὰ ἐρεῖπια τοῦ σημερινοῦ Δίου. Θερινὴ πρωτεύουσα εἶχαν τὶς Αἰγές (Ἀγιόντα τῶν Ἰνδιῶν). Κατέκτησαν ὅλο τὸν κόσμον καὶ ἐξαφανίσθησαν λόγω τεραστίων γεωλογικῶν μεταβολῶν καὶ τελικὰ τοῦ Μεγάλου Κατακλυσμοῦ. Κατὰ πολλοὺς οἱ πρόγονοι τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων, οἱ πρόγονοι τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας, ὀνομάζονταν Δραβίδες (Ν. Μαργιόρης, «*Δραβίδες, οἱ πρόγονοι τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων*»).

Πλήθος ἐνδείξεων, πολλὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες γιὰ πρώτη φορὰ εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος στὶς στήλες τοῦ «*Δαυλοῦ*», πείθουν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι ἡ μητέρα γλῶσσα ὅλων τῶν γλωσσῶν τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου, ἀλλὰ πιθανότατα καὶ τῶν ἄλλων γλωσσῶν τῆς Ἀνατολῆς (Χιτιτικῆς, Ἀσσυριακῆς, Σουμεριακῆς, Περσικῆς, Σανσκριτικῆς - ὅρα ἄρθρο μου «*Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα*», πού δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ τῶν ἀποδήμων Μακεδόνων «*Πέλλα*», Ὁκτώβριος '90): Διαμορφώθηκε κι ὁλοκληρώθηκε στὸν Ὀλυμπο καὶ στὶς γύρω περιοχές, ἀπὸ τὸ τέλος τῆς Βουρμίου παγετώδους περιόδου (26ῃ ὡς 20ῇ χιλιετία π.Χ.) ἀπὸ τοὺς Ὀλύμπιους Θεοὺς, τὶς Ὀλύμπιες ἢ Πιμπλιάδες ἢ Πιερίδες Μοῦσες καὶ τὸ παλαιοελληνικὸ ἱερατεῖο σύμφωνα μὲ ἐλληνικὲς παραδόσεις, τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μυθολογία καὶ ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γραμματεία καὶ λοιπὴ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Ὁ Ἑρμῆς ὁ Τρισμέγιστος, γιὸς τοῦ Δία καὶ τῆς Μαίας, κόρης τοῦ Ἀτλанта,

είναι θεός της Αιγύπτου, όπου έζησε σάν σύμβουλος καί αντίβασιλεύς τοῦ μεγάλου Ἑλληνο βασιλέως Κρόνου. Ἐγραψε 42 βιβλία (36 μὲ κοσμογονικὲς καί φιλοσοφικὲς γνώσεις καί 6 μὲ ἱατρικὲς γνώσεις). Ἔζησε τὴν 11η ἢ 10η χιλιετία π.Χ. Καί εἶδε σάν δράμα τὸν «Ποιμάνδρην», ἕνα ὑπερμέγεθες καί ἀπροσδιόριστο ὄν, πλημμυρισμένο ἀπὸ φῶς... εἶναι ὁ νοῦς, ἡ ζωὴ καί τὸ φῶς καί ὁ πατέρας, ὁ δημιουργὸς τῶν πάντων. Ὁ φωτεινὸς τοῦ λόγος βγήκεν ἀπὸ τὸν νοῦ τοῦ καί εἶναι ὁ υἱός τοῦ.

Ἡ διδασκαλία τοῦ διαδόθηκε σ' ὅλο τὸν Κόσμο: Στοὺς Ἕλληνες (Ὁρφείας), στοὺς Αἰγυπτίους (Αἰγυπτιακὸ Ἱερατεῖο), στοὺς Ἑβραίους (Μωϋσῆς-Βίβλος), στοὺς Πέρσες (Ζαρατούστρας), στοὺς Ἰνδοὺς (Βραχμᾶνες, Βούδας), στοὺς Κινέζους (Οὐράνιοι βασιλεῖς Φοῦ-Χσι καί βασίλισσα Βάγκ-Μοῦ), στὸν Λάο-Τσέ, ποὺ ἔγραψε τὸ Ταό-Τέ-Τσίγκ, στοὺς Ἰάπωνες (Σιντοϊσμός)...

Βιβλιογραφία: Εἶναι ἀπέραντη. Ἐδῶ παραθέτω:

1) «Edda», συλλογὴ ἀρχαίων Σκανδιναβικῶν μύθων τοῦ J. Grimm, 2) «I. Τζίνγκ», ἀρχαῖο κινέζικο κείμενο, 3) «Ραμαγιάνα» καί «Μαχαμπαράτα»: ἀρχαῖα Ἰνδικὰ κείμενα, 4) Κοτίκι, «Ἰαπωνικὲς Παραδόσεις», 5) Populbux, ἀρχαῖο κείμενο Ἰνδοαμερικάνικο, 6) «The Philosophy of Plautine», τοῦ Will Inge, London 1929, 7) Πλάτων, «Κριτίας» καί «Τίμαιος», 8) Πανσανίας, «Ἀρκαδικά», 9) I. Πασσᾶς, «Ἡ Ἀληθινὴ Προϊστορία», 10) Π. Ἰωαννίδης, «Ἡ Ἀγνωστὴ Προϊστορία τῶν Ἑλλήνων», «Ἐρμῆς ὁ Τρισμέγιστος», Θεσ/νίκη 1980, 11) Ν. Μαργιορῆς, «Δραβίδες», Β' ἔκδοσις, Ἀθήνα 1987, 12) Will Durand, «Παγκόσμια Ἱστορία», 13) E. Schurē, «Οἱ Μεγάλοι Μύστες», 14) W. Scott, «Hermetica», 15) I. Στοβαῖος, «Ἀνθολόγιον», 16) Στ. I. Κοψαχείλης, «Μουσικαὶ Λαογραφίαι τῆς Μακεδονίας».

Μετὰ τιμῆς

Παντελῆς Βυσσούλης

Ἱατρός καρδιολόγος

Λεωφ. Βασιλίσσης Σοφίας 82

Τηλ. 7789444

Ἡ κοιτίδα τῆς Πρωτογλώσσας τῆς ἀνθρωπότητας

Ἀγαπητὲ «Δαυλέ»,

Ἀνέγνωσα μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον εἰς τὴν «Καθημερινήν», 2/12/90, ἄρθρον γλωσσο-ἀνθρωπολογικῆς ὑφῆς ἀναφερόμενον εἰς τὴν καταγωγὴν τῆς γλώσσης, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ὑπάρξεως μᾶς πρωτο-γλώσσης-μητρὸς πασῶν τῶν γλωσσῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ὅπως ὑποστηρίζουν πολλοὶ σύγχρονοι ἐρευνῆται, ἡ πρωτο-γλώσσα αὐτὴ εἶναι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἡ Ἑλληνικὴ, ἡ σήμερον δεινῶς πληττομένη καὶ διασυρομένη ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐμᾶς τοὺς ἀχάριστους, ἄγνοες, ἀγνώμονες γραικυλίζοντες νεο-Ἕλληνες κληρονόμους! — ἑλληνίς φωνή. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσω/ἀναφέρω ὅτι ὑπάρχει Ἰσραηλίτης συγγραφεύς, καθηγητῆς γλωσσολογίας, ὁ ὁποῖος ἔλκει/ἀνάγει τὴν καταγωγὴν τῆς ἑβραϊκῆς, σημιτικῆς ἐν γένει, γλώσσης εἰς τὴν (πρωτο)ἑλληνικὴν.

Ἐν πρόκειται περὶ στενοῦ, ἐθνικιστικοῦ τύπου, ἐλληνοκεντρισμοῦ: ὁ ὅρος καὶ ἡ ὑπαρξὶς τῆς «ἰνδο-εὐρωπαϊκῆς» («φυλῆς» καὶ «γλώσσης») ἀμφισβητεῖται πλέον σοβαρῶς ἀπὸ πλείστες ὁσες πλευρές. Ἀμφι-

σβητεῖται, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἡ προβαλλομένη/διατυμπανιζομένη ἀβασανίστως φοινικικὴ προέλευσις τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Ὅχι, δὲν πρόκειται περὶ προσπαθείας/ἐκστρατείας τὸν ὥσεως/ἀναπετρώσεως τοῦ ἐν καθιζήσει (ἐθνικοῦ) ἡθικοῦ μᾶς: δὲν μᾶς χρειάζονται τεχνητὲς «ἐνέσεις αἰσιοδοξίας» οὔτε ἐθνικῆς ὑπερηφανείας γιὰ τὴν πρωτοκαθεδρία τοῦ «ἑλληνικοῦ ἄξονος», τοῦ καὶ ἑλληνικοῦ πυρὸς κληθέντος — ἀπλῶς χρειάζομαστε πρὸ παντὸς ἄλλου συνειδητο-ποίησιν τῆς ταυτότητος καὶ τῆς ἰδιοπροσωπίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐν-τρύφησιν εἰς τὸ ἑλληνικὸν αἶνιγμα, εἰς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ποῦ ἐνεφανίσθη/ἀνεφύη/ἐδημιουργήθη τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἡ κοιτίς τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἀνω θρωσκούσης «κορωνίδος τῆς Δημιουργίας» (σὲ κάποιο σημεῖον τῆς σημερινῆς Ἀφρικῆς, στὰ ὑψίπεδα ἢ στὶς ὑπώρειες τῶν Ἱμαλαίων ἢ στὴν περιοχὴ τῆς Πίνδου, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ ἐκλεκτὸς μελετητῆς καὶ συνεργάτης σας κ. Ἡλίας Τσατσόμοιρος), τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἀνίχνευσις τῆς γλώσσης-

μητρός τοποθετείται κάπου στην Μικρά 'Ασία, 'Ανατολία, 'Ιωνία, Αιγίδα. Βλέπε σχετικώς την σημαντική συμβολή του έργου του Colin Renfrew, "Archaeology and Language" (Κόλιν Ρένφριου, «'Αρχαιολογία και Γλώσσα»).

Οί πρόγονοί μας, ἄρα, δὲν ἀφηρμῶντο ἐκ τῶν ὑπιδέδων τῆς 'Ασίας ἢ τῶν ἀχανῶν στεπεῶν τῆς Ρωσσίας (αἵτινες ἐξ ἄλλου εἶναι φύσει ἀδύνατον νὰ ἐμφυσήσουν, νὰ ἐνπνεύσουν τὴν θεμελιώδη ἐλληνικὴν συν-αἴσθησιν τοῦ μέτρου) ἢ τῶν βορείων παραδυναβείων πεδιάδων, ὅπως ἐνόμιζον οἱ ἐπιστήμονες ἕως τώρα. 'Αντὶ περὶ καθόδου, θὰ ἔπρεπε νὰ ὁμιλοῦμε περὶ **κυματοειδοῦς ἐπανόδου** τῶν Δωριέων. 'Επιγραμματικῶς, εἴμεθα περίπου, τρόπον τινά, οἰοῦναι **ἀρχεγόνως αὐτόχθονες!** Τὸ ὅτι ἐξηπλώθησαν οἱ "Ἕλληνες σ' ὅλη τὴν τότε καὶ νῦν οἰκουμένη εἶναι ἓνα γεγονός πού ἔχει ἀρχίσει νὰ ἀνιχνεύη, νὰ ψηλαφῇ καὶ νὰ ἀνα-καλύπτῃ ἡ

πεφωτισμένη ἀπροκατάληπτη ἐπιστημονικὴ ἔρευνα.

'Εν καταλείδει, πλὴν τῶν πολυδιαφημιζομένων γλωσσολόγων τῆς ἀδιεξόδου — καὶ σαφῶς μὴ ἀφορώσης, ἐν τέλει, τὴν ἐλληνικὴν — δομικῆς γλωσσολογίας, θὰ εἶχα νὰ παραθέσω τὰ βαθυστόχαστα συναφῆ ἔργα περὶ γλώσσης τοῦ "Ἑλληνος φιλοσόφου Στυλιανοῦ Ράμφου, τοῦ Γερμανοῦ διδασκάλου καὶ στοχαστοῦ Μάρτιν Χάιντεγκερ, τοῦ Θρασυβούλου Γεωργιάδου, τοῦ 'Αμερικανοῦ γλωσσολόγου Benjamin Lee Whorf (Μπέντζαμιν Λῆ Γουόρφ) καὶ τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους Σπυρίδωνος Ζαμπελίου καὶ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων.

Μετ' ἐκτιμήσεως

'Αθανάσιος Παπαζήσιμας

25 Norfolk Square

London W2 1RX

ENGLAND

'Απόψεις τοῦ «Νέου Κύκλου» Ὀρφικῶν» γιὰ τὴν γλῶσσα

'Αξιότιμε κ. διευθυντά,
[...]

Τελευταίως, ἀναφέρεται καὶ τὸ περίεργον περὶ ἐξελίξεως τῆς 'Ελληνικῆς Γλώσσης... Γνωρίζετε, φίλτατε Κε Λάμπρου, ὅτι οὐδὲν ψευδέστατον τούτου. 'Η θειοτάτη μὴ-τηρ ἡμῶν γλῶσσα οὐδεμίαν χρειαίαν ἔχῃ τῆς ἐξελίξεως ταύτης.

Τὸ γεγονός ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ αἰώνιον ἀπόκρυφον 'Ιερὰν Βίβλον περὶ τῶν **δρωμένων** μέσῃ τῆς λειτουργικότητος τῶν κοσμικῶν νόμων τοῦ δημιουργοῦ καὶ τῶν **λεγομένων** διὰ τὸν ἐνδιαθέτου λόγου του (ὅτι: αἰὶ ὁ θεὸς ὁ σοφὸς γεωμετρεῖ διὰ τοῦ διαβήτου τῆς ἀρμονίας, ὁλονὲν χαράσσει νέας ἀνακλυκλιστικὰς μορφάς, ἀνασυντάσσει τὸν πολλαπλοῦν κόσμον τῶν ἰδεῶν) διακρίνομεν ἀπὸ τοὺς τριαδικοὺς νόμους τοῦ ρυθμοῦ, τῆς αἰτίας καὶ τοῦ αἰτιατοῦ, τῆς παλμοδονήσεως, τὸν μυστικὸν νόμον τῆς ἑλξεως (καὶ τοῦ διχασμοῦ) κ.ἄ., ὡς πάντα ταῦτα ἀναλύονται: εἰς τὰ Μαθηματικὰ καὶ τὴν Γεωμετρίαν τῶν Πολυγώνων καθὼς καὶ εἰς τὴν Σφαιρικὴν Γεωμετρίαν, ἐν ἣ τὸ ἀδιδάκτατον («*Ens Instans*») κυρίως διαμορφοῦται. [...]

Οἱ Ὀρφικοί, τόσοι κατὰ τὴν μυητικὴν ἀνάλυσιν τῆς Κοσμογονίας τῶν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐξελικτικὴν διαδρομὴν τοῦ ἀνθρώπινου συνειδότος, ἱερὸν κανόνα τηροῦν τὴν γλῶσσαν αὐτήν, ὡς αὕτη διατυπῶνται ἀπὸ τοῦ 10.000 π.Χ. ἕως τῆς ἐποχῆς τῶν Μυκηναίων. Δεδομένου ὅτι τοιοῦτον θέμα τυγχάνει εὐρυτάτης ἀναπτύξεως, περὶ τοῦτου θέλω ἐπανέλθει ἐν εὐθεωτέρῳ χρόνῳ. Σαφέστατα πρόκειται περὶ μουσικωτάτης δομῆς συγκειμένης ἐκ στοιχείων ἀρμονικῶν, διὸ καὶ τόσοι ἐν τῇ ὀρφικῇ διδασκαλίᾳ ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν μεγάλων ἐρευνητῶν καὶ τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν νέων χρόνων θεωρεῖται ὡς θεία λαλιά, ὡς τὸ πρῶτον ἐκ τῆς τιτανίδος τῶν θεῶν φυλῆς ἐξεπονήθη βάσει τῶν πρώτων ἀρμονικῶν τῆς Φύσεως ἀκουσμάτων.

Συνεπῶς ὁ ἀνθρώπινος παράγων διαφοροποιήσεως ἐν τῇ 'Ελληνικῇ Γλώσσῃ ἀποτελεῖ βιασμόν καὶ ὕβριν κατὰ τῶν κοσμικῶν νόμων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων οἱ θεοί, τοῦ ἀνθρώπου πνευματικοὶ ἡγήτορες, ἐδόμησαν αὐτήν, ἀφοῦ ἐγένοντο κατὰ πρῶτον ἄριστοι χρήσται τοῦ Ὀρφικοῦ Μουσικοῦ Λόγου. Τοῦτο φέρει εἰς τὴν μνή-

μην τοῦ ἀνθρώπου τὸ γεγονός ὅτι τὰ πρῶτα ἱερὰ κτίσματα, ναοί, τείχη πόλεων ὡς τῆς Τροίας, τῶν Θηβῶν κ.ἄ., ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τοὺς αὐλοὺς τοῦ πάθους. Οὐκέτι ἔργον ἀνθρώπου ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα. Ἐξ ἄλλου, καθίσταται παγκοίως γνωστὸν ὅτι ἐκάστη ἑλληνικὴ λέξις ἔχει διττὴν ὕφην, ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν, ἐνηρμοσμένην μὲ τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν. Τὸ ἐκφράζεσθαι διὰ τῆς γλώσσης αὐτῆς ἐπιτελεῖ τὸ μέγα ἔργον (Magisterium) καὶ θέτει διὰ τῶν δομικῶν στοιχείων αὐτῆς εἰς τροχίαν ἐργασίας τὸ μέγα ἔμπυρεῖον τοῦ σύμπαντος, δι' οὗ συντελεῖται πᾶσα δημιουργία καὶ ἐνίσχυσις τοῦ κόσμου τῶν μορφῶν.

Διακρίνομεν, ὡσαύτως, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν, γλωσσικὴν ἐσωτερικὴν ἐνότητα, σαφῶς συσχετιζομένην μὲ τὴν πυθαγόρειον Ἀρμονίαν τῶν Πλανητικῶν Σφαιρῶν, δυνάμει τοῦ κοσμικοῦ νόμου τῶν ἀνταποκρίσεων. Τοιαύτη σχέσις ἀποτελεῖ τὴν πρώτην χρωματικὴν ὁκτάβα τῆς μυστηριώδους ἀρμονικῆς τῶν κόσμων, ἔργον τοῦ αἰωνίου ἐνδιαθέτου λόγου, παλμοκραδασμικῶς μέσφ τῆς προσωδιακῆς ἀρμονίας μεταδιδόμενου.

Μετὰ τιμῆς
Δρ Κίμων Ἡλιόπουλος
«Νέος Κύκλος Ὀρφικῶν»
Τ.Θ. 76032 Ν. Σμύρνη

● Τέλος Μαρτίου κυκλοφορεῖ:

Ἡ ριζοσπαστικώτερη ἔρευνα ποὺ ἔγινε ποτε γιὰ τὴν γένεσι τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, τὴν ἀποκρυπτογράφηση τῶν ἀγνώστων σημασιῶν τῶν γραμμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου καὶ τὴν ἱστορία τοῦ μεγάλου προκατακλυσμιαίου οἰκουμενικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου (Ἐποχὴ Διός).

● Μιὰ ἐργασία τοῦ

ΗΛΙΑ Λ. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΥ

ποὺ θραύει ὅλα τὰ φράγματα τοῦ Ἱστορικοῦ Ψεύδους καὶ ἀνοίγει νέους φωτεινοὺς ὁρίζοντες στὴν ἀνθρώπινη σκέψι.

Φιλολογικὴ-γλωσσικὴ-τεχνικὴ ἐπιμέλεια:

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

● Τέλος Μαρτίου στὰ Γραφεῖα τοῦ «Δαυλοῦ» καὶ στὰ σοβαρὰ βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἑλλάδος.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀμελεῖς ἐκ τῶν συνδρομητῶν, ποὺ δὲν ἔχουν ἀκόμη καταβάλει τὴν συνδρομὴ τοῦ 1991, νὰ τὴν ἀποστείλουν.

Διεύθυνση: Δημ. Ι. Λάμπρου, Μουσῶν 51, 175 62 Π. ΦΑΛΗΡΟ.

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ

Τὸ φοβερό χάσμα μεταξὺ Ἑξουσίας καὶ Πραγματικότητας

Διερωτᾶται κανεὶς, ποῖός εἶναι ὁ βαθύτερος λόγος τῆς λυσσαλέας, ἀδίστακτης καὶ ἐν κυριολεξίᾳ ζετσίπτωτης ἐπιθέσεως τῶν γνωστῶν ἐξουσιαστῶν τοῦ Σκότους, πού σὲ παγκόσμια κλίμακα, ὅπως οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ» γνωρίζουν, ἔχουν ἐξαπολύσει κατὰ παντός ἑλληνικοῦ. Διότι πράγματι φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἀνεξήγητο τὸ τόσο μῖσος, πού ἐκπορεύεται ἀπὸ μιὰ πανίσχυρη Διεθνή Ἑξουσία ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ὡς πολιτικὴ πραγματικότης μὲν εὐρίσκεται σὲ ἄθλια, τραγικὴ τῶ ὄντι κατάσταση πνευματικῆς ἀφασίας μὲ βαθειὰ μισελληνικὸ ἰδεολογικὸ προσανατολισμό, ὥστε ἀδιστάκτως νὰ θεωρῆται ἀπὸ πολλοὺς ὅτι τὸ λεγόμενο «ἑλληνικὸ» Κράτος δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὴν Ἑλλάδα, ὡς πρότυπο δὲ πνευματικὸ νὰ ἔχη στίς μέρες μας παραμερισθῇ ὅσο ποτὲ ἄλλοτε ἀπὸ ἕναν κόσμον ἐξουσιαστικὸ, δογματικὸ, οικονομιστικὸ καὶ κτηνώδη. Βλέπει λοιπὸν φαντάσματα ἢ συνωμοτικὴ Διεθνὴς Ἑξουσία, ὅταν προδήλως ἀγωνιᾷ καὶ ὑπουλα ἐπιτίθεται μὲ ἀπίστευτη μανία κατὰ τῆς ἑλληνικότητας;

Ἄς σκύψουμε πᾶνω στὰ πράγματα: Ποιοὶ εἶναι αὐτοί, πού σήμερα διεκδικοῦν ἀνοιχτὰ τὴν ἡγεσίαν τῆς ἀνθρωπότητος; Ἄν ψάξῃ κανεὶς ἀνάμεσα στὰ στοιχεῖα πού συνιστοῦν τὸν σύγχρονον κόσμον [ἐπιστήμη, στοχασμός, τέχνη, φιλοσοφία, καλλιέργεια γενικά, πολιτικά (ὄχι ἐξουσιαστικά) ἰδεώδη καὶ συστήματα, ἔλεγχος, διάλογος, ἀπόδειξη, τεχνολογία, ἀθλητισμός, θέατρο, θεωρία, λόγος, ἔρευνα], θὰ δῇ ὅτι **ὄχι μόνο δὲν εἶναι τίποτε ἀπολύτως δικό τους, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὅλα αὐτὰ καταπολεμήθηκαν ἀπὸ αὐτοὺς μὲ τοὺς πιὸ συνωμοτικούς καὶ σατανικούς τρόπους ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες.** Κι ἂν, ἀφ' ἑτέρου, θέλῃ νὰ ἀνεύρῃ τὴν πατρότητα ὅλων αὐτῶν τῶν στοιχείων πού ἀπαρτίζουν ὁλόκληρον τὸν σύγχρονον πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος, θὰ δῇ ὅτι **ἡ πατρότητα αὕτη εἶναι ἑλληνικὴ.**

Φοβερὴ τῶ ὄντι ἡ ἀποκοπὴ τοῦ Ἑξουσιασμοῦ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα καὶ δεινὴ τῶ ὄντι ἡ θέσθ του, ὅταν θελῇ νὰ ἐξουσιάσῃ ἕναν κόσμον, πού καθολοκληρίαν τοῦ εἶναι ἀπολύτως ξένος καὶ ἐχθρικός καὶ στήν ψυχὴ καὶ στὸ πνεῦμα. Καὶ εἶναι ἀπολύτως «δικαιολογημένη» ἡ λύσσα τῆς ἀπογνώσεως. Μιὰ λύσσα, πού, ὅπως ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν παραλογισμό, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ὀδηγῇ σὲ ἐνέργειες σπασμωδικές, ἀστόχαστες, λανθασμένες.

Ἡ ἀστοχασία τοῦ Ἑξουσιασμοῦ, τὸ θανάσιμο γι' αὐτὸν «λογικὸ σφάλμα βάσεως», ἔχει μὲ μιὰ ἐπιγραμματικὴ διατύπωση ὡς ἐξῆς:

Ἡ κατάσταση Ἑξουσίας, τῆς ὁποίας φορεὺς εἶναι ὁ ἴδιος (ὁ Ἑξουσιασμός), γιὰ νὰ ὑπάρξῃ, ἀπαιτεῖται ὁ Λόγος (ἐπιστήμη, ἔρευνα, τεχνολογία). Ἄν ὁ Ἑξουσιασμός τὰ ἀπορρίψῃ ὅλα ὡς ἑλληνικά, ὅπως πράγματι εἶναι, θὰ αὐτοκτονήσῃ (διότι χωρὶς αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰσχύ του). Καὶ ἂν τ' ἀφήσῃ νὰ ὑπάρχουν, πάλι θὰ πεθάνῃ (ἀφοῦ ἰσα-ἰσα ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ἐπιστήμη διὰ τῆς ὑπάρξεώς τους καὶ μόνον ἐλέγχουν καὶ ἀναιροῦν τὸ ψεῦδος, τὴν ἀπαραίτητη αὕτη προϋπόθεσιν τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἑξουσίας).

Αὐτὸ μὲ λίγα λόγια εἶναι τὸ τραγικὸ ἀδιέξοδον τῶν ἐξουσιαστῶν τοῦ Σκότους. Καὶ στὸ ἀδιέξοδον αὐτὸ ὀφείλεται ἡ παρανοικὴ παγκόσμια ἐπιχείρηση τοῦ Μισελληνισμοῦ. Τὸ δόγμα, ἡ ὁργανωτικὴ ἰσχύς, ἡ τεχνολογικὴ ἰσχύς καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἰσχύς εἶναι τὰ (μόνα δικά τους ἄλλωστε) ὅπλα πού χρησιμοποιοῦν κατὰ τῆς ἔρευνας, τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης, μὲ τὴν παρατήρησιν ὅμως, ὅτι σήμερα τὰ πρῶτα δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρξουν χωρὶς τὰ δευτέρα. Πέρασε πιά ἡ ἐποχὴ τοῦ Μεσαίωνα, ὅταν ὁ Σκοταδισμός μποροῦσε νὰ ἔχῃ ὀργάνωσιν, δόγμα καὶ ἰσχύ ἐξοντώνοντας κάθε ἑλληνικόν. Τὸ Παρά-λογον στήν πάλιν του ἐναντίον τοῦ Λόγου εἶναι ἡττημένο ἐδῶ καὶ αἰῶνες ἀπὸ χέρι.

Μετέωρος

A.N. ΖΟΥΜΠΟΣ

(ἀ.μ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν)

Ὁ Μῦθος ὡς προοίμιο τοῦ Λόγου

Ὁ διαρχικός κόσμος σὲ φαινόμενα καὶ σὲ νοούμενα εἶναι, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, τὸ «πεδίο ἀσκήσεων» τοῦ νοῦ, μέσα στὸ ὁποῖον ὁ νοῦς προσπαθεῖ νὰ ἀποκαλύψει στὰ φαινόμενα τὴν ὑπάρχουσα πραγματικότητα· ἡ ἔκφρασις τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας «*σώζειν τὰ φαινόμενα*» εἶναι τὸ πρωταρχικὸ ἔργο τοῦ νοῦ, στὸ νὰ δώσει δηλαδὴ τὴ σωστὴ ἑρμηνεῖα τῶν φαινομένων καὶ νὰ τὰ ἐναποθέσει στὸ χῶρο τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἱστορίας· εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ φιλοσοφία ἀρχίζει μὲ ὑποθέσεις καὶ ἡ φαντασία ὑποκαθιστᾷ τὸ Λόγο, τὰ «*φαντάσματα*» σὰν προϊόντα τῆς φαντασίας περιμένουν τὴν υἱοθεσίαν τῆς λογικῆς, γιὰ νὰ γίνουν τὰ «*δεδομένα*» τῆς ἐπιστήμης καὶ νὰ ἀποτελέσουν τὴν ποθητὴ ταυτότητα νοουμένων καὶ φαινομένων· ὁ νοῦς ξεκινᾷ ἀπὸ τὰ φαινόμενα, γιὰ νὰ φτάσει στὰ νοούμενα· τοῦτο τὸ ἔργο τοῦ νοῦ εἶναι δύσκολο, γιὰ τὸ λογικὸ τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συλλάβει εἰς πρώτην θεώρησιν, τί κρύπτεται στὸ ὑπάρχον φαινόμενο κι ἔτσι πλανᾶται σὲ διάφορες ἐξηγήσεις, οἱ ὁποῖες εἶναι ξένες πρὸς τὸ παρὸν μὲ τὴ λογικὴ, ἀλλὰ ἀπαραίτητες γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ πνεύματος· τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα εἶναι ἀπὸ τὴ δομὴ του ἔτσι, ὥστε νὰ πλάθῃ καὶ νὰ κατασκευάζει ἑρμηνεῖς καὶ ἀποπειρᾶται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ συλλάβει τὴν πραγματικότητα· ἔτσι φτάσαμε στὴν περιοχὴ τοῦ Μύθου, ποὺ δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ οἱ προσπάθειες τοῦ πνεύματος γιὰ νὰ καταξιώσει τὴν παρουσίαν του καὶ νὰ δώσει κάποτε τὴν πρόοδο καὶ τὴν προκοπὴ στὴν ἐπιστήμην· ἡ προϊστορικὴ ὀντολογία μὲ τὴν ὁμηρικὴ θεολογία, ποὺ ἀπετέλεσαν τὶς πρῶτες θεογονικὰς τάσεις, εἶναι τὰ πρῶτα σκιρτήματα τοῦ πνεύματος γιὰ τὴν πραγματικότητα, εἶναι μὲ λίγα λόγια οἱ νοητικὲς ἐκεῖνες ἀπόπειρες γιὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ πραγματικοῦ. Θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηρίσει κανεὶς, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ Μύθου ἔμοιαζε καὶ μοιάζει σὰν ἓνα ἀπέραντο «πιθάρι». Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Θαλῆ καὶ ἐξῆς ἀρχίζουν νὰ παρουσιάζωνται τὰ πρῶτα δείγματα λογικῆς, χωρὶς ποτὲ νὰ ὑπῆρχε λογικὴ ἀδιαφορία καὶ στὴν ἀρχαϊκὴ ἐποχῇ. Ὁ Μῦθος εἶναι συνυφασμένος πάντοτε μὲ τὴν προσπάθειαν τοῦ νοῦ νὰ «σώσει» τὰ φαινόμενα καὶ νὰ τὰ καταστήσει βατὰ στὸ χῶρο τῆς ἐπιστήμης· ἡ ἐπιστήμη ὠθεῖται ἀπὸ τὴ φιλοσοφίαν στὸ χῶρο τῶν ἀρχετύπων, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐξηγήσῃ τὴν προέλευσιν τῶν ἐκτύπων, δηλ. τὰ φαινόμενα· ἡ πορεία τῆς ἐπιστήμης εἶναι τὰ βήματα ἀπὸ ὁρατὸ σὲ ὁρατὸ καὶ διὰ τῆς φιλοσοφίας στὴ συνέχεια πρὸς τὸ ἀόρατο, τὸ ὁποῖο στεγάζεται στὴν περιοχὴ τοῦ Μύθου, γιὰ νὰ γίνῃ ἀργότερα προῖον τοῦ Λόγου καὶ ἐπίτευγμα τῆς λογικῆς· τοῦτο δεικνύει, ὅτι ἡ ἐπιστήμη γίνεται φιλοσοφία, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλοσοφία ξαναγίνεται πάλι ἐπιστήμη· ἡ ποθητὴ ταυτότης νοουμένων καὶ φαινομένων ἀποτελεῖ τὴ συνθηκολόγησιν ἐπιστήμης καὶ φιλοσοφίας. Ἐπόμενο λοιπὸν εἶναι, ὅτι ἡ μυθολογία ἀποτελεῖ τὸ προῖον τῆς φιλοσοφίας· καὶ κάτι ἄλλο· ἡ μυθικὴ παρουσία εἶναι τὸ ἔναυσμα τῆς ἐπιστήμης· ὁ Μῦθος σὰν ἔννοια θὰ ὑπάρχῃ πάντοτε γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς προόδου γενικά· ἔπειτα τὸ ἀναξαγόρειο ἐκεῖνο «*ὅψιν γὰρ τῶν ἀδῆλων τὰ φαινόμενα*» θὰ προβάλλῃ πάντα καὶ ἑσαεὶ στὸν νοῦ· γιὰ τὴν περαιτέρω νοητικὴ διεργασία ἢ τελολογίαν τοῦ Μύθου εἶναι νὰ καταστῇ κάποτε ὁ Μῦθος Λόγος καὶ τὸ μέχρι τοῦδε ἀόριστο νὰ γίνῃ τώρα ὁρατὸ καὶ συγκεκριμένο· κι ἔτσι ἡ φιλοσοφία ξεκίνησε μὲ τὴ φαντασίαν καὶ ἐπανῆλθε μὲ τὴ λογικὴ.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Κ. ΓΑΤΣΙΑΣ

‘Η Καταραμένη ‘Επανάσταση

Στις παραμονές της 170ής επετείου της επαναστάσεως του 1821 «κάλεσα» πολλούς νεκρούς και ζωντανούς, για να πληροφορηθώ όρισμένα πράγματα σχετικά με την περιγραφή και την αξιολόγηση των γεγονότων που έγιναν τότε, τα οποία φυσικά σ’ ένα σημαντικό βαθμό έχουν σημαδέψει μέχρι σήμερα τη ζωή του καθένα μας και γενικότερα την μοίρα του γένους μας. Πιστεύοντας ότι όσα ειπώθηκαν ενδιαφέρουν πολλόν κόσμο, δίνω την «συζήτηση» που έγινε στην δημοσιότητα. ‘Εγώ δέν έβγαλα κανένα συμπέρασμα· ρωτούσα και άκουγα μόνο. Το συμπέρασμα βγήκε μόνο του...

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΓΑΤΣΙΑΣ, *ιερέυς*: - "Έτσι, τυχαία, θά ήθελα ν’ αρχίσω από Σās κ. ‘Ιωάννη ‘Αντωνόπουλε. Είστε βέβαια καθηγητής Οικονομικών, αλλά, απ’ ό,τι ξέρω, άσχοληθήκατε έξονυχιστικά με την μελέτη των επαναστάσεων και τεκμηριώσατε βασικά την ύπαρξη κάποιας «συνωμοσίας» πίσω από κάθε επανάσταση. Πείτε μου λοιπόν τη γνώμη Σας σχετικά με την «έλληνική» επανάσταση του 1821. Έγινε μόνη της ή «βοηθήθηκε» από κάποιον και πώς; και γιατί; ‘Υπήρχε, με λίγα λόγια, κάποιο σχέδιο ή όλα έγιναν τυχαία, όπως αυτή έδω ή προτίμησή μου να Σās ρωτήσω πρώτον...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, Καθηγητής Οικονομικών: «Οί στόχοι ήσαν να σπάσουν την δύναμιν του Σουλτάνου και κυρίως να μην αφήσουν τους Έλληνες να ασκήσουν την εξουσίαν του Σουλτάνου διά λογαριασμόν τους, αφού ήδη την είχαν στα χέρια τους και την διεχειρίζοντο. Διότι τότε θα άνεβίωνεν άναεωμένη ή Βυζαντινή Αυτοκρατορία, ένας άνίκητος έχθρός. Το σχέδιον περιελάμβανε την δημιουργίαν ενός θνησιγενοῦς κρατιδίου, διαρκῶς ὑποκινούμενου σέ ἔμφυλους σπαραγμούς, για να παραμείνη αδύνατο και να φθείρωνται οί δυνάμεις και ή πίστις της Διασποράς πρὸς αὐτό ὡς Μητρόπολιν» (‘Ι. ‘Αντωνόπουλος, «Παγκόσμιος συνωμοσία», ‘Αθήνα 1988, σελ. 392).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - 'Εξοχώτατε κ. Τσάτσε, ό κ. ‘Αντωνόπουλος πρίν μās εἶπε φοβερά πράγματα. Πιστεύετε και Σεις ότι ό ξεσηκωμός έγινε ἄρον-ἄρον, ἐπειδή ὑπῆρχε μιὰ «βιαστική σκοπιμότητα»;

ΤΣΑΤΣΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, τ. Πρόεδρος Δημοκρατίας: «‘Η Φιλική ‘Εταιρία, δρώντας σύντονα και κρυφά, ἔδωσε τὸ σύνθημα, με τὰ μηνύματα της ἀόρατης ‘Ανωτάτης ‘Αρχῆς. “Αν ήταν πρόωρος ή ἂν έγινε στήν ὥρα του ό ξεσηκωμός, δέν θά τὸ κρίνωμε σήμερα». (Κωνσταντίνος, Τσάτσος, «‘Ομιλίες 1975-1976», ‘Αθήνα, σελ. 57).

σήμερα: Πότε θά τὸ κρίνουμε; Πέστε μου, σās παρακαλῶ, συγκεκριμένα, πὼς σās φάνηκε ή θεώρηση του καθηγητοῦ κ. ‘Αντωνοπούλου;

Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ: «‘Εφαρμόζοντας τέτοιες μονόπλευρες θεωρήσεις και δένοντας ἔτσι σέ κλίνη του Προκρούστη την ἱστορία του 21, μερικοί ἰσχυρίζονται ότι την “ἀπομυθοποιοῦν”, ότι την ἀπαλλάσσουν ἀπὸ την ὠραιοποίηση και ἀποκαλύπτουν την πικρή της ἀλήθεια». (Προηγ. ἔργο).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - Τί ἐννοεῖτε λέγοντας «πικρή ἀλήθεια» και «ἀπομυθοποίηση» του 21;

ΤΣΑΤΣΟΣ Κ.: «‘Υποτιμώντας ή σπιλώνοντας μεγάλα ὀνόματα ή ἑξαιρετικά

γεγονότα δὲν ἀπομυθοποιούμε τὸ 21· τὸ παραμορφώνουμε». (Προηγ. ἔργο).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - - Στρατηγέ Μακρυγιάννη, γράψατε, νομίζω, κάποτε τ' «'Απομνημονεύματα» Σας. Τί γράφετε ἐκεῖ:

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ, στρατηγός: «Μπαίνοντας εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον καὶ ἀκολουθῶντας νὰ γράφω δυστυχήματα ἀναντίον τῆς πατρίδος καὶ θρησκείας, ὅπου τῆς προξενήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀνοησίαν μας καὶ 'διοτέλειά μας καὶ ἀπὸ θρησκευτικὸς καὶ ἀπὸ πολιτικὸς καὶ ἀπὸ 'μᾶς τοὺς στρατιωτικὸς, ἀγαναχτῶντας καὶ ἐγὼ ἀπ' οὐλα αὐτά, ὅτι ζημιώσαμε τὴν πατρίδα μας πολὺ καὶ χάθηκαν καὶ χάνονται τόσοι ἄθωοι ἄνθρωποι, σημειῶνω τὰ λάθη ὁλῶν ὧν καὶ φτάνω ὥς τὴν σήμερον, ὅπου δὲν θυσιάζομε ποτές ἀρετὴ καὶ πατριωτισμὸν καὶ εἴμαστε σὲ τοῦτην τὴν ἄθλια κατάστασιν καὶ κινδυνεύομεν νὰ χαθοῦμεν». (Μακρυγιάννης, 'Απομνημονεύματα, Εἰσαγωγή).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - Γνωρίζω, Στρατηγέ, ὅτι γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἀκριβῶς μάθατε γράμματα στὰ βαθεῖα Σας γεράματα. Γιὰ νὰ γράψετε τὴν ἀλήθεια ποὺ ζήσατε. Ξέρω ἀκόμα πῶς, ὅταν οἱ «ἄλλοι» κατάλαβαν ὅτι γράφετε, πολλὰς φορὲς πῆγαν νὰ Σᾶς σκοτώσουν καὶ νὰ ἐξαφανίσουν τὰ γραπτά Σας· νομίζω ὅτι παραδέχεστε πῶς φέρατε τὸν ὄλεθρον εἰς τὴν πατρίδα. "Εἶται εἶναι;

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ: «Γράφοντας αὐτὰ τὰ αἷτια καὶ τὶς περίστασις, ὅπου φέρωμεν τὸν ὄλεθρον τῆς πατρίδας μας ὅλοι μας, τότε ὡς ἔχοντας καὶ ἐγὼ μερίδιον εἰς αὐτεῖν τὴν πατρίδα καὶ κοινωνία, γράφω μὲ πολλὴ ἀγανάχτησιν ἀναντίον τῶν αἰτίων· ὅχι νᾶχω καμμιά ἰδιαίτερη κακία ἀναντίον τους, ἀλλὰ ὁ ζῆλος τῆς πατρίδος μοῦ δίνει αὐτεῖν τὴν ἀγανάχτησιν καὶ δὲν μπόρεσα νὰ γράψω γλυκώτερα. Αὐτὸ τὸ χειρόγραφον, ἀπὸ τὴν περίστασιν ὅπου μοῦ ἔγιναν πολλὰς καταδρομές, τὸ εἶχα κρυμμένο...» (Μακρ., «'Απομν.», Εἰσαγωγή).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - Μπορεῖτε νὰ μᾶς πεῖτε κάποιο παράδειγμα, Στρατηγέ; Γιὰ τοιοῦτα λέτε ὅλ' αὐτά;

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ: «Ὅταν ὁ Κολοκοτρώνης καὶ οἱ σύντροφοί του ἦρθαν ἀπὸ τὴν Ζάκυνθο, δὲν εἶχαν οὔτε πιθαμὴ γῆς· τώρα φαίνεται τί ἔχουν. Τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὴν 'Ρούμελη. Γκούρας καὶ Μαμούρης, Κριτζώτης, Γριβαῖγοι, Στάικος καὶ οἱ ἄλλοι, Τζαβελαῖγοι καὶ ἄλλοι πολλοί. Καὶ τί ζητοῦνε ἀπὸ τὸ ἔθνος; "Μιλλιούνια"! ἀκόμα διὰ τὶς "μεγάλες δούλεψες"! Καὶ σὲ αὐτὰ ποτές δὲν ἀναπαύονται· ὅλο "νόμους" καὶ φαρτίες "διὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδος", ὅλο αὐτὸ πασκίζουν. "Ὅσα ἔπαθε ἡ πατρίς διὰ τοὺς "νόμους" καὶ τὸ καλὸ αὐτεινῶν καὶ ὅσα παληκάρια σκοτώθηκαν, δὲν τᾶπαθε ἡ πατρίς εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Τούρκων!». («'Απομν.», σ. 48).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: — Μοῦ φαίνεται, Στρατηγέ, ὅτι ξεγυμνῶντε ἀπὸ κάθε ἀρετὴ τοὺς ἀγωνιστές!

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ: «Κι' ἀπὸ τότε βλέποντας αὐτεῖν τὴν ἀρετὴ, σιχάθηκα τὸ 'Ρωμαῖικόν, ὅτ' εἴμαστε ἀνθρωποφάγοι!». («'Απομν.», σελ. 51).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: — Δὲν καταλαβαίνω, Στρατηγέ. Γιατί λέτε ὅτι εἴσατε ἀνθρωποφάγοι;

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ: «Σὰν ἔφυγα ἀπὸ τοὺς Κολοκοτρωναίους, ἡ νέα Διοίκησις διάταξε τὸν Νοταρᾶ τὸν Γιάννη νὰ μᾶς πλερώσῃ. Πάγω μίαν ἡμέρα εἰς τὸ κονάκι του, τὸν βρίσκω καὶ τυραγοῦσε ἕναν πολίτη· τέτοιον τυραγνισμὸν δὲν τὸν ξέραν νὰ τοῦ κάμουν μήτε οἱ Κατζαντωναῖοι ὁποῦταν λησταί. Δεμένος ὁ πολίτης, κεφάλι κι' ὁ κῶλος ἕνα, καὶ τοῦ γύρευαν χρήματα. Τότε σιχάθηκα ὅλως διόλου τὸ 'Ρωμαῖικόν, ὅτι μάθαμε ὅλοι τὴν ληστείαν γενικῶς. Τοῦ μίλησα αὐτεινοῦ τοῦ εὐγενῆ ὅτι δὲν εἶναι καλὰ τὰ τοιοῦτα· ὅτι ὅταν βλέπουν ἐσᾶς ὅπου κάνετε τοιοῦτα

οί άλλοι, οί μικροί, θά φάνε ζωντανούς ανθρώπους! Σᾶς λέγω ὡς τίμιος ἄνθρωπος, εἶχα ὡς τότε μεγάλο σέβας καί σ' αὐτούς καί τοὺς σιχάθηκα, νά μὴν τοὺς βλέπω· κι ἀναθεμάτισα τὴν λευτερίαν, ὅπου θά κάμωμε μ' αὐτοὺς ὁλους!». («'Απομν.», σελ. 108).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: — 'Εσεῖς κ. Γ. Σκαρίμπα, τί ἔχετε νά μᾶς πεῖτε γιὰ τὸ '21; Πέστε μας τὸ πιὸ σημαντικόν.

ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ Γ., συγγραφεὺς: «Τὸ 21; Τὸ Πατριαρχεῖο τὸ ἀφόρισε...» («Τὸ 21 καὶ ἡ ἀλήθεια», Ἀθήνα 1975, τ.Α', σελ. 18 καὶ τ.Β', σελ. 20).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: — Γιατί τὸ λέτε αὐτό; Δὲν ἔφκιαξε ὁ κλῆρος τὸ '21, ὅπως ἀκοῦμε; Δὲν πρωτοστατεῖ παντοῦ τὸ «ράσο» στὴν ἐξέγερση;

ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ Γ.: «Τὸ νά, ἀπὸ ἓνα τέτοιο “κατεστημένο” παπαδαριό, περιμένε τὸ '21 ἐθνικὴ ἔξαρση καὶ χρέος εἶναι σὰν νά τοῦ ζήτηγα “νά ’φηνε τὸ γάμο γιὰ νά πάει γιὰ πουνάρια”, τοῦ ὁποῖου τὸ ἐγώιστικό συμφέρον ἦταν νά ἀπολαύει τῆς εὐνοίας τοῦ διβανίου». (Προηγ. ἔργο. τ.Α', σελ. 30).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: — Πολὺ χοντροκομμένα καὶ πολὺ κακὰ πράγματα λέτε γιὰ τὸ παπαδαριό κ. Σκαρίμπα. Δὲν ξέρω, ἀν οἱ ὑπόλοιποι συμφωνοῦν· ἐσεῖς... ναί, ἐσεῖς ποὺ εἰστε ἀριστερά, δεξιὰ τοῦ κ. Σκαρίμπα, κ. Κορδάτε, τί λέτε γι' αὐτά;

ΚΟΡΔΑΤΟΣ Γ., ἱστορικός: «'Ο ἀνώτερος κλῆρος μὲ τὸν Πατριάρχην ἐπικεφαλῆς κατέστη παντοδύναμος καὶ ἀπέκτησε προνομιακὴν θέσιν μέσα εἰς τὴν 'Οθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν». (Γ. Κορδάτος, «'Η κοινωνικὴ σημασία τῆς 'Ελληνικῆς 'Επανάστασεως τοῦ 1821», Ἀθήνα 1977, σελ. 71).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: — Δὲν μ' ἀρέσουν καθόλου αὐτὰ ποὺ λέτε καὶ οἱ δύο σας. 'Εσεῖς, κ. Μ. Πλωρίτη, ποιά γνώμη ἔχετε;

ΠΛΩΡΙΤΗΣ Μ.: «'Ο ἀνώτερος κλῆρος, ἀντίθετα μὲ τὸν κατώτερο, ἦταν περισσότερο καταπιεστής παρὰ “παραμυθητής” γιὰ τοὺς ὑποδούλους». (Μ. Πλωρίτης, «Πολιτικά 1975-1976», «Τοῦ '21, Μύθοι καὶ ἀντι-μύθοι», ἔκδ. «Θεμέλιο», Ἀθήνα 1980, σελ. 262).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: — Βαλθήκατε νά μᾶς τρελλάνετε δηλαδὴ ὅλοι σας!.. 'Αλλὰ εἶδα προηγουμένως κάποιον νά Σᾶς λέει στ' αὐτὴ κάτι. 'Α, ναί. Εἶναι ὁ W.M. Leake! 'Αγγλος περιηγητὴς τῶν προεπαναστατικῶν χρόνων. Τί σᾶς ἔλεγε αὐτός, κ. Πλωρίτη;

ΠΛΩΡΙΤΗΣ Μ. (λέει τί τοῦ εἶπε ὁ Λήκ): «Κοινὸ ἦταν τὸ αἶσθημα ποὺ ἐπικρατοῦσε τοὺς λαϊκοὺς, πὼς οἱ ἐπίσκοποι στάθηκαν μιὰ ἀπ' τὶς κύριες αἰτίες τοῦ τωρινοῦ ξεπεσμοῦ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους. Πάμπολλες εἶναι οἱ μαρτυρίες γιὰ τὴν ἀκόρεστη βουλιμία τῶν κληρικῶν αὐτῶν, γιὰ τὴν ἀνάληψη ἀπομύζηση τοῦ ποιμνίου τους» (σελ. 262).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: — Δὲν σᾶς πιστεύω! Μῆτε ἐσᾶς, μῆτε τὸν 'Εγγλέζο ποὺ σᾶς τὰ εἶπε. 'Εξ ἄλλου ἀπὸ πότε οἱ 'Εγγλέζοι θέλαν τὸ καλὸ μας; Σπιουνιὲς εἶναι αὐτὰ τὰ πράγματα. Ντροπὴ! 'Α!.. βλέπω δεξιὰ τὸν κ. Πιπινέλη. Πέστε μας, κ. Πιπινέλη· τουλάχιστον στὴν ἀγροτικὴ ἐπαρχία τί ἦταν ὁ κλῆρος;

Π. ΠΙΠΙΝΕΛΗΣ: «'Αγροτικῶς φεουδαρχικός εἰς τὴν ἐπαρχίαν...».

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: — Μᾶλλον, ἀφῆστε τὸ «ἀγροτικῶς». Πέστε μας τί ἦταν «πολιτικῶς»!

Π. ΠΙΠΙΝΕΛΗΣ: «Πολιτικῶς ραδιοὔργος καὶ διπλωματικός εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν...». «... 'Ο ἀνώτερος κλῆρος διωλίσθησε μακρὰν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως...», «... ἔμεινε ξένος πρὸς τὸ πενθοῦν καὶ πάσχον ἔθνος...», «... καὶ κατέστη φυσικὸς σύμμαχος τῆς τουρκικῆς καὶ ἰθαγενοῦς ὀλιγαρχίας...», «'Οἱ χωρικοὶ φυσικῶς ἐδυσφόρουν διὰ τοῦτο [τῇ λεηλασίᾳ τους ἀπὸ τοὺς μητροπολίτες] καὶ οὕτω ἐπροκαλοῦντο συχνὰ προστριβαὶ καὶ στάσεις. Τότε οἱ μητροπολίται

κατέφευγον εἰς τὴν Τουρκικὴν ἐξουσίαν, διὰ νὰ λάβωσι τὴν βοήθειάν της ἐναντίον τῶν χωρικῶν. Ἐδῶ δὲ αὐτομάτως ἀναπηδᾷ ἐκ τῶν πραγμάτων ὁ ἀναγκαῖος σύνδεσμος τῆς τουρκικῆς τιμαριωτικῆς καὶ τῆς ἐλληνικῆς ἀγροτικῆς ὀλιγαρχίας τοῦ ἀνωτέρου κλήρου». (Παν. Πιπινέλης, «*Πολιτικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλήν. Ἐπαναστάσεως*», Παρίσιοι 1927, σελ. 38, 42, 50).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - Ὡ! ἐπιτέλους. Μόλις ἦρθε καὶ ὁ κ. Τσιριντάνης. Ἐσεῖς εἰσθε χριστιανὸς ἐπιστήμων, τί ἔχετε νὰ μᾶς πῆτε, κ. Τσιριντάνη, γιὰ τὴ σχέση Πατριαρχείου καὶ Ἐπανάστασης; Ποιὸς ἔκανε τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821;

ΤΣΙΡΙΝΤΑΝΗΣ Α.: «Ποιὸς ἔκανε τὴν ἐπανάσταση τοῦ '21; Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο μήπως; Ὁχι! Αὐτὸ δὲν ἤθελε τὴν Ἐπανάσταση καὶ ὁ Πατριάρχης τὴν ἀφώρισε. Βρέθηκαν μερικοὶ νὰ ποῦν, πὼς τάχα ὁ τρομερὸς ἀφορισμὸς ἦταν εἰκονικός, ἔγινε μόνο γιὰ νὰ ξεγελάσει τοὺς Τούρκους. Δὲν μπορούμε νὰ τὸ πιστέψωμε αὐτό. Ὅταν ὁ ἀφορισμὸς ἦλθε καὶ στὸν Μωριά καὶ ἤθελε νὰ δέσει τὰ χέρια τοῦ Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, θὰ μπορούσε βέβαια ὁ Πατριάρχης νὰ εἶχε κατὰ κάποιον τρόπο διαμηνύσει στὸ λαὸ νὰ μὴν πάρουν στὰ σοβαρὰ τὸν ἀφορισμό. Τέτοιο πρᾶγμα ὅμως δὲν ἔγινε, γιατί ἀπλούστατα ὁ ἀφορισμὸς ἦταν ἀληθινὸς καὶ σπουδαῖος. Ἐγινε στὰ σοβαρὰ, σοβαρώτατα». (Ἄ. Τσιριντάνης, «*Τὸ Εἰκοσιένα*», «*Συζήτηση*», τεύχος 195, Ἰαν. 1977, σελ. 2).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - Ὁκεῦ, κ. Τσιριντάνη. Μᾶς ἐπείσατε. Τὸ Πατριαρχεῖο δὲν ἤθελε τὴν Ἐπανάσταση καὶ γι' αὐτὸ δὲν τὴν ἔκανε. Ὁχι μόνο αὐτὸ βέβαια, ἀλλὰ, ὅπως ὑποστηρίζεις ἐσύ, τὴν ἀφώρισε κι ὅλας στὰ «σοβαρώτατα». Ποιὸς ὅμως τὴν ἔκανε; Οἱ ὀπλαρχηγοί; Ἄ!.. Εἰστε καὶ Σεῖς ἐδῶ. π. Ἰωάννη! Τί ἔχετε νὰ μᾶς πείτε ἐπ' αὐτοῦ μὲ λίγα λόγια;

π. ΙΩΑΝΝΗΣ ῬΩΜΑΝΙΔΗΣ, καθηγητῆς Πανεπιστημίου: «Τῇ ἀφελεῖ συμβράξει τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ 1821 οἱ Εὐρωπαῖοι ἐθέσπισαν τὴν ἐναρξιν τῆς διαλύσεως τῆς Ῥωμαιοσύνης μέσῳ τῶν συντακτῶν τοῦ Συντάγματος τῆς Ἐπιδαύρου τῆς 1 Ἰανουαρίου 1822, κατὰ τὴν Α' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν». (Ἰωάν. Σ. Ῥωμανίδης, «*ῬΩΜΗΟΣΥΝΗ (ῬΩΜΑΝΙΑ-ΡΟΥΜΕΛΗ)*», Θεσ/κη 1975, σελ. 195).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - Κι ἐσύ, Στρατηγέ, τί λές; Συμφωνεῖς στὸ σημεῖο αὐτὸ μὲ τὸν π. Ἰωάννη;

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ: «Ἡ καὺμένη ἡ πατρίδα ἁμαρτίες ὅπουχε καὶ γύρευε νὰ τὴν λευτερώσουμε ἡμεῖς οἱ ἀνθρωποφάγοι, πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοί!» (σ. 75).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - Τί ἐννοεῖτε, Στρατηγέ; Γίνετε πιὸ σαφής, Σᾶς παρακαλῶ.

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ: «... Μοῦ λέγει ὁ Γκούρας: Ἡ Διοίκηση θέλει νὰ μὲ κάμη Χιλιάρχον κι ἄρχηγὸν τῆς Λιβαδειᾶς εἰς τὸ ποδᾶρι τοῦ Δυσσέα, φτάνει νὰ σκοτώσω τὸν Δυσσέα...» («Ἀπομν.», σελ. 74).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - Ἄλλο Σᾶς ρώτησα. Μ' ὅλο τὸ σέβας, Στρατηγέ, δὲν γίνεστε σαφής. Παρακαλῶ, διευκρινήστε!

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ: «... Κι ἔχομε ἀρετὴ νὰ λευτερώσουμε πατρίδα ἡμεῖς κι αὐτεῖνοι ὅπου μᾶς κυβερνοῦν; Τώρα ἔβαλαν τὸν Δυσσέα, σκότωσε τὸν Ἀλέξη Νοῦτζο, τὸν σεβάσμιον ἄρχοντα...» («Ἀπομν.», σελ. 75).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: - Μὰ τί νὰ αὐτὰ ποὺ λέτε, Στρατηγέ;

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ: «... τὸ ἴδιον καὶ τὸν Παλάσκα. Δὲν εἶναι ἀληθινό, ὅπου τὸν ἔβαλαν, τὸν Δυσσέα, αὐτεῖνοι καὶ τοὺς σκότωσε; Τοῦ ἔστειλαν δυὸ ξένους μέσα εἰς τὸ σπίτι του, στὸν τόπο του τὸν πατρικόν, καὶ τὸν φορτώθηκαν αὐτὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους του. Ποιὸν ἄλλον καπετᾶνον πείραξαν; Τὸν Πανουργιᾶ, τὸν Καλτζοδημό; Ἄλλον κανένα; Μόνον τὸν Δυσσέα. Καὶ σὰν σκοτώσουν αὐτόν, ὕστερα ἐσᾶς· κι ἐσᾶς σᾶς σκοτώνουν μὲ τὰ πράσα, ὅχι μὲ ντουφέκια καὶ σπαθιά».

Τί ἔκανε ὁ Δυσσέας;...» (σελ. 75).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: Παραμιλάτε, Στρατηγέ; Τί εἶναι αὐτὰ πού λέτε! Θίγετε τοὺς μεγάλους ἡρώες τῆς Ἐπαναστάσεως! Ντροπή...

ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ: «... τοὺς σφάζαν σὰν τραγιά. Καὶ τέλος πάντων, πατρίδα, αὐτεῖνοι κατατρέχονται ἀπὸ τοὺς Ἐκλαμπρότατους, ἀπὸ τοὺς Ἐξοχώτατους, ἀπὸ τὸν Κυβερνήτη σου κι ἀδελφούς του. Ὁ Ἀγουστίνος κι ὁ Βιάρος αὐτεῖνων τῶν σκοτωμένων τὶς γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσα κυνηγοῦν. Αὐτοὺς τοὺς ἀγωνιστὰς κατατρέχουν καὶ τοὺς λένε νὰ πᾶνε νὰ διακονέβουν. — Ποιὸς σᾶς εἶπε, τοὺς λένε, νὰ σηκώσετε ἄρματα νὰ δυστυχήσετε;». Ἔχουν δίκαιον ὅτι ὁ Ζαΐμης χρώσταγε τῶν Τούρκων ἓνα μιλλιούνι γρόσια, καὶ οἱ Ντεληγιανναῖοι καὶ οἱ Λονταῖοι καὶ οἱ ἄλλοι. Κι ὁ Μεταξᾶς, κόντες τῆς πιάτζας, χωρὶς παρᾶ. Κι ὁ Κωλέτης, ἓνας γιατρός. Κι ὁ Μαυροκορδάτος, τζιράκι τῆς Κωσταντινοπόλεως. Τοὺς φκειάσαν αὐτεῖνοι οἱ διακονιαραῖοι οἱ ἀγωνισταὶ “Ἐκλαμπρότατους”, τοὺς λευτέρωσαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους κι ἀπὸ τὰ χρέη, ὅπου χρώσταγαν τῶν Τούρκων, κι ἔγιναν τώρα “μεγάλοι” καὶ “τρανοί”. Γύμνωσαν καὶ τοὺς Τούρκους, παίρνοντας τὸ βιόν τους, καὶ τὸ ἔθνος τὸ γύμνωσαν καὶ τὸ ἀφάνισαν· γιόμωσαν φατρίες καὶ κακίες τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ἀγῶνος. Τοὺς καταδιαίρουν, γιομόζουν αὐτεῖνοι ἀγαθά. Καὶ οἱ Κολοκοτρωναῖοι, οἱ “φίλοι” τους, τὰ καλύτερα ὑποστατικά καὶ πλούτη τῆς πατρίδος! Ἔμειναν οἱ ἀγωνισταὶ διακονιαραῖοι· τοὺς κατατρέχει ὁ Κυβερνήτης μας κι ὁ Ἀγουστίνος κι ὁ Βιάρος. Καταφρονοῦν ὅλους αὐτοὺς καὶ βαθμολογοῦνε πολλούς, ὅπουπαιζαν μπιλιάρδο μέσα στοὺς καφενέδες καὶ τώρα εἶναι σπιγοῦνοι τοῦ Κυβερνήτη καὶ τῶν ἀλλουνῶν. Αὐτεῖνοι βαθμολογῶνται, αὐτεῖνοι πλερώνονται βαρυοὺς μιστούς. Οἱ ἀγωνισταὶ δυστυχοῦν. Τῶν σκοτωμένων τὶς φαμελιές, ὅποια εἶναι νέα, τὴν θέλει ὁ τάδε, ὅτι δὲν ἔχει ἡ φτωχὴ νὰ φάγῃ! Λευτερώθηκαν κάμποσες Μισολογγίτισσες καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη (τὶς λευτέρωσαν οἱ φιλάνθρωποι) καὶ διακονεῦουν ἐδῶ εἰς τ’ Ἄργος καὶ εἰς τ’ Ἀναπλιοῦ τοὺς δρόμους. Τῶν ἀγωνιστῶν οἱ ἄνθρωποι διακονεῦουν καὶ γυρεῦουν νὰ πᾶνε πίσου εἰς τοὺς Τούρκους!!! Τοὺς εἶχανε αὐτεῖνοι “σκλάβους”, τοὺς ντύνανε, τοὺς σιγουρίζανε καὶ τρώγαν. Εἰς τὴν πατρίδα τους ξυπόλυτοι καὶ γυμνοὶ διακονεῦουν! Ἀπὸ ὅλα αὐτά, καὶ μὲν πατρίδα, δὲν θὰ σωθοῦνε τὰ δεινὰ σου, ὅτι σιδερώνουν τὴν ἀρετὴ ἐκεῖνοι ὅπου σὲ κυβερνοῦσαν καὶ σὲ κυβερνοῦν καὶ τώρα κατατρέχουν τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ μὲ ψέμματα θέλουν καὶ μὲ σπιγούνους νὰ σὲ “λευτερώσουμε”. Μῆτε τώρα εἶσαι καλὰ, μῆτε διὰ τὰ μέλλοντά σου, μὲ τοὺς ἀνθρώπους ὅπου σὲ τριγουρίζουν, πολιτικούς, σπιγούνους καὶ τοιούτους ἀξιωματικούς...» («Ἀπομν.», σελ. 68-69).

Α. ΓΑΤΣΙΑΣ: Μὲ τὰ παραμιλητά Σας, Στρατηγέ, μᾶς ἀπομακρύνετε ἀπ’ τὸ θέμα. Καὶ μᾶς στεναχωρήσατε κι ὅλας. Ἐμεῖς ἄλλα πιστεύαμε. Μετανιώσατε δηλαδὴ πού κάνατε τὴν Ἐπανάσταση; Ὑποστηρίζετε ὅτι σᾶς βάλαν οἱ Φραγκομασῶνοι νὰ κάνετε τὴν Ἐπανάσταση; Ὁχι, ὅχι! Μὴ μοῦ ἀπαντήσετε. Ἀ! νά! ἓνας γεμᾶτος αἵματα ἀνάμεσά Σας... Ναι, εἶναι ὁ Ἰωάννης πού τὸν σκότωσαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ Βενιζέλου: Πέστε μας κάτι καὶ Σεῖς, τίμιε Ἑλληνα, δοξασμένε μάρτυρα τῆς πατρίδας. Τί ἔχετε γράψει στὸ τετράδιο τοῦ ἡμερολογίου Σας;

ΙΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ (πολιτικὸς ἀντίπαλος τοῦ Βενιζέλου): «Ὅταν περνοῦσα τὸν Ἑλλήσποντο τὰ ξημερώματα, ὁ νοῦς μου στεναχωρημένος χτυποῦσε ὀλοῦθε, τριγύρω, πάνω στοὺς τοίχους τῆς φυλακῆς του. Ἑλληνες ἐλεεινοί, σᾶς σιχαίνομαι!» (Ἰων Δραγούμης, «Ὅσοι ζωντανοί», σελίδα Ι).

Η 7η ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ 100

Ἡ 7η «ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟ» τοῦ «Δαυλοῦ» θὰ ἐκδοθῇ στὶς ἀρχὲς τοῦ προσεχοῦς Δεκεμβρίου καὶ θὰ περιέχῃ ἀποκλειστικῶς ἀνέκδοτα ποιήματα 100 ζώντων Ἑλλήνων ποιητῶν, ποὺ θὰ ἐπιλεγοῦν εὐθύνη τοῦ Περιοδικοῦ μὲ κριτήρια καθαρῶς ποιοτικά, ἀντικειμενικά καὶ ἀπροσωπώληπτα.

● Ἡ «ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟ» μὲ τὴν ἀντικειμενικότητα καὶ τὴν ἀπροσωποληψία της ἔχει καθιερωθῇ ὡς τὸ ἀντιπροσωπευτικὸ πανόραμα τῶν ποιητικῶν τάσεων καὶ ρευμάτων ποὺ σημειώνονται στὸν καλλιτεχνικὸ καὶ λογοτεχνικὸ χῶρο καὶ ὡς μιὰ συστηματικὴ καταγραφὴ τῶν ποιητικῶν δυνάμεων ποὺ κινοῦνται στὸ πνευματικὸ στερέωμα τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος.

Ἄν γράφης ποίηση, μὴ διστάσης καθόλου, εἴτε εἶσαι γνωστὸς καὶ καταξιωμένος εἴτε ἄγνωστος καὶ νέος, νὰ ἐμπιστευθῇς τὸν «Δαυλὸ» καὶ νὰ συμμετάσχῃς στὴν κρίση τοῦ 1991. Ἡ «ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟ» τοῦ «Δαυλοῦ» ἔχει ἤδη δημιουργήσῃ ἀναμφισβήτητη παράδοση στὸ χῶρο τῆς σημερινῆς Ἑλληνικῆς Ποιήσεως.

Ὁ «Δαυλὸς» δέχεται ἀπὸ τώρα συμμετοχές.

1) Ἀνώτερος ἀριθμὸς ὑποβαλλομένων ποιημάτων: Τρία (3).

2) Ὑπεύθυνη δήλωση τοῦ ποιητῆ ὅτι τὰ ποιήματά του δὲν ἔχουν δημοσιευθῇ καὶ δὲν θὰ δημοσιευθοῦν μέχρι τέλους τοῦ 1991.

3) Σύντομο αὐτοβιογραφικὸ σημείωμα, ὄχι μεγαλύτερο τῶν 10 γραμμῶν γραφομηχανῆς, γραμμένο σὲ α' πρόσωπο.

Τὰ ποιήματα, οἱ δηλώσεις καὶ τὰ αὐτοβιογραφικά νὰ ταχυδρομοῦνται στὴ διεύθυνση:

Δημ. Ι. Λάμπρου, Ἀχιλλέως-Μουσῶν 51
175 62 ΠΑΛΑΙΟ ΦΑΛΗΡΟ, μὲ τὴν ἐνδειξή
«Γιὰ τὴν Ἀνθολογία τοῦ ΔΑΥΛΟΥ»

Περὶ «Νέας Τάξεως»

«Ἐπεὶ δ' ἐν πάσαις μὲν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τέχναις ἀγαθὸν τὸ τέλος, μέγιστον δὲ καὶ μάλιστα ἐν τῇ κυριωτάτῃ πασῶν, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ πολιτικὴ δύναμις, ἔστι δὲ πολιτικὸν ἀγαθὸν τὸ δίκαιον, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ κοινῇ συμφέρον». [Ἀφοῦ δὲ ὅλες οἱ ἐπιστῆμεις καὶ οἱ τέχνες ἔχουν ὡς τελικὸ σκοπὸ τὸ ἀγαθόν, τὸ κυριώτερον ἀγαθὸν πρέπει ν' ἀποτελῇ τὸν τελικὸ σκοπὸ τῆς κυριωτάτης ἐξ ὧν, αὕτη δὲ εἶναι ἡ πολιτικὴ δύναμις. Τὸ μέγιστο δὲ ἀγαθὸν στὴν πολιτικὴ εἶναι τὸ δίκαιο, τὸ κοινὸ δηλαδὴ συμφέρον].

(Ἀριστοτέλης, Πολιτικά, Γ' 1282b, 15)

1. Ἀκούσαμε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τίς ἀξιώσεις τῶν Σκοπίων, δηλαδὴ νὰ θέτουν «θέμα μειονοτικὸ» στὸ χωρὶ τῆς πανάρχαιας κοιτίδας τῶν Ἑλλῶν-Σελλῶν-Ἑλλήνων-Μακεδόνων, δηλαδὴ στὸ χωρὶ ὅπου γεννήθηκε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἐπομένως ὁ Ἑλληνικὸς Οἰκουμενικὸς Πολιτισμὸς.

Τὰ σχέδια γιὰ τὴν ἐξόντωση ἢ ὑποβάθμισι τοῦ ρόλου τῆς ἐλληνικῆς γλῶσσας στὴν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξι τῆς ἀνθρωπότητος μᾶς εἶναι γνωστά, ὅπως καὶ τὰ σχέδια ἀρπαγῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου καὶ ἐξαφανίσεως ἀπὸ προσώπου γῆς τοῦ λαοῦ ποὺ γεννήθηκε στὰ βουνὰ τῆς πανάρχαιας καὶ πρώτης χώρας, ποὺ κατὰ τὴν γεωλογία ἀναδύθηκε ἀπ' τὴν θάλασσα πρὸ 145.000.000 ἐτῶν καὶ ἔμεινε, ἡ χώρα αὕτη, ἡ Πελαγονικὴ, δηλαδὴ ἡ Μακεδονικὴ σημερινὴ γῆ, ἐπὶ 115.000.000 χρόνια μόνη της μέσα στὴν «πανθάλασσα» ἀναμένοντας ν' ἀναδυθοῦν τὰ Ἱμαλαία, τὰ Πυρηναιῖα καὶ οἱ Ἀλπεῖς.

Τὸ ἔχουμε γράψει καὶ τὸ τονίζουμε ἐπανειλημμένως, ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα μερικῶν Σλαυόφωνων— ἢ ἔστω Σλαύων—, ποὺ ἐπέρασαν ἀπ' τὴ Μακεδονικὴ γῆ, δὲν δίνουν σὲ κανένα λαὸ τὸ δικαίωμα τῆς ἱστορικῆς του ἀναγνωρίσεως, ἔστω κι ἂν ἔκανε γιὰ μερικὰ χρόνια χρῆσι τῆς γῆς αὐτῆς.

Γιὰ μᾶς τὰ λεγόμενα «μειονοτικά», ὅταν ἀπουσιάζει ἀπ' αὐτὰ ἡ ἱστορικὴ ἀναγνώρισις, ἐντάσσονται μέσα στὰ συνωμοτικὰ σχέδια ἄλλων συμφερόντων, ποὺ προσπαθοῦν νὰ τὰ ἐξυπηρετήσουν στὰ παρασκήνια τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῶν ἐκάστοτε ἰσχυρῶν. Τὰ «χαζὰ» ἐπομένως τῶν Ἀμερικανῶν, νὰ γράφουν καὶ νὰ ξεγράφουν, ἢ νὰ παριστάνουν δῆθεν τοὺς ἀντικειμενικοὺς καὶ νὰ συμπεριλαμβάνουν στίς ἐκθέσεις των περὶ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς συμβαινόντων καὶ τὸ δῆθεν Μακεδονικό, ὅχι μόνον δὲν πείθουν κανένα περὶ τῆς δῆθεν ἀντικειμενικότητός των, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἀποκαλύπτουν ὅτι ἐντὸς τῆς interna corporis κρύβονται αὐτοὶ ποὺ βυρσοδομοῦσαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας γιὰ τὸν σχηματισμὸ τῆς «Ἑνιαίας Μακεδονίας καὶ Θράκης» μὲ τὴν «Φεντερασιόν» καὶ εἶχαν κέντρο τὴν Θεσσαλονίκη, ἀπ' ὅπου καὶ σήμερα συνεχίζουν νὰ καθοδηγοῦν τὰ συνωμοτικὰ εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος σχέδιά τους μέσω τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ.

2. Ἀπὸ τὴν ἐλάχιστη ὅμως αὕτη κίνησι, λόγῳ τῆς ἀδυναμίας νὰ συγκρατήσουν τὸ μένος τοὺς οἱ καμουφλισμένοι ὡς «Ἀμερικανοὶ» ἐχθροὶ τοῦ ἐλληνικοῦ Οἰκουμενικοῦ Λόγου καὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Δίχης, δηλαδὴ τῶν πανανθρώπινων συμφερόντων, συντάκτες τῆς ἐκθέσεως, ποὺ φέρνει τὴν ὑπογραφὴ τοῦ κ. Σωτήρχου, ὅπως καὶ τῆς ἀνατρέπουσας αὐτήν, ἀνασῆκωσαν, ἀθελά

τους, και τὸν πέπλο πὺ κρύβει τίς διαθέσεις τους ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴ τῆς «Νέας Τάξεως» τῶν πραγμάτων πὺ θά ἀφοροῦν τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Εἶναι ἄραγε τυχαῖο ὅτι τὸ σύνθημα «Νέα Τάξι» τὸ εἶχε ὁ Χίτλερ; Μήπως κάποια ἄλλη φυλὴ ἔχει... τὴν «ἀπὸ Θεοῦ» ἐντολὴ νὰ κυριαρχήσῃ καὶ νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ ἐνὸς πλανήτου τρελλῶν; Διότι τρελλοὶ θά εἶναι ὅσοι θά πιστέψουν, ὅτι μὲ ἐπιφοιτήσεις δογματικῶν «θεῶν» ἢ πολιτικοῦ λόγου θά λυθοῦν τὰ προβλήματα τῶν λαῶν, πὺ οἱ ἴδιοι οἱ ἀνίκανοι ἐξουσιαστὲς ὅπαδοὶ τῶν «ισμῶν» τοὺς μετέβαλαν σὲ παρανοϊκοὺς.

3. 'Απὸ μηδενικὴ βάσι, λοιπὸν, πρέπει ν' ἀρχίσουν νὰ ἐξετάζωνται ὅλα. Τότε θά μپοῦν ἐπὶ τάπητος καὶ ὅλες οἱ μισαλλοδοξίες τῶν ἐξουσιαστῶν, πὺ χωρίζουν τοὺς λαοὺς, τότε θά πρέπει νὰ μιλήσουν οἱ ἡγεσίες των, αὐτὲς ἔστω οἱ ἐν ἀμαρτίαις γηράσασαι, καὶ γιὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ γιὰ τίς μειονότητες καὶ γιὰ τὸν ρατσισμό καὶ γιὰ τὰ ναρκωτικά καὶ γιὰ τὴν βία καὶ γιὰ τὴν πείνα, τὴν ἀρρώστια, τὴν μόλυνσι καὶ τόσα ἄλλα, πὺ ἔφεραν τὴν τρέλλα στὸν σημερινὸ ἄνθρωπο τοῦ πλανήτη. Καὶ τότε θά δοῦμε ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ πὺ πρέπει πρῶτοι νὰ ὑποστοῦν τὴν κάθαρσι. Ποιοὶ εἶναι οἱ ἡγέτες, πὺ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ στιγματίζουν τοὺς λαοὺς καὶ νὰ τοὺς ἐγκαλοῦν στὴν «τάξι». Διότι μόνον ἔτσι θά μπορούσε νὰ νοηθῇ αὐτὴ ἡ «Νέα Τάξι»: χωρὶς μισαλλοδοξίες, χωρὶς φανατισμοὺς καὶ ἀντεκδικήσεις. Αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ γίνουν μὲ δόγματα. Γιὰ τὰ δόγματα στραβώνουν καὶ κάνουν τὸν ἄνθρωπο κατάλληλο μόνο γιὰ τὴν γνωστὴ φάρμα τοῦ "Οργουελ.

4. Ποτὲ ἴσως δὲν θά συνελάμβανε κανεὶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, τὸ ὄν πὺ προίκισε ἡ μητέρα φύσι μὲ ὑψηλὸ δείκτη νοημοσύνης, ὥστε νὰ σχηματίσῃ «λόγον» καὶ διὰ τοῦ «λόγου» νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ συμβαίνοντα γύρω του, θά ὑπεβάλλετο σὲ τόση ἐντεχνη διαστροφή, ὥστε νὰ γίνῃ ὄργανο τῶν ἐκτροπῶν ἐξουσιαστῶν καὶ νὰ συμμετέχῃ στὴν παρανοϊκότητα τῆς καταστροφῆς τῆς ἰδίας του τῆς ζωῆς καὶ τῆς ζωῆς τοῦ πλανήτη — θεωρώντας μάλιστα ὅτι οἱ ἐνέργειές του αὐτὲς ἐξυπηρετοῦν τὸ ἀτομικὸ του συμφέρον! Ποτὲ ἴσως δὲν θά συνελάμβανε κανεὶς, ὅτι ἡ ἐκτροπὴ θά κατέτρωγε καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιστήμη, ἐξαγοράζοντας τίς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων της, ὥστε σήμερα ἀπὸ τὴν μία μεριὰ νὰ βλέπουμε τὰ ἐπιτεύγματά της σὲ νέους τομεῖς, ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲ τὸ κοινωνικὸ ζετοσίπωμα τῶν ἐπιστημόνων καὶ τὴν κυριαρχία τῆς ὕβρεως.

Εἶναι φανερὸ τέλος, ὅτι ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὴν «Νέα Τάξι», τόσο ὑποβαθμίζονται οἱ ἡγεσίες τῶν λαῶν· καὶ ἀπὸ πρόσωποα κάποτε σεβαστὰ τώρα καταγγέλλονται ὡς ἐκμεταλλευτὲς, τύραννοι, φονιᾶδες, καὶ τόσα ἄλλα, πὺ ὁμως ὄχι μόνο δὲν εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὰ «προσόντα» τοῦ ἡγέτη, ἀλλὰ εἶναι καὶ στοιχεῖα ἀρεστὰ στὴ διεθνῇ ἐξουσία, διότι ἔτσι καὶ μέσω αὐτῶν μπορεῖ νὰ ἐπικρατῇ. Ποιὰ θά εἶναι λοιπὸν ἡ κατεύθυνσι πὺ θά ἔχῃ ἡ «Νέα Τάξι»; Θά γίνῃ κάθαρσι; Θά ξεκινήσουμε μὲ νέα ἀρχὴ τὴν οἰκουμηνικὴ δίκῃ; 'Ο Ἑλληνικὸς λόγος μπορεῖ νὰ φέρῃ πίσω τὴν χαμένη εὐτυχία στοὺς λαοὺς. Τότε θά καταλάβουν καὶ οἱ Ἀμερικανοί, ποιοὶ τοὺς ἔχουν ἐναγκαλισθῇ καὶ τοὺς περισφίγγουν ἀσφυκτικὰ μέχρι θανάτου.

Η.Α. Τσατσόμοιρος

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Π. ΔΑΚΟΓΛΟΥ

‘Η πατρότης τῆς μαθηματικῆς ἀκολουθίας τοῦ L. Fibonacci ἀνήκει στὸν Πυθαγόρα

Α΄ — ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΙ

Τὸ 1200 μ.Χ. περίπου ὁ ἰταλὸς ἔμπορος καὶ μαθηματικὸς Leonardo Pisano (δηλαδὴ Λεονάρδος ἀπὸ τὴν Πίζα), πιὸ γνωστὸς στὴν ἱστορία ὡς Leonardo Fibonacci (1170-1240 μ.Χ.), ἐκυκλοφόρησε ἓνα βιβλίο μαθηματικὸ μὲ τὸν τίτλο “*Liber Abaci*”. Τὸ βιβλίο αὐτό, σὰν μιὰ εἰσαγωγή στὴν Ἀλγεβρα (Ἑλληνικὴ Ἀριθμητικὴ), ἦταν πλημμυρισμένο ἀπὸ ἀριθμητικὰ προβλήματα τοῦ Διοφάντου (250 μ.Χ.), χωρὶς ὅμως νὰ ἀναφέρεται πούθενά τὸ ὄνομα τοῦ Ἑλλήνα μαθηματικοῦ. Βέβαια στὴν Εὐρώπῃ ἀκόμα δὲν εἶχε γίνῃ γνωστὸ τὸ ὄνομα τοῦ Διοφάντου, τὸ ὁποῖο γιὰ πρώτη φορὰ μαθεύτηκε ἀπὸ ἓνα γράμμα ἐνὸς Γερμανοῦ μαθηματικοῦ τὸ ἔτος 1464 περίπου. Κατὰ τὸ ἔτος 1556 δὲ ἐγίνε γνωστὸ ἀπὸ ἓναν ἄλλο Γερμανὸ μαθηματικὸ, ὅτι στὴν βιβλιοθήκη τοῦ Βατικανοῦ ὑπῆρχε ἓνα χειρόγραφο τῶν «*Ἀριθμητικῶν*» τοῦ Διοφάντου.

Μὲ τὸ βιβλίο “*Liber Abaci*” ὁ Fibonacci παρουσίασε στὴν Εὐρώπῃ γιὰ πρώτη φορὰ τὰ νέα τότε σύμβολα τῶν ἀριθμῶν, τῶν κατ’ εὐφημισμὸν καλουμένων «Ἀραβικῶν» ἀριθμῶν. Μέσα σ’ ὅλα τὰ προβλήματα ποὺ ἐσφτερίζετο ὑπῆρχε καὶ ἓνα ποὺ ζητοῦσε «νὰ ὑπολογισθῇ τὸ ὅλικὸ πλῆθος τῶν κουνελιῶν, ποὺ θὰ παρήγοντο σὲ ἓνα χρόνον (12 μῆνες) ἀπὸ ἓνα ἀρχικὸ ζεῦγος κουνελιῶν, μὲ τὴν προϋπόθεσι ὅτι κάθε μῆνα θὰ ἐγεννᾶτο ἀπ’ αὐτὸ τὸ ζεῦγος ἓνα ἄλλο νέο ζεῦγος κουνελιῶν, ποὺ κι αὐτὸ ἐπίσης μετὰ πάροδον ἐνὸς μηνὸς (ποὺ ἀπαιτοῦσε ἡ ἐνηλικίωσί του) θὰ ἄρχιζε ὁμοίως νὰ γεννᾷ ἀνὰ μῆνα ἓνα νεώτερο ζεῦγος· καὶ οὕτω καθ’ ἐξῆς». Ὁ ἴδιος ὁ Fibonacci ἔδωσε ὡς λύσι τοῦ προβλήματος αὐτοῦ τὴν μαθηματικὴν ἀκολουθία

1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233.

Ἡ ἀκολουθία τῶν ἄνω ἀριθμῶν στὴ μαθηματικὴ γλῶσσα λέγεται «ἀναδρομική» καὶ ἔχει τὶς κατωτέρω ιδιότητες:

α) Κάθε ὅρος τῆς παράγεται ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῶν δύο προηγούμενων ὁρων, δηλαδὴ:

$$3 = 2+1$$

$$5 = 3+2$$

$$8 = 5+3$$

$$13 = 8+5$$

$$21 = 13+8$$

$$34 = 21+13 \text{ κ.ο.κ.}$$

$$\text{ἢ } \alpha_{n+1} = \alpha_n + \alpha_{n-1}.$$

β) Ὁ λόγος ἐκάστου ὁρου πρὸς τὸν προηγούμενόν του προσεγγίζει τὴν τιμὴ τοῦ χρυσοῦ ἀριθμοῦ $\Phi = (1+\sqrt{5})/2 = 1,61803\dots$, δηλαδὴ εἶναι

$$3/2 = 1,500$$

$$5/3 = 1,666$$

$$8/5 = 1,600$$

$$13/8 = 1,625$$

$$21/13 = 1,615$$

$$34/21 = 1,6190 \text{ κ.ο.κ.}$$

$$\eta \text{ } \delta \text{ γενικός } \delta \rho \sigma \text{ } \frac{\alpha_{n+1}}{\alpha_n} = \Phi = 1,61803...$$

γ) Κάθε $\delta \rho \sigma$ στην $\delta \rho \iota \alpha \kappa \eta$ του μορφή γίνεται «μέσος ανάλογος» τῶν δύο $\acute{\epsilon} \kappa \alpha$ -
τέρωθεν αὐτοῦ $\delta \rho \omega \nu$, ἥτοι εἶναι

$$\alpha_n^2 \rightarrow \alpha_{(n-1)} \times \alpha_{(n+1)}.$$

Τὸν 19ον αἰ. ὁ Γάλλος μαθηματικὸς Eduard Lucas (1842-1891) ὠνόμασε τὴν ἄνω ἀκολουθία μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἰταλοῦ ὑποτιθεμένου ἐφευρέτου της: “Fibonacci” καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ στὴν Παγκόσμια καὶ Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία καὶ νὰ διδάσκεται στὰ μέσα καὶ ἀνώτατα σχολεῖα ὡς «ἀκολουθία τοῦ Fibonacci». Ὅμως ὑπάρχουν πολλοὶ μαθηματικοὶ καὶ ἐρευνητές, οἱ ὅποιοι πιστεύουν, ὅτι ὁ Fibonacci ἐσφετερίσθη τὴν πατρότητα ἀπὸ τὶς ἐργασίες καὶ γνώσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Πολὺ χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀναφορὰ ποὺ κάνει ὁ μαθηματικὸς Δ. Τσιμπουράκης στὸ βιβλίο του «*Ἡ γεωμετρία καὶ οἱ ἐργάτες της στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα*» (ἔκδοσις 1985): «*Ἀπὸ τὰ χαμένα ἔργα τοῦ Εὐκλείδη τὸ “περὶ Διαιρέσεων” ἀποτελοῦσε μαζί μὲ τὰ “Δεδομένα” τὸ συμπλήρωμα τῶν “Στοιχείων”.* Τὸ ἔργο αὐτὸ περιεῖχε μιὰ κατηγορία προβλημάτων, ποὺ ζητοῦσαν νὰ διαιρεθεῖ δοσμένο ἐπίπεδο σχῆμα μὲ εὐθεῖες ποὺ πληροῦσαν ὀρισμένες συνθήκες σὲ μέρη ποὺ εἶχαν μεταξὺ τους ἐπίσης δοσμένες σχέσεις. Τὸ πρωτότυπο αὐτοῦ τοῦ ἔργου, ποὺ περιεῖχε 36 προτάσεις, χάθηκε, ἀλλὰ ἡ παρουσία τμημάτων του σὲ Ἀραβικὰ χειρόγραφα ἐπέτρεψε τὴν ἀνακατασκευὴ του μὲ πιθανὴ ἀκρίβεια. Ἀπὸ τὶς 36 προτάσεις τῆς πραγματείας ὁ Ἀραβας ποὺ τὴ διέσωσε μετέφρασε τὶς ἀποδείξεις μόνο τῶν 19, 20, 26 καὶ 29, γιατί τὶς ὑπόλοιπες τὶς θεώρησε εὐκολες. Τὸν 13ο αἰῶνα ὁ ἔμπορος Λεονάρδος τῆς Πίζας (Fibonacci) δημοσίευσε τὸ ἔργο αὐτὸ σὰν δικό του». Ἐπίσης ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς σ’ ἓνα ἄλλο σημεῖο τοῦ βιβλίου του (σελὶς 233) γράφει: «*Κατὰ τοὺς ἐλληνιστικοὺς χρόνους στὸ θέατρο τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἐπιδαύρου προστέθηκαν κερκίδες πλήθους β’ τόσες, ὥστε μὲ τὶς ὑπάρχουσες νὰ δίδουν $34/21 = \Phi$ (χρυσοὺς ἀριθμούς).* Στὺς μαθηματικοὺς ὁμως ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες γνώριζαν τὴν ἀκολουθία Fibonacci 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89..., τῆς ὁποίας ὁ λόγος τῶν διαδοχικῶν ὀρων της $3/2, 5/3, 8/5, 13/8, 21/13, 34/21$...προσεγγίζει τὸν χρυσοῦν ἀριθμό».

Ἐπ’ εὐκαιρία ἀναφέρεται κι ἓνας ἄλλος γνωστὸς μέγας σφετεριστὴς μαθηματικὸς, ἀπὸ τοὺς λεηλατήσαντες τὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἀριθμητικὴ, ἰταλὸς κι αὐτός, ὁ Bombelli. Γι’ αὐτὸν γράφει σχετικὰ ὁ Δ. Τσιμπουράκης (σελὶς 134): «*Τὸ 1572 ὁ ἰταλὸς μαθηματικὸς Bombelli δημοσίευσε τὴν περίφημη “Ἀλγεβρά του, στῆς ὁποίας τὴν εἰσαγωγὴ μνημονεύεται τὸ χειρόγραφο τοῦ Βατικανοῦ καὶ ὅτι μετέφρασε ἓνα μέρος του. Στὴν “Ἀλγεβρά του αὐτὴ ὁ Bombelli περιέλαβε 143 ἀπὸ τὰ 189 προβλήματα τῶν 6 βιβλίων τοῦ Διόφαντου, τὰ ὁποῖα ὁμως παρουσίασε σὰν δικά του».*

Ἀλλὰ καὶ ὁ κορυφαῖος μαθηματικὸς Ε. Σταμάτης γράφει στὸ βιβλίο του «*Ἐπιστημονικαὶ Ἑργασίαι-Ἀρθρα*», τόμος Α’, σελ. 485-486 γιὰ τὸν σφετερισμὸ τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Μαθηματικῶν ἀπὸ τὸν Fibonacci τὰ ἑξῆς: «*Εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην αἱ Ἀλγεβρικαὶ γνώσεις τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐκ τῆς Ἀριθμητικῆς τοῦ Διοφάντου μετεφέρθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου καὶ μαθηματικοῦ τῆς Πίζας Fibonacci περὶ τὸ ἔτος 1200 μ.Χ. Φαίνεται ὅτι ὁ Fibonacci με-*

τεῖχε τῶν Σταυροφοριῶν εἶτε ὡς ὀπλίτης εἶτε ὡς ἔμπορος. Εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἐκδοθεῖσαν Ἑλγεβράν του ὑπάρχουν πολλὰ προβλήματα ἐκ τῶν “Ἀριθμητικῶν” τοῦ Διοφάντου ὡς προβλήματα Fibonacci...».

Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐρευνηταὶ στίς μελέτες τους παραδέχονται, ἅμεσα ἢ ἔμμεσα, ὅτι ἡ καλουμένη μαθηματικὴ ἀκολουθία Fibonacci δὲν εἶναι τοῦ Fibonacci, ἀλλὰ εἶναι ἔργο τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων. Πολὺ ἐντυπωσιακὴ εἶναι ἡ ἀναφορὰ ποὺ κάνει ὁ μαθηματικὸς καὶ ἐρευνητὴς Κοσμᾶς Μαρκάτος στὸ βιβλίου του «Ἡ Γλῶσσα τῶν Γλωσσῶν», ὅπου χρησιμοποιοῖ κατὰ κόρον τὴν ἀναδρομικὴν ἀκολουθία τοῦ Fibonacci, μερικῶς ἢ ὁλικῶς, γιὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς λέξεις-ἀριθμοὶ βρίσκονται σὲ διαλεκτικὴ σχέσι, μεταβολή, συνέχεια ἢ ὁμοιότητα, ὅταν σχηματίζουν ὄρους τῆς αὐτῆς ἀναδρομικῆς ἀκολουθίας. Συγκεκριμένα, ἀφοῦ πρῶτον ἀναλύει μαθηματικὰ τὸν ἑλληνικὸ τρόπο τῆς δημιουργίας τῆς ἀκολουθίας τῶν ἀριθμῶν 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233, ... (ὅπως θὰ ἀναλυθῇ κατωτέρω), λέγει εἰρωνικά, καὶ μάλιστα μὲ τρία θαυμαστικά: «...ἀπὸ τοὺς μαθηματικοὺς ἔχει ὀνομασθεῖ ἀκολουθία Fibonacci (διότι αὐτὸς φέρεται ὅτι τὴν ἀνακάλυψε!!!)». Στὴ συνέχεια δὲ ὑπόσχεται ὅτι: «...ἀπὸ ἐδῶ καὶ στὸ ἐξῆς θὰ ὀνομάζεται ἐναλλακτικὰ φυσικὴ γνωμονικὴ ἀκολουθία...».

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐρευνητὴς Θεοφάνης Μανιᾶς στὸ βιβλίου του «Τὰ ἄγνωστα μεγαλουργήματα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων» σὲ ἐπαλήθευσι τῆς ὑπάρξεως τοῦ «Ἱεροῦ Νόμου» γιὰ τὴν ἀκριβῆ τοποθέτησι τῶν ἱερῶν, ναῶν, πόλεων κ.λπ. τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀναφέρει πολλὰ παραδείγματα ἐφαρμογῆς τῶν ἀναδρομικῶν μαθηματικῶν ἀκολουθιῶν τῆς μορφῆς 1,1,2,3,5,8, ...εἶτε σὲ μορφὴ ἀκολουθίας ἀριθμῶν εἶτε σὲ σειρὰ μὲ τὸ ἄθροισμα ὀρισμένων διαδοχικῶν ὄρων αὐτῆς εἶτε σὲ μορφὴ λόγου τῶν διαδοχικῶν ὄρων. Ἐντύπωσι προκαλεῖ τὸ ἀναφερόμενο παράδειγμα τῆς τοποθετήσεως ὀρισμένων Ἱερῶν ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀποδεικνύεται ὅτι κεῖνται ἐπὶ συγκεκριμένων περιφερειῶν ὁμοκέντρων κύκλων, ποὺ οἱ ἀκτίνες τους πληροῦν τοὺς ὄρους διαδοχικὰ ἀναδρομικῆς ἀκολουθίας μὲ λόγῳ τὸν χρυσοῦν ἀριθμὸν Φ. Τοὺς κύκλους δὲ αὐτοὺς ὁ συγγραφεὺς ὀνομάζει κατὰ σειρὰν ἀπὸ μέσα πρὸς τὰ ἔξω ὡς ἐξῆς:

«Κύκλος τοῦ Σωκράτους» (μὲ ἀκτῖνα $300\Phi^3$),

«Κύκλος τοῦ Περικλέους» (μὲ ἀκτῖνα $300\Phi^4$),

«Κύκλος τοῦ Πραξιτέλους» (μὲ ἀκτῖνα $300\Phi^5$).

Ἀλλὰ πρὶν προχωρήσω στὴν τελικὴ ἀπόδειξι τῆς πραγματικῆς πατρότητας τῆς καλουμένης ἀκολουθίας Fibonacci, θεωρῶ ἀπαραίτητο σὰν συνέχεια τῆς ἱστορικῆς ἐνημερώσεως νὰ παρουσιάσω τὸν ἀτομικὸ μου συλλογισμό γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς ἄνω ἀκολουθίας. Ὑποστηρίζω, ὅτι ἡ διατύπωσι καὶ μορφοποίησι, ὡς προβλήματος μαθηματικοῦ τοῦ παραδείγματος τῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν κουνελιῶν γιὰ τὴν ἐξαγωγή τῆς μαθηματικῆς ἀκολουθίας “Fibonacci” εἶναι, ἂν μὴ τι ἄλλο, ὑστερόπλαστι. Ἐννοῶ, ὅτι προϋπῆρχε ἡ γνῶσι καὶ ἡ χρῆσι τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς πολὺ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Fibonacci, πλὴν ὅμως αὐτός, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πατρότητά της, κατασκεύασε ἐκ τῶν ὑστέρων τὸ τελειῶς ἀφύσικο πρόβλημα μὲ τὰ κουνέλια. Ἐὰν τὸ γεννητικὸ πρόβλημα τῶν κουνελιῶν ἦταν φυσικὸ καὶ ἀληθοφανές, τότε ἡ εὕρεσι ἐξ αὐτοῦ τοῦ νόμου τῆς μαθηματικῆς «ἀκολουθίας τοῦ Fibonacci» θὰ ἦταν πράγματι ἓνα βεβαιωμένο γεγονός, ἀποδεικνύον τὴν πατρότητά του. Ὅμως τὸ γεννητικὸ αὐτὸ πρόβλημα τῶν κουνελιῶν, ὅπως ἐτέθη ὑπὸ

του Fibonacci, είναι τελείως άφύσικο και μη άληθοφανές, φανερά δε «κατασκευασμένο», φανερά «σπρωγμένο» και άλλοιωμένο από τον πραγματικό νόμο της φύσεως της αναπαραγωγής των κουνελιών κατά τρόπον που να ταιριάζει με την ήδη γνωστή από τους αρχαιοτάτους χρόνους αριθμητική ακολουθία.

Συγκεκριμένα τὸ πρόβλημα ἀναφέρει, ὅτι στὸ κάθε παραγόμενο νέο ζεύγος κουνελιών μετὰ ἀπόδοον ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του ἄρχεται ἡ τεκνοποίησί του. Ἀπὸ αὐτὴ καὶ μόνο τὴν διατύπωσι ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ Fibonacci ἢ «εἶχε μεσάνυχτα» γιὰ τὸν φυσικὸ νόμο τῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν κουνελιών ἢ ἐσκεμμένα ἀλλοίωσε τὸν φυσικὸ νόμο, γιὰ νὰ τὸν φέρῃ στὰ «νερά» του· διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι σὲ ὅλα τὰ εἶδη τῶν κουνελιών ὁ χρόνος τῆς ἐνηλικιώσεως τῶν νέων κουνελιών, γιὰ νὰ ἀρχίσουν νὰ τεκνοποιοῦν, εἶναι 4 μῆνες καὶ ὄχι ἕνας μόνον· ἐὰν δὲ ὑπολογίσουμε καὶ τὸν ἕνα μῆνα ποῦ ἐκ φύσεως διαρκεῖ ἡ κύησι, τότε τὰ νέα ζεύγη τῶν κουνελιών θὰ πρέπει νὰ ἀρχίσουν τὴν παραγωγή μετὰ ἀπὸ 5 μῆνες ἀπ' ἀρχῆς. Μὲ τὸν φυσικὸν αὐτὸ νόμο τῆς ἀναπαραγωγῆς ἡ ἀκολουθία τοῦ Fibonacci ἀνατρέπεται παντελῶς, παύει νὰ εἶναι ἀναδρομικὴ, διότι γίνεται 1, 2, 3, 4, 5, 7 καὶ ὄχι 1, 2, 3, 5, 8, 13· ἐὰν δὲ ὑπολογίσουμε, ὅτι ἡ φύσι δὲν ἐπιτρέπει στοὺς κόνικλους νὰ γεννοῦν περισσότερο ἀπὸ 5 ἢ 6 φορές τὸ χρόνο, τότε παύει καὶ ἡ συνέχεια τῆς αὐξητικῆς μορφῆς τῆς ἀκολουθίας. Γιὰ τοὺς ἄνω λόγους ὁ Fibonacci ἠναγκάσθη νὰ τροποποιήσῃ τὸν φυσικὸ νόμο τῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν κουνελιών, ὥστε νὰ τὸν φέρῃ σὲ τέτοια «μορφὴ», ποῦ νὰ μπορῇ νὰ ἐπαληθεύῃ τὴν μαθηματικὴ ἀκολουθία του.

Ἡ «καταγγελία» βέβαια αὐτὴ εἶναι ἀρκούντως σοβαρὴ, πλὴν ὅμως ἐὰν στοὺς αἰῶνες ποῦ πέρασαν ὑπῆρχε ἕνας ...κτηνίατρος μαθηματικὸς ἢ ἕνας... κόνικλοτρόφος μαθηματικὸς, τότε ἀπὸ πολὺ παλαιὰ θὰ εἶχε ἀποκαλυφθῇ τὸ ἐπίπλαστο, ὑστερόπλαστο, ἀφύσικο πρόβλημα τῆς γεννητικῆς τῶν κουνελιών καὶ θὰ προσετίθετο ἀκόμα ἕνα βεβαρυμένο στοιχεῖο σφετερισμοῦ στὸ ἤδη ὑπάρχον βεβαρυμένο «ἠθικὸ μητρώο» τοῦ Fibonacci, ποῦ ὀρθῶς τὸν ἀποκαλοῦν «*σφετεριστὴ τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Μαθηματικῶν*».

Ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἱστορικὴ ἐνημέρωσι ἐξάγεται τὸ βασικὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ μαθηματικὴ ἀκολουθία 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34... δὲν προῆλθε ἀπὸ τὸν Fibonacci, ἀλλὰ ἦταν γνωστὴ καὶ ἐπὶ πλέον ἐγένετο εὐρεῖα χρῆσι τῆς ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους Ἑλλήνες, τόσον ἀπὸ τοὺς μαθηματικοὺς ὅσο καὶ ἀπὸ τὰ ἱερατεῖα (Δελφοί) καὶ ἀπὸ τοὺς μεμνημένους, μύστες, ἀρχιτέκτονες, γλύπτες κ.λπ. Ἡ μεγάλη ὅμως τιμὴ τῆς πραγματικῆς πατρότητος τῆς ἄνω ἀκολουθίας, ὅπως θὰ ἀποδειχθῇ εὐθὺς ἀμέσως, ἀνήκει στὸν Πυθαγόρα.

Β' — ΑΠΟΔΕΙΞΙ ΤΗΣ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΑΣ ΠΑΤΡΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ "FIBONACCI"

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι τὸ θεώρημα τῆς ὑποδιαιρέσεως τμήματός τινος σὲ μέσο καὶ ἄκρο λόγο, τὸ γνωστὸ θεώρημα τῆς χρυσοῦς τομῆς ὅπως ὀνομάζεται σήμερα, εἶναι εὕρημα τοῦ Πυθαγόρα (6ος π.Χ. αἰ.), οἱ δὲ ιδιότητές του ἀπεδείχθησαν καὶ παρουσιάσθησαν ἀπὸ τὸν Εὐδόξο τὸν Κνίδιο (τὸ 407 π.Χ.), στὸν ὁποῖο λέγεται ὅτι τὸ 5ον βιβλίο τοῦ Εὐκλείδῃ «*περὶ Ἀναλογιῶν*» ἀνήκει ἐξ ὀλοκλήρου· καὶ αὐτὰ ἄσχετα μὲ τὸ ὅτι πρὸ αὐτοῦ οἱ Πυθαγόρειοι ἐγνώριζαν, μὲ ὄρκο σιωπῆς, ὅλες τὶς παράξενες ιδιότητες τῆς χρυσοῦς ἀναλογίας ἢ ἄλλως τοῦ χρυσοῦ ἀριθμοῦ.

Πρόσφατα ἀπεδείχθη, ὅτι καὶ ἡ γενίκευσι ἢ ἐπέκτασι τοῦ θεωρήματος τῆς

χρυσής τομής επάνω στις σφαίρες και στους μεγίστους κύκλους αυτών είναι επίσης εύρημα του ίδιου του Πυθαγόρα, ο οποίος μάλιστα επί τη βάσει της επεκτάσεως κατασκεύασε το περίφημο «Σχέδιον της Ἀρμονίας τῶν (οὐρανίων) Σφαιρῶν (Συμπάντων)» (βλέπε τὴν ἔρευνά μου «Ὁ Μυστικός Κώδικας τοῦ Πυθαγόρα» κ.λπ., τόμ. Α΄, Β΄, Γ΄, ἐκδόσεις «Νέα Θέσις»). Ἀπ’ αὐτὸ τὸ θεώρημα τῆς ἁρμονίας τῶν Σφαιρῶν ὁ Πυθαγόρας ἐξάγει τὴν μόνη πραγματικὴ καὶ τέλεια χρυσὴ μαθηματικὴ ἀκολουθία τῶν ἀριθμῶν (μὲ σημερινὰ σύμβολα) 1, Φ, Φ², Φ³, Φ⁴, Φ⁵, Φ⁶, Φ⁷, Φ⁸, Φ⁹, Φ¹⁰, Φ¹¹, Φ¹²..., ὅπου Φ εἶναι ὁ χρυσοῦς ἀριθμὸς ἴσος μὲ τὴν τιμὴ $\Phi = (\sqrt{5}+1)/2 = 1,61803...$, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν μεγαλύτερη ρίζα τῆς ἐπιλύσεως τῆς γνωστῆς στοὺς Πυθαγορείους δευτεροβαθμίου ἐξισώσεως $x^2 = (x+1)$.

Ἡ ἀνωτέρω ἀποκαλυφθεῖσα Πυθαγόρεια μαθηματικὴ ἀκολουθία ἔχει τὶς κάτωθι ιδιότητες:

α) Εἶναι ἀκολουθία μὲ τὴν σημερινή ὀνομασία «ἀναδρομική», ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ καλουμένη τοῦ Fibonacci, διότι κάθε ὅρος τῆς, ἀπὸ τὸν τρίτο καὶ μετὰ, σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῶν δύο προηγούμενων ἤτοι εἶναι:

$$\begin{array}{ll} \Phi^2 = 1 + \Phi & \Phi^5 = \Phi^4 + \Phi^3 \\ \Phi^3 = \Phi^2 + \Phi & \Phi^6 = \Phi^5 + \Phi^4 \\ \Phi^4 = \Phi^3 + \Phi^2 & \dots\dots\dots \\ & \Phi^v = \Phi^{v-1} + \Phi^{v-2}. \end{array}$$

Ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀλήθειας τῶν ἄνω ἰσοτήτων βασίζεται στὶς παράξενες ιδιότητες τοῦ «χρυσοῦ ἀριθμοῦ», ποὺ ἐπίσης ἡ πατρότητά του ἀνήκει στὸν Πυθαγόρα.

β) Ὁ λόγος ἐκάστου ὅρου πρὸς τὸν προηγούμενό του εἶναι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀκριβῶς ἴσος μὲ τὸν χρυσοῦν ἀριθμὸν, ἐνῶ στὴν καλουμένη ἀκολουθία τοῦ Fibonacci ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι κατὰ προσέγγισιν ἴσος μὲ τὸν χρυσοῦν ἀριθμὸν ἤτοι εἶναι:

$$\Phi/1 = \Phi^2/\Phi = \Phi^3/\Phi^2 = \Phi^4/\Phi^3 = \dots\dots\dots = \Phi^v/\Phi^{v-1} = \Phi = (\sqrt{5}+1)/2.$$

γ) Ἡ ἀριθμητικὴ τιμὴ ἐκάστου ὅρου γίνεται ἀκριβῶς μέση ἀνάλογος τῶν τιμῶν τῶν ἐκατέρωθι ὁρῶν ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν ἀκολουθία τὴν καλουμένην Fibonacci, ποὺ εἶναι μόνον κατὰ προσέγγισιν ἤτοι εἶναι:

$$\begin{array}{l} (\Phi)^2 = 1 \times \Phi^2 = \text{ἄκρος καὶ μέσος λόγος τῶν 1 καὶ } \Phi^2 \\ (\Phi^2)^2 = \Phi \times \Phi^3 = \text{ἄκρος καὶ μέσος λόγος τῶν } \Phi \text{ καὶ } \Phi^3 \\ \dots\dots\dots \\ (\Phi^v)^2 = \Phi^{v-1} \times \Phi^{v+1} = \text{ἄκρος καὶ μέσος λόγος τῶν } \Phi^{v-1} \text{ καὶ } \Phi^{v+1}. \end{array}$$

δ) Ὁ λόγος ἐκάστου ὅρου πρὸς τὸν ἐπόμενό του εἶναι σταθερὸς ἀριθμὸς καὶ ἴσος μὲ τὴν δεύτερη χρυσὴ ρίζα τῆς χρυσῆς τομῆς $\Phi' = 1/\Phi = (\sqrt{5}-1)/2 = 0,61803$ (μὲ θετικὸ πρόσημο) ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν ἀκολουθία “Fibonacci”, ὅπου ὁ ἄνω λόγος εἶναι μόνον κατὰ προσέγγισιν.

Ἀπὸ τὶς ἀνωτέρω ιδιότητες συνάγεται, ὅτι ἡ Πυθαγόρεια μαθηματικὴ ἀκολουθία ἔχει τὸ ἀναφαίρετο δικαίωμα νὰ ὀνομασθῇ, μόνον αὐτὴ, «Τέλεια Χρυσὴ Πυθαγόρεια Ἀναδρομικὴ Ἀκολουθία»· ἀποδεικνύεται δὲ μὲ μαθηματικὸ τρόπο, ὅτι αὐτὴ εἶναι καὶ ὁ γεννήτωρ τῆς καλουμένης ἀκολουθίας τοῦ Fibonacci ὡς κάτωθι:

Ἀπὸ τὶς παράξενες ιδιότητες τοῦ χρυσοῦ ἀριθμοῦ Φ , τὸν ὁποῖον ὡς ἀδιάστατον ἀριθμὸν ἐγνώριζαν οἱ Πυθαγόρειοι καὶ τὸν θεωροῦσαν σὰν μιὰ παγκόσμια σταθερὰ τῆς ἀψύχου καὶ ἐμψύχου δημιουργίας (πρᾶγμα ποὺ σήμερα ἀποδεικνύεται ἀληθές), προκύπτουν οἱ κάτωθι μετασχηματισμοὶ τῶν ὄρων τῆς τέλειαις, χρυσοῦς Πυθαγόρειας ἀναδρομικῆς ἀκολουθίας:

$\Phi' = 1 \cdot \Phi' =$		1.	Φ
$\Phi^2 = 1 + \Phi =$		1+	1. Φ
$\Phi^3 = \Phi^2 + \Phi =$	$(1 + \Phi + \Phi) =$	1+	2 Φ
$\Phi^4 = \Phi^3 + \Phi^2 =$	$(1 + \Phi + \Phi + 1 + \Phi) =$	2+	3 Φ
$\Phi^5 = \Phi^4 + \Phi^3 =$	$(1 + \Phi + \Phi + 1 + \Phi + 1 + 2\Phi) =$	3+	5 Φ
$\Phi^6 = \Phi^5 + \Phi^4 =$		5+	8 Φ
$\Phi^7 = \Phi^6 + \Phi^5 =$		8+	13 Φ
$\Phi^8 = \Phi^7 + \Phi^6 =$		13+	21 Φ
$\Phi^9 = \Phi^8 + \Phi^7 =$		21+	34 Φ
$\Phi^{10} = \Phi^9 + \Phi^8 =$		34+	55 Φ
$\Phi^{11} = \Phi^{10} + \Phi^9 =$		55+	89 Φ
$\Phi^{12} = \Phi^{11} + \Phi^{10} =$		89+	144 Φ
$\Phi^{13} = \Phi^{12} + \Phi^{11} =$		144+	233 Φ
.....			

Παρατηροῦμε λοιπόν, ὅτι ἐφαρμόζοντας τὶς παράξενες ιδιότητες τοῦ χρυσοῦ ἀριθμοῦ ἐπάνω στὴν χρυσὴ Πυθαγόρεια ἀκολουθία ἐπιτυγχάνομε τὴν σχάσι τῶν ὄρων τῆς σὲ ἓνα ἄθροισμα δύο ἄλλων ἀκολουθιῶν ἀναδρομικῶν μὲ ὄρους ἀκεραῖους ἀριθμοὺς καὶ παράγοντες ὁμοίως τοὺς ἰδίους ἀκριβῶς ἀριθμοὺς τῆς «ἀκολουθίας τοῦ Fibonacci» ἥτοι διαπιστώνεται ὅτι οἱ ἀκέραιες καὶ θετικὲς διαδοχικὲς δυνάμεις τοῦ χρυσοῦ ἀριθμοῦ Φ δίδουν ἀναλυόμενες στὰ δευτέρα μέλη τὴν ἀκολουθία τῶν ἀκεραίων ἀριθμῶν

1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233...

καὶ συνεπῶς πράγματι ἡ Πυθαγόρεια χρυσὴ ἀναδρομικὴ ἀκολουθία περιέχει τοὺς ὄρους τῆς ἀναδρομικῆς «ἀκολουθίας τοῦ Fibonacci», καὶ εἶναι ὁ γεννήτωρ αὐτῆς.

Ἐξ ὅλων τῶν ἄνω ἀποδεικνύεται, ὅτι ἱστορικὰ καὶ μαθηματικὰ ἡ πατρότης τῶν ἀναδρομικῶν ἀκολουθιῶν ἐξ ὁλοκλήρου ὁμοῦ καὶ μὲ τὴν «μορφὴν» Fibonacci ἀνήκει στὸν Πυθαγόρα, στοὺς Ἀρχαίους Ἑλληνας.

ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ

ἙΑμεση ἔπανεξέτασι σὲ μηδενικὴ βᾶσι

«Μὰ ὅσο γι' αὐτοὺς, ποὺ ἄλλο ἀπ' τὰ δικά τους συμφέροντα κι' ἀπ' τὰ πανάθλια ἔργα δὲν φροντίζουν, ὁ «εὐρύοπα» Ζεὺς, ὁ γιὸς τοῦ Κρόνου, τὴν τιμωρία τους ἀποφασίζει. Πολλὲς δὲ φορὲς ὁλόκληρη ἡ πόλις ἐξ αἰτίας ἐνὸς κακοῦ ἀνδρὸς ὑποφέρει, διότι αὐτὸς ἔβλαψε καὶ μηχανεύθηκε ἀνόσια ἔργα».

(Ἡσίοδος, «Ἔργ. Ἡμέρ.» στίχ. 238-241).

1. Ἡ ἀνθρωπότητα δὲν κατῴρθωσε μέχρι σήμερα ἀπ' τὴν ἀρχὴ τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ ἐλληνικοῦ λόγου, τῆς «Δίκης» τῆς Οἰκουμενικῆς, νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπ' τοὺς ἐξουσιαστὲς καὶ ἀπ' τοὺς στυλοβάτες τους, τίς δογματικὲς θρησκείες, ποὺ ἔχουν σ' αὐτὴν τὴν συνεχιζόμενη παρανοϊκότητα τὸ μερίδιό τους.

Ἐφεύρεσι αὐτῶν ὑπῆρξαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν ἔννοιες ὅπως «ὁ περῖος λαός», «ὁ καλὸς πιστὸς καὶ ὁ βρωμερὸς ἄπιστος», «ἱερὰ βιβλία» στὰ ὁποῖα ὁμιλεῖ ὁ Θεὸς καὶ δίδει ἐντολές, «ὁ θεόπεμπτος ἀρχηγός», «ὁ ἅγιος ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς» καὶ τόσα ἄλλα, ποὺ ἐγίναν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ γίνωνται στυλοβάτες δογματισμοῦ, συγκρούσεων, καταστροφῶν καὶ τὸ χειρότερο ἐμπόδια ἀξεπέραστα μέχρι σήμερα, ὥστε νὰ μὴ μποροῦν ν' ἀντιληφθοῦν οἱ λαοὶ τὴν πραγματικὴ μορφή τῶν προβλημάτων τους καὶ νὰ προχωρήσουν στὴ λύσι. Σήμερα καὶ μόνον ἡ ἐξαγγελία ἐνὸς νέου «ἱεροῦ πολέμου» (!) εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ καταδείξῃ στοὺς ἐν πνευματικῇ ἀφασίᾳ τελοῦντες λαοὺς ὅτι καμμία ἀπολύτως πνευματικὴ ἄνοδο δὲν ἐπέτυχαν οἱ ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου ἐξουσιαστὲς. Οἱ δὲ λαοὶ ἀδυνατοῦντες νὰ συλλάβουν τὴν ἀλήθεια δὲν στρέφονται, ὅπως θὰ πίστευε κανεῖς, στὴν ἀναζήτησι διεξόδου, ἀλλὰ ἐπιστρέφουν στὰ προ-μαρξιστικὰ σχήματα μὲ ἐνδεχόμενους κινδύνους τὴν ἀναβίωσι τῶν ἐθνικιστικῶν, ρατσιστικῶν, θρησκευτικῶν καὶ πολλῶν ἄλλων μισαλλοδοξιῶν ὁμοῦ τώρα μὲ τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα μᾶς ἐγκατέλειψε ἡ «ἀνατροπὴ» (!) τῶν μέχρι χθὲς ἀνατροπῶν μαρξιστῶν. Ἔτσι συμπλέκονται οἱ ἱεροὶ πόλεμοι μὲ τὴν τρομοκρατία, ἡ τρομοκρατία μὲ τὴν βία, τὸν ἀναρχισμό ἀλλὰ καὶ τὰ ναρκωτικά, τὰ ναρκωτικά μὲ τοὺς ἐν πνευματικῇ ἀφασίᾳ νέους καὶ τίς οἰκογένειές τους, οἱ οἰκογένειες μὲ τὸ κομματικὸ Κράτος, τὸ Κράτος μὲ τὰ παραμάγαζα τοῦ συνδικαλισμοῦ κ.ἄ., ὥστε ὁ φαῦλος κύκλος νὰ συνεχισθῇ καὶ οἱ λαοὶ ἐν ἀδυναμία νὰ βροῦν τὴν λύσι, ὁδηγούμενοι τώρα ἀπ' τὴν πείνα καὶ ἀπόγνωσι, νὰ μεταβληθοῦν σὲ ὀρδὲς μισθοφόρων ἀντὶ «πινακίου φακῆς» καὶ παραδοθοῦν ἔτσι στὰ χέρια μιᾶς «νέας τάξεως πραγμάτων» ποὺ ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἐμφανισθῇ! Ἀναμένουμε...

2. Ὁ κόσμος ποὺ ζοῦμε εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐκτροπῆς, ποὺ ἔλαβε μιὰ πρώτη μορφή μετὰ τὸν διωγμὸ τοῦ ἐλληνικοῦ λόγου ἀπὸ τὴν Ρώμη καὶ τὸν θρησκευτικὸ δογματισμό, ἀλλὰ ποὺ σήμερα ἔφθασε πλέον διὰ τῆς καθοδηγουμένης πλαστογραφίας τοῦ παρελθόντος τῆς ἀνθρωπότητος στὴν ἀπόλυτη σύγχυσι τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς. Θὰ πίστευε κανεῖς, πὼς ἡ παιδεία θὰ ἦταν τὸ μέσον ἀποκαλύψεως τῆς πλαστότητος, ἀφοῦ ὁ πραγματικὸς της ρόλος εἶναι ἡ ἐρμηνεία τῶν

συμβάντων. Αυτό βεβαίως ελάχιστα αληθεύει και μόνον όσάκις ή αλήθεια κινείται στο περιθώριο των κοινωνικών μας δομών.

Ή διατεταγμένη όμως παιδεία, σ' όλον τον κόσμο, ανέπτυξε και αναπτύσσει εκείνες μόνον τις «γνώσεις» που βοηθούν τα όράματα των κατά καιρούς έξουσιαστών. Ή επιστήμη, ως γνωστόν, προσφέρει τις υπηρεσίες της και σ' αυτούς ακόμη τούς... Ιερούς πολέμους, στους μισαλλόδοξους, στην βία και σ' αυτήν την πνευματική σύγχυση, που συντελείται μέσω της βιβλιοδιάρροιας. Διά των ένεργειών δέ της διατεταγμένης παιδείας και των διατεταγμένων ήμιμαθών εκπαιδευτικών, σ' όλον τον κόσμο, κατώρθωσαν οί έξουσιαστές και οί παρατρεχάμενοί τους συνεξουσιαστές να καθιερώσουν την πλαστή αλήθεια, ώστε ό νέος, τό παιδί, εκείνη άκριβώς την περίοδο που ό νοϋς αναζητά την έρμηνεία «παντός επισητού», να όδηγηθή στην άλλοτρίωσι, στο ξεπούλημα του έαυτού του. Αυτή ή παιδεία κάνει άλλους νέους να χτυποϋν τό κεφάλι τους στο δάπεδο «προσευχόμενοι και έκλιπαροϋντες την βοήθεια του θεού να τούς δώση την δύναμι να σφάζουν τούς έχθρούς τους» (!) κι' άλλους να όδηγοϋνται σε πνευματική άφασία μεταβαλλόμενοι ή σε «βαρυστημένες ύπάρξεις» των καφετεριών ή σε αλαλάζοντα όργανα βίας των πεζοδρομίων και σε επικίνδυνους προαγωγούς του έγκλήματος. Συμπλήρωμα όλέθριο στη σύγχυση τών «σενάρια» των μέσων δημοσιότητας. Ή είσβολή των «σεναρίων» διά της εικόνας στον έγκέφαλο του παιδιού δέν του έπιτρέπει καμμιά αντίστασι στα δρώμενα. Εύρισκόμεθα πολύ κοντά στην ΄Οργουελλική κοινωνία.

3. Όσοι κατανοοϋν πρός τα που κατευθυνόμεθα πρέπει ν' αντισταθοϋν. Πρέπει να καταλάβουμε όλοι, έξουσιαστές και έξουσιαζόμενοι, ότι κανένας ύβριστης άνθρωπος ή λαός δέν θα έξαιρεθ ή απ' την επερχόμενη συμφορά. Λαοί και ήγέτες κάθε μορφής, άθλιοι, ύβριστές και ύπονομευτές, προχωροϋν πρός τό βάραθρο της καταστροφικής τους manias. Ή ταχύτης θα έξαρτηθή από τα μεγέθη των «χαρισματικών» (!) και των άπατεώνων, των ξεδιάντροπων δημαγωγών που χρησιμοποιοϋν οί έξουσιαστικοί σχηματισμοί (κόμματα-συνδικαλισμός-κράτος κ.ά.). Είναι ανάγκη χάριν της επιβιώσεως της ανθρωπότητας να σταθοϋμε όλοι και ν' αποφασίσουμε έγκαιρα ότι: τα παλιά μοντέλα έξουσίας έχουν όλα δοκιμασθή και άπέτυχαν. Δέν ύπάρχει έπομένως τίποτα, που οί λαοί να μην τό δοκίμασαν. Αυτή άλλωστε είναι και ή βαθύτερη έννοια της πνευματικής άφασίας των νέων, είτε αυτών που χτυπάνε τό κεφάλι τους στο δάπεδο είτε των βαρυστημένων των καφετεριών. Πρέπει όλα να ξαναρχίσουν να μάς άπασχολοϋν από μηδενική βάση. Πρέπει να δώσουμε την σωστή πνευματική τροφή στους νέους, ώστε να πάψουν να είναι έρμαια των άπομυζητών της έξουσίας. Ή σοφία και ή δημιουργική δύναμι δένμποροϋν να άποκτηθοϋν με γονυκλισίες, με πεζοδρομία, χαπάκια και ένέσεις. Έάν άμέσως δέν συγκρατήσουμε με κάθε οικονομική θυσία τό κύμα της πείνας και της συγχύσεως που έρχεται και παράλληλα δέν άρχίσουμε να άποκαλύπτουμε στους νέους τον καινούργιο προσανατολισμό, που για μάς δέν είναι άλλος από την «Δίκη», δηλαδή τό κοινό συμφέρον όλης της ανθρωπότητας, δέν θα κατορθώσουμε να διασωθοϋμε, και τό χειρότερο δέν θα γίνουμε ποτέ άνθρωποι.

Έπαναλαμβανόμεθα: ΄Ασφαλώς ναί· αλλά ξέρουμε ότι χτυπάμε στοϋ κουφοϋ την πόρτα.

Έρινός

ΗΛΙΑΣ Α. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΕΚΑΤΗ: Ὁ πανάρχαιος ἀξιοκρατικὸς θεσμός

Ἡ «Ἐκάτη», ὅπως θὰ διαπιστώσουμε, δὲν ὑπῆρξε πρόσωπο ἀλλὰ θεσμός, «ὡς τὸ πρῶτον ἀπ' ἀρχῆς ἔπλετο δασμόν», ὅπως δηλ. πρωτοεμφανίσθηκε ἐκ τῶν παλαιωτάτων χρόνων καθιερωθεῖσα ὡς μιὰ εἰσφορὰ (προσφερόμενη ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν). Ἀς δοῦμε ὁμῶς πρῶτα τοὺς στίχους 421-428 τῆς «Θεογονίας»:

*«Ὅσοι γάρ Γαίης τε καὶ Οὐρανοῦ ἐξεγένοντο
καὶ τιμὴν ἔλαχον, τούτων αἶσαν ἀπάνταν.
Οὐδὲ τί μιν Κρονίδης ἐβίησατο οὐδὲ τ' ἀπηύρα
ὅσος ἔλαχεν Τιτῇσι μετὰ προτέροισι θεοῖσιν,
ἀλλ' ἔχει, ὡς τὸ πρῶτον ἀπ' ἀρχῆς ἔπλετο δασμός,
καὶ γέρας ἐν γαίῃ τε καὶ οὐρανῷ ἡδὲ θαλάσσῃ·
οὐδ' ὅτι μουνογενὴς ἦσσαν θεὰ ἔμμορε τιμῆς
ἀλλ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον, ἐπεὶ Ζεὺς τίεται αὐτήν».*

[Διότι ὅσοι ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ καὶ τὴν Γαῖα ἐξελέγησαν / (σκηπτοῦχοι) καὶ τὴν τιμὴν αὐτὴν ἔλαβαν / ὅλοι αὐτοὶ πρόσφεραν μερίδιον. / Ἀλλὰ (καὶ στοὺς μετέπειτα χρόνους) ὁ Ζεὺς δὲν ἀφήρεσε οὔτε διὰ τῆς βίας ἀπέσπασε / ὅσα διὰ κλήρου ἢ κληρονομίᾳς ἔλαβε ἀπὸ τοὺς Τιτᾶνες καὶ τοὺς πρότερον (σκηπτούχους) θεοὺς, / ἀλλὰ ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύη, ὅπως πρωτοεμφανίσθηκε ἀπὸ τοὺς παλαιωτάτους χρόνους, ἡ ἐπελθοῦσα ὡς εἰσφορὰ (δασμός= φόρος), ὅπως καὶ τὰ πρὸνόμια στὴ γῆ, τὸν Οὐρανὸ καὶ τὴν θάλασσα, / οὔτε ἐπειδὴ τὸ μοναδικὸ κέρδος αὐτῆς αὐτὸ ὑπῆρξε, / κατωτέρων τιμῶν θὰ τύχῃ μεταξὺ τῶν θεαινῶν, / ἀλλὰ ἀπεναντίας ἀκόμη περισσοτέρων, ἐπειδὴ εἶναι ὁ Ζεὺς αὐτὸς ποὺ τὴν τιμᾷ].

Ἀς δοῦμε ὁμῶς ἀκόμη καὶ τὸν ρόλο τῆς «Ἐκάτης» ὅπως τὸν δίνει ἐπίσης ἡ «Θεογονία» (στίχ. 429, 434, 430-433):

*«Ὡ δ' ἐθέλει, μεγάλως παραγίγνεται ἡδ' ὀνίνησιν
ἐν τε δίκη βασιλεῦσι παρ' αἰδοίοισι καθίζει,
ἐν τ' ἀγορῇ λαοῖσι μετατρέπει, ὃν κ' ἐθέλησιν
ἡδ' ὁπότ' ἐς πόλεμον φθεισήνορα θεωρήσονται
ἄνδρες, ἔνθα θεὰ παραγίγνεται, οἷς κ' ἐθέλησι
νίκην προφρονέως ὀπάσαι καὶ κῦδος ὀρέξαι».*

[Σ' ὅποιον δὲ αὐτὴ θελήσῃ, πλουσιοπαρόχως παρίσταται καὶ βοηθεῖ / καὶ ὅπως εἶναι τὸ ἔθιμον στοὺς βασιλεῖς ὡς πρόσωπο σεβαστὸ πλάι καθίζει / καὶ στίς συνελεύσεις τῶν λαῶν (ἔχει τὴν δύναμιν νὰ) κάνει διαπρεπῆ ὅποιον αὐτὴ θελήσῃ / κι' ὅταν πάλι γιὰ τὸν καταστρεπτικὸν πόλεμον οἱ ἄνδρες ἐξοπλισθοῦν, / σ' ἐκείνους ὅπου αὐτὴ συμπαρίσταται (οἰκονομικῶς), διότι τὸ θεωρεῖ σκόπιμον, / τὴν νίκην πρόθυμα ἐνισχύει (δι' ἐφοδίων), καὶ δόξα παρέχει].

Ἡ πρώτη πληροφορία τῆς «Θεογονίας» (στίχ. 421-428) ὅτι «Ἐκάτη» ἦταν φόρος (1%) τῶν ἰσχυρῶν, ποὺ ἐδίδετο σὲ κοινὸ ταμεῖο, εἶναι βεβαία, παρ' ὅλον ὅτι παραμένει ἄγνωστο τὸ πῶς καὶ σὲ ποῖο νόμισμα ἢ ἀξία ἄλλη ἢ ὑποχρεώσεις εἰσεπράττετο· καὶ συμπληρώνεται τώρα ἀπὸ μίαν ἄλλην σημαντικὴ ἐπίσης πλη-

ροφορία, ή όποία λέγει ότι: δια τής «έκάτης φορολογίας» ή υπερτάτη άρχή (ό μέγας βασιλεύς) μπόρουσε κατά τις θελήσεις του νά επηρεάζη τίς εξελίξεις γενικώς τών πραγμάτων, όπως και νά προωθή όσους αυτός ενόμιζε σέ περίοπτες θέσεις. Τό σπουδαιότερο όμως ήταν ή ικανότης τήν όποία δια τής «έκάτης» άποκτούσε, νά εφοδιάζη έν περιπτώσει πολέμου εκείνον που αυτός ήθελε, προσφέροντάς του τήν νίκη και τήν δόξα.

Ή *Θεογονία* προβαίνει άκόμη σέ μίαν άνάλυσι αυτών τών προσφερομένων, χάρι στήν «έκάτην», εύεργεσιών του μεγάλου βασιλέως, ό όποιος, όπως φαίνεται, διεχειρίζετο δι' άντιπροσώπου του τό ισχυρό αυτό ταμείο (στίχ. 435-435): «Εύεργετική, άμέσως όσάκις άνδρες άμιλλώνται σέ άγώνες / εκεί και ή έκάτη παρίσταται και ύποστηρίζει / όποιον νικήση χάρι στίς δυνάμεις του (σωματικές-ψυχικές-πνευματικές) και χάρι σ' αυτή τήν ύπεροχή (αυτού) σ' ένα εύγενή και άγαθόν άγώνα / εύμάρεια δημιουργεί και σ' αυτόν και στούς γονείς του, δόξα δέ άκολουθεί».

Θά σχολιάσω σύντομα τήν πρώτην αυτήν άναφορά στο έργο τής «έκάτης». Ο πολιτιστικός χαρακτήρας τής «έκάτης» ήταν ό πρώτος λόγος τής ύπάρξεώς της. Τό ταμείο τής «έκάτης» ήταν πρόθυμο νά προσφέρη έκτός τών ήθικών (κύδος) και ύλικές άμοιβές στούς άξιους νικητές τών ανθρώπινων άγώνων (*ρείτα φέρει*).

“Ας δούμε και όσα άλλα περί τής «έκάτης φορολογίας» λέγει ή *«Θεογονία»*. «Εύεργετική δέ άκόμη και για τούς ίπποτρόφους, συμπαρίσταται σ' όσους θεωρεί σκόπιμο / και επίσης συμπαρίσταται σ' αυτούς οί όποιοι εργάζονται στήν τρικυμώδη θάλασσα / και αναπέμπουν τίς εύχαριστίες τους τόσο στήν έκάτη όσο και στόν βροντόχτυπο κοσμοσειστή. / Αυτούς σέ πλούσια αλιεύματα τά βλέμματά τους αυτή κατευθύνει. / Αλλά και άμέσως μπορεί / νά αφαιρέση ό,τι βοήθησε νά επιτευχθή, άν ή ψυχή της τό θελήση». Στούς στίχους αυτούς ή Έκάτη έμφανίζεται μέ τήν μορφή του άρωγού (*παρεστάμεν*), τής οικονομικής βοήθειας (μορφή όμοιάζουσα μέ τήν τραπεζική). Και έδω βεβαίως άπουσιάζουν τά στοιχεία δια τών όποιών εξετιμάτο ή άνάγκη τής δικής της οικονομικής συμβολής (*οίς κ' έθέλησιν*). Εκ τών άναφερομένων όμως επαγγελμάτων προκύπτει ότι ή βοήθεια έδίδετο σέ ένδιαφέρουσες τό κοινό συμφέρον επιχειρήσεις και μάλιστα τών πλέον αδυνάτων, νεωτέρων ή επικινδύνων. Δίδεται άκόμη ή πληροφορία, ότι οί ένισχυόμενοι έκ του ταμείου τής «έκάτης» έλάμβαναν και τεχνικές συμβουλές (*ρήιδίως άγρην*) και κυρίως σέ θέματα αλιείας. Τέλος δέ λέγει, ότι: έάν δυσαρεστηθή τό ταμείο τής «έκάτης» έκ τής συμπεριφοράς του βοηθηθέντος (άγνωστο βέβαια έκ ποιών λόγων: πιθανολογώ ότι έάν π.χ. δέν επέστρεφαν τήν βοήθεια ή δέν έδιδαν κάποια βοήθεια, και αυτοί οί εύεργετηθέντες, στο ταμείο), τότε ήδύνατο νά αφαιρέση (άσφαλώς βίαια) όσα προσέφερε στόν άγνώμονα.

Ή άναφορά τής *«Θεογονίας»* τελειώνει ως εξής: «Εύεργετική δέ στούς σταύλους μέ τήν βοήθεια του Έρμου αυξάνει τήν περιουσία και τών βουκόλων τίς άγέλες και τά κοπάδια τών πυκνόμαλλων άρνιών, έάν ή ψυχή της τό θελήση». Στήν παράγραφον αυτή τονίζεται ότι ή «έκάτη» μεριμνά και για τήν κτηνοτροφία μέ τήν βοήθεια του Έρμου, ό όποιος, όπως θά διαπιστώσουμε, μεταφέρει μηνύματα τών θεών, αλλά μεταφέρει ίσως άκόμη και προτάσεις για τήν καλύτερευσι τών ειδών (ράτσες) ή και ζεύγη ζώων κατά φανερόν ή κρυφό τρόπο (*ληίδ' άέ-*

ξείν), πράγμα, πού, όπως θα διαπιστώσουμε στο γράμμα Η, συνέχισε και ό 'Η-
ρακλής. 'Η «Θεογονία» συμπεραίνει: «'Ετσι όμοια και μόνον αυτό ως κέρδος έ-
χουσα, για τους λόγους, πού αρχικώς τήν έφεραν στο φώς, / από όλους τους ά-
θανάτους έλαβε διακρίσεις τιμητικές, / ώρισε δέ σ' αυτήν ό υίός του Κρόνου να
λάβη τό όνομα τροφός των νέων ανθρώπων, για όσους μαζί της (από τήν εποχή
της) / άνοιξαν τά μάτια τους στο φώς της λαμπερης αύγης. / Γι' αυτούς τους λό-
γους, επειδή τροφός των νέων ανθρώπων ύπήρξε, έτυχε και αυτών των τιμών».

Θά μπορούσαμε τέλος να θεωρήσουμε, ότι ό θεσμός αυτός της «έκάτης» ή του
«έν τοις έκατόν έκαστος» πρωτοεισήχθη υπό του Πέρση, του υιού του Κοίου και
της Εύρυβίης (Θεογ. στιχ. 375-377):

«Κοίω δ' Εύρυβίη τέκεν έν φιλόττη μιγεΐσα

.....

Πέρσην θ' ός και πᾶσι μετέτρεπε ίδμοσύνησιν».

Και στη συνέχεια (στιχ. 409-420): «'Ο Πέρσης ήταν αυτός πού στις γνώσεις
και τήν εμπειρία ούδεις τόν ξεπερνούσε. Αυτός συνέλαβε τήν ιδέα να δημιουρ-
γηθί δια της 'Αστερίας, τό εκ κλεψιγαμίας τέκνο, ή 'Εκάτη, αυτή τήν όποία και
ό υίός του Κρόνου Ζεύς έτίμησε. 'Ηταν δέ αυτός πού ενίσχυσε δια δώρων τό τα-
μείο και πρός επιτέλεσι του έργου της μερίδιο της έδωσε τόσο στην γή και τήν
θάλασσα, όσο και στον άστερόπληθον Ούρανό, ώστε και έξ όλων των βασιλέων
αυτή να είναι ή περισσότερο τιμημένη. Διότι και τώρα ακόμη κάθε φορά πού οί
επιχθόνιοι άνθρωποι συμφώνως πρός τις συνήθειες προσφέρουν θυσίες γυρεύο-
ντας κάποια χάρι, επικαλούνται τήν έκάτη. Και βέβαια αυτόν τόν όποιο πρόθυμα
ή θεά θά δεχθί, εύνοια μεγάλη τόν ακολουθεΐ: άμέσως τήν εύτυχία του δίδει αυ-
τή, διότι τήν δύναμιν αυτήν ή θεά έχει».

Είναι, νομίζω, φανερό τώρα, αυτό τό όποιο στην αρχή διετύπωσα περί του
«θεσμού της 'Εκάτης». 'Επαναλαμβάνω και έδώ, ότι ή προσωποποίησι των άν-
θρωπίνων ενεργειών, π.χ. οί «γάμοι» του Διός κ.λπ., ώστε δι' ενός μόνον όνόμα-
τος να «άρχειοθετούνται» αυτές μετά τό ιστορικό κενό, τό όποιο έδημιουργήθη
συνεπεία της επί Δευκαλίωνος καταστροφής, έθεωρήθη αναγκαία έλλείψει των
έρμηνευτών των παρελθόντων («πρό τ' έόντων»), όταν άπεφασίσθη να δημοσιευ-
θούν τά διασωθέντα εκ της καταστροφής κείμενα εκ νέου. 'Επειδή δέ πολλά έλέ-
γοντο «ψεύδεα έτύμοισιν όμοϊα» [ψεύδη όμοιάζοντα με αλήθειες: Θεογ. στιχ. 27],
άπεφάσισαν τά «Μουσεΐα» (στιχ. 38-40): «είρεΰσαι τά τ' έόντα, τά τ' έσόμενα
πρό τ' έόντα, φωνή όμηρεΰσαι» [να εξιστορήσουν τά συμβαίνοντα, τά μέλλοντα
και τά παρελθόντα εκ των καταγραφέντων και καταγραφομένων]. 'Η εύρύτερη ά-
νάπτυξη έγινε στο κεφάλαιο «Μουσεΐα Λόγων». Αυτά λέγει ό 'Ησίόδος αρχίζο-
ντας τήν αφήγησί του («Τύνη Μουσάων αρχώμεθα»: στιχ. 26).

Άς αναγνώσουμε τώρα τά λεγόμενα περί της «έκάτης» μετά τά όσα περί αυ-
της ανέπτυξα. «'Εκάτη» κατά τό λεξικό (Liddell-Scott) είναι «ή έκατος, ή μακράν
έξικνουμένη θυγάτηρ του Πέρσου και της 'Αστερίας, έγγονή του Κοίου και της
Φοίβης, έχουσα έξουσίαν παρά του Διός έν ούρανō, επί γής και έν τη θαλάσση·
αυτή προΐστατο των άγνιστικων τελετών, ήτο χορηγός πλούτου, τιμών, νίκης και
εύπλοίας, ήτο δέ και προστάτις των άρτιγενών βρεφών (Θεογ. στιχ. 411). [Ση-
μείωσι δική μου: «Κουροτρόφος», τροφός των νέων (Θεογ. στιχ. 450 και όχι
411)]. II 'Εκάτης δείπνον ήτο τό πεμπόμενον κατά νομηνίαν. [Σημείωσι δική

μου: καθ' ἐκάστην νέαν σελήνην καὶ ἀργότερα τὴν τελευταία ἡμέρα τοῦ μηνός. Τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ ἔτος ἦταν σεληνιακόν, ὃ δὲ μηνιαίος κύκλος τῆς σελήνης διαρκοῦσε σχεδόν 29 1/2 ἡμέρες]. *Κατὰ τὴν νομηνίαν ὑπὸ τῶν πλουσίων τὸ πεμπόμενον δείπνον τὴν νύκτα ἐδίδετο ὡς θυσία τῇ ἐκάτῃ ἐν ταῖς τριόδοις, οἱ δὲ πένητες ἤρχοντο καὶ ἤσθιον τὰ παρατιθέμενα. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ δείπνου καὶ αἱ θεωρηθεῖσαι ὡς ἑορταστικαὶ τελεταί».*

Αὐτὰ ἀπὸ τὸ λεξικό. Θέλω νὰ παρατηρήσω γενικῶς, ὅτι ἡ μὴ κατανόησι τοῦ πανάρχαιου (ὅλης τῆς ἑλληνικῆς γραμματείας) κειμένου τῆς «Θεογονίας» καὶ μοναδικῆς μετὰ τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν καὶ τοῦ Ἡσιόδειου κύκλου πηγῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὅλοι ἐστηρίχθησαν, ἐπέτρεψε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιτρέπη τὴν ἱστορικὴ σύγχυσι. Αὐτὴ ἡ ἱστορικὴ σύγχυσι ἐπιδεινωθεῖσα στοὺς μετὰ τὸν Δευκαλίωνα χρόνους (ἴδε πρῶτο κεφάλαιο) προκάλεσε τὴν «λαογραφικὴ ἑρμηνεία» τῶν παραδόσεων καὶ ἔτσι τὰ ἱστορικὰ κείμενα θεωρήθηκαν ἔργα μυθοπλαστῶν ποιητῶν. Θεωρῶ ὅτι ἡ ἀποκάλυψι στὰ ἀνωτέρω πανάρχαια κείμενα τοῦ ἱστορικοῦ μας παρελθόντος εἶναι ἔργο ἐπιβαλλόμενον στὴν ἐπιστήμη τῆς φιλολογίας, μεγίστης δὲ σημασίας.

Τὸ ἔργο, ὅπως διαπιστώσαμε, τῆς ἐκάτης ὅχι μόνον «ἐξικνεῖτο», κάλυπτε τὸ «ἑλληνικόν», ἀλλὰ ἐξηκοντίζετο (*ἐκάς*) καὶ προχωροῦσε, γιὰ νὰ λάβῃ μορφήν οἰκουμενικὴν. Ἡ ὥθησι αὐτὴ τῆς μέριμνας καὶ τῆς βοήθειας τῆς «ἐκάτης» στὴν ἔκτασι τῆς δυνάμεώς της γιὰ τοὺς κάλλιστους ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο στήριγμα (*ἔδος*) αὐτῶν πρὸς τὶς «τέχνες», διὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄνθρωποι τρέφονται, τέρπονται καὶ τρέπονται πρὸς τὸ φῶς. «Ε»= ἐλαύνω [ὠθῶ= στηρίζω (*ἔδος*)] ἔργον, τὸ κάλλιστον («Κ») τῶν καλλίστων ἀνθρώπων («Α») εἰς τὰς τέχνας, διὰ τῶν ὁποίων τρέφονται, τέρπονται καὶ τρέπονται («Τ») πρὸς τὸ φῶς («Η»: «*πολυδερκέος Ἡοῦς*»). Προμετωπίς ἡ «Ε, Κ, Α, Τ, Η» τοῦ πανάρχαιου αὐτοῦ θεσμοῦ, ὃ ὁποῖος ἐνίσχυε τὶς προσπάθειες τῶν ἀρίστων, ἀλλὰ καὶ ἐνισχύετο ἀπὸ τὶς προσφορὰς τῶν ἰσχυρῶν.

*«Οὔτε τοι καὶ μουνογενῆς ἐκ μητρὸς ἐοῦσα
πᾶσι μετ' ἀθανάτοισι τετίμηται γεράεσσιν
θῆκε δέ μιν Κρονίδης κουροτρόφον, οἱ μετ' ἐκείνην
ὀφθαλμοῖσι ἴδοντο φάος πολυδερκέος Ἡοῦς.
Οὕτως ἐξ ἀρχῆς κουροτρόφος αἶδε τε τιμαί».*

Θὰ κλείσω τὸ κεφάλαιο «Ἐκάτη» μὲ τὴν σύνοψιν ὧν ἀναφέρονται περὶ αὐτῆς στὶς λαογραφικὰς παραδόσεις, καθὼς ἡ ἱστορία ἀνεζητεῖτο ἀπὸ αὐτὰς καὶ ὅχι ἀπὸ τὰ κείμενα, τὰ παμπάλαια, τῆς ἑλληνικῆς γραμματείας. «Ἡ Ἐκάτη πρόσωπον συγγενὲς πρὸς τὴν Ἀρτέμιδα ἀντιστοιχεῖ ἀντιθέτως εἰς τὰς μελαγχολικὰς καὶ πλήρεις σκοτεινοῦ μυστικισμοῦ καὶ φανατικοῦ ἐνθουσιασμοῦ θρησκείας τῶν βαρβάρων φυλῶν τοῦ Βορρᾶ. Εἰς τὴν Θράκην ἡ Ἐκάτη ὠνομάζετο «Βένδις»». (Βλέπε ἄρθρον «*Bendis*» τοῦ Lenormant στὸ «*Dictionnaire des Antiquités*»). Ὁ P. Decharme («Ἑλλ. *Μυθολογία*» σελὶς 159) λέγει, ὅτι ἦταν μία πένθιμη θεὰ ἡ ὁποία ἐλατρεῦετο στὰ βάθη τῶν σπηλαίων [π.χ. στὴν Σαμοθράκη ἦταν σ' αὐτὴν ἀφιερωμένο τὸ σπήλαιον «Ζέρνθος» (Λυκόφρων 77, Ἀριστοφ. *Εἰρ.* 272). Σ' αὐτὴν ἐθυσίαζαν σκυλιά]. Στὸν Πειραιᾶ ὑπῆρχε ἱερόν, τὸ ὁποῖον εἶχαν ἰδρύσει πρὸς τιμὴν της οἱ ἐν Ἀττικῇ διαμένοντες Θράκες (Ξενοφῶν, «Ἑλλ.» Β, 4, 11). Μὲ τὶς μεταναστεύσεις ἐκ Βορρᾶ (!) ποιὸς ἄραγε ἦταν αὐτὸς ὁ «Βορρᾶς» καὶ μέχρι ποῦ

ἔφθανε:] ἡ λατρεία της μετεδόθη ἀρχικῶς στὴν Βοιωτία καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξηπλώθη ἀργότερα καὶ στὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. «Ἡ ξενικὴ αὐτὴ θεότης (!) δὲν ἀπέκτησε ποτὲ ἰδιαίτεραν θέσιν εἰς τὸ σύστημα τῆς λαϊκῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων (!) [τοῦτο — λέγει ὁ Preller — ἀποδεικνύει ἡ ἀβεβαιότης διὰ τὴν γενεαλογία τῆς (Griech, Myth. I, 246)]. Εἶχεν ὅμως τὴν καλὴν τύχην νὰ υἱοθετηθῇ ἀπὸ τὴν αἵρεσιν (!) τῶν Ὀρφικῶν, οἱ ὁποῖοι τῆς ἀπέδωσαν ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν θεογονίαν των. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο γεγονὸς (δηλαδὴ τῆς υἱοθετήσεως τῆς ξένης θεᾶς τῶν βαρβάρων φυλῶν ὑπὸ τῶν Ὀρφικῶν) μαρτυρεῖ ὁ ὕμνος εἰς τὴν Ἑκάτην, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ συμπεριελήφθη εἰς τὸ ἔργον ποὺ ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἡσίοδον, εἶναι μία Ὀρφικὴ παρεμβολὴ κατὰ τὸν Götting εἰς τὸν στίχον 41, τῆς ἐκδόσεώς του περὶ τῆς Θεογονίας».

Ἄς δοῦμε ὅμως τὸ κείμενο καὶ τὴν μετάφρασί του τοῦ Ὀρφικοῦ Ὑμνου, τοῦ ἀναφερομένου στὴν Ἑκάτη, γιὰ νὰ κατανοήσουμε πόσο ἀθεμελίωτα ἐκδίδονται συμπεράσματα (τὸν ὕμνο ἔλαβα ἐκ τῆς ἐκδόσεως «Ὀρφικά» τῆς "Editio Stereotypa / Lipsiae. 1829", ὅπως τὴν μετέφερε στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ ὁ Ι.Δ. Πασσάς, διευθυντῆς τῆς ἐγκυκλοπαιδείας «Ἡλίου»): «Εἰνοδίην Ἑκάτην κλήζω τριοδίτιν, ἔραννήν, οὐρανίην, χθονίην τε καὶ εἰναλίην, κροκόπεπλον, τυμβιδίην, ψυχαῖς νεκῶν μέτα βακχεύουσαν Πέρσειαν, φιλήρημον, ἀγαλλομένην ἐλάφοισιν, νυκτερίην, σκυλακίτιν, ἀμαιομάκετον βασίλειαν. Ταυροπόλον, παντὸς κόσμου κλειδοῦχον ἀνασσαν ἡγεμόνην, νύμφην, κουροτρόφον, οὐρεσιφοῖτιν, λισομένους κούρην τελεταῖς ὅσησι παρῆναι βουκόλῳ εὐμενέουσιν αἰ κεχαρηότι θυμῷ». [Ἐσένα ποὺ στοὺς δρόμους συναντῶ (τὰ ἀγάλματά σου), Ἑκάτη τῶν τριόδων, ἐσένα ἐγκωμιάζω τὴν ἐπέραστην, οὐράνια, χθόνια καὶ ἐνάλια θεὰ κροκόπεπλη. Ἐσένα, ποὺ τοὺς τίμιους φροντίζεις ἐν τῷ μέσῳ τῶν ψυχῶν τῶν νεκρῶν μὲ ἔμπνευσι ἔνθεα, κόρη τοῦ Πέρσου, ἀγαπῶσα τὴν ἀπομόνωσι καὶ ἡσυχία, χαίρουσα ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν ἐλάφων, τῆς νύχτας τῆς ἑναστῆς, τῶν σκύλλων προστάτιδα, ἀκαταγώνιστη ἢ βασιλεία σου. Ἐσὺ ἡ ὀχούμενη ἐπὶ ὀχήματος συρόμενου ἀπὸ ζευγὸς ταύρων, πάσης τάξεως καὶ πάσης ἁρμονίας καὶ εὐκοσμίας στόλισμα καὶ τὴν φροντίδα αὐτῶν ἔχουσα βασιλεύεις, ὡς ὁδηγός, νύμφη καὶ τροφὸς τῶν νέων, ὀρεσιπλανώμενη (στὰ ὄρη περιπλανώμενη). Παρακαλοῦμε ἐσένα τὴν κόρη, στὶς ἱερὲς τελετὲς νὰ παρευρεθῇς εὐμενῶς συμπεριφερόμενη στὸν βουκόλο ποιμένα τῆς ὀμηγύρεως μὲ τὴν πάντοτε χαρούμενη διάθεσιν].

Αὐτὸς εἶναι ὁ «Ὑμνος εἰς Ἑκάτην». Ἐὰν τώρα ὁ Götting θεώρησε ὅτι «ἀγνωστοί τινες τὸν συμπεριέλαβαν εἰς τὴν Θεογονίαν», εἶναι φανερὸ ὅτι δὲν συμπεριέλαβαν αὐτόν: Ὁ ἀναγνώστης διαπιστώνει ἀμέσως, ὅτι οἱ ἀναφορὲς στὴν Ἑκάτη τῆς «Θεογονίας» ἔχουν ἄλλη προέλευσι. Ἐν προκειμένῳ εἶναι αὐτὴ ποὺ δηλώνει ὁ ἔσχατος ἐκδότης τῆς «Θεογονίας», ὁ Ἡσίοδος, δηλαδὴ τῶν Μουσειῶν. Ἐὰν τώρα ὁ πανάρχαιος αὐτὸς θεσμός, ὁ πρὸ τοῦ Διός, κατὰ τὴν ἐποχὴ ποὺ οἱ μαθητὲς τοῦ Ὀρφέως καὶ οἱ τῶν μαθητῶν μαθητὲς ποὺ συγκεντρώνουν καὶ ἐκδίδουν τοὺς ὕμνους, εἶχε χάσει καὶ αὐτὸς τὴν οὐσιαστικὴν του ὑπόστασι ὡς θεσμός καὶ εἶχε παραμείνει μόνο ἡ προσωποποίησί του, ἡ «Θεογονία» ξεμπερδεψε τὰ σχετικὰ μὲ αὐτὸν πράγματα. Ἡ Ἑκάτη ἦταν θεσμός ὁ ὁποῖος εὐεργέτησε τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ γι' αὐτὸ ἐτιμήθη ὑπὸ θεῶν καὶ ἀνθρώπων.

Συνειρμοί δολοφονο-χασαπο-δικτατορικοί

Πολύ τήν «βρίσκω» γενικῶς μέ τοὺς χαρακτηρισμοὺς ποὺ δίδονται εἰς τὸν καθόλα ἀξιότιμον κ. Σαντάμ Χουσεῖν. «Δολοφόνος», «χασάπης», «παρανοϊκὸς δικτάτωρ» καὶ δὲν συμμαζεύεται. Βεβαίως δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι θὰ ἀνταποκρίνεται ἐπαξίως στοὺς ἐπιζήλους αὐτοὺς τίτλους του, σὰν γνήσιος τριτοκοσμικὸς ἡγεμὼν ποὺ εἶναι. Ὅμως πάλι πιστεύω, ὅτι τοῦ ἀναγνωρίζονται μέ κάποια χρονικὴ καθυστέρηση. Διότι, ἂν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ὅταν ὁ μακαρίτης πιά Χομεϊνὶ ἀπειλοῦσε θεοὺς καὶ δαίμονες (καὶ φυσικὰ καὶ τὰ συμφέροντα τῆς «Δύναμης») στὴν Ἀνατολή, ὅλοι αὐτοὶ ποὺ τώρα ἀπαρτίζουν τὴν ἐναντίον του πολυεθνικὴ δύναμη τὸν εἶχαν στὰ ὦπα-ὦπα. Καὶ «τὶ κύριος ὁ Σανταμάκος» καὶ «τὶ ὑπέρμαχος καὶ διάδοχος τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Σουμερίων ὁ Χουσεῖν»! Ὅσο γιὰ στρατιωτικὴ καὶ οἰκονομικὴ βοήθεια, νὰ μὴ ξέρουν πιά ποιὸς νὰ τοῦ πρωτοδώσῃ! Ὅλα κι ὅλα... Ἐνὰ Σαντάμ Χουσεῖν ἔχουμε...

Φυσικὰ, ὅταν ξέσπασε ἡ κρίση στὸν Περσικὸ Κόλπο καὶ ὁ καθόλα ἀξιότιμος κ. Σαντάμ Χουσεῖν ἔπαψε νὰ παίζῃ τὸ παιγνίδι τῆς «Δύναμης», τὸν ἀπεκήρυξαν ὅλοι καὶ εὐρέθησαν εἰς μεγίστην ἀμηχανίαν. «Καλέ, ποῦ τὰ βρῆκε τόσα ὅπλα;», ρωτοῦσαν, ἔτσι γιὰ νὰ ρωτᾶνε αὐτοὶ ποὺ τὸν εἶχαν ἐξοπλίσαι σὰν ἀστακό, γιὰ νὰ ὑπερασπίζῃ τὰ Μεσανατολικά συμφέροντά τους. Ἐτσι ἄρχισαν νὰ τρέχουν καὶ νὰ μὴ φτάνουν στὴν ἔρημο, προκειμένου νὰ σταματήσουν τὸν «Χίτλερ τῆς ἐρήμου», ποὺ ζητοῦσε τὸ ξαναμοῖρασμα τῆς πίττας — τέτοιο θράσος!...

Θὰ μοῦ πῆτε, μέχρι ἐδῶ τίποτε τὸ ἐκπληκτικὸ, ἀφοῦ τὸ ἔργο ἔχει ξαναπαιχθῇ μέ σχετικὴ ἐπιτυχία. Ἐκεῖ γύρω στὸ 1935. Θυμᾶσθε; Ὅταν ἔνας ἀποτυχημένος ζωγράφος, μέ τὶς εὐλογίες τῆς «Δύναμης» καὶ πάλι ποὺ ἐξώπλισε τὴν Γερμανία μέχρι τὰ μπούνια, ἀνέλαβε νὰ σηκώσῃ στὶς ἰσχνές του πλάτες τὴν ἄμυνα τοῦ «ἐλεύθερου κόσμου» ἐνάντια στὸν «ἐρυθρὸ κίνδυνον», τὸν «ἄθεο μπολσεβικισμό» καὶ ἄλλα ἡχηρὰ παρόμοια. Νὰ σκίζονται δὲ οἱ αἰμὴνηστοι Τσάμπερλαιν καὶ Νταλαντιέ γιὰ χατήρι του. Καὶ μετὰ, ἄντε νὰ τὸν μαζέψῃς στὶς τρεῖς ἡπείρους. Καὶ νὰ τὰ πρωτοσέλιδα γιὰ τὸν Ἀδόλφο: «Ἐγκληματίας πολέμου», «παρανοϊκὸς δικτάτωρ», «παράφρων» κ.ἄ. Τὸ ζήτημα εἶναι, ὅμως, ποιοὶ καὶ γιὰτὶ τὸν ἐξέθρεψαν.

Πρέπει, ὅμως, νὰ ποῦμε καὶ τοῦ στραβοῦ τὸ δίκιο. Ἡ συμπεριφορὰ τῆς πολυεθνικῆς δύναμης ἀπέναντι στοὺς ἀμάχους ὑπῆρξε ἄφογη. Ἐδειξαν τὸν ἀπαιτούμενο σεβασμὸ ἀπέναντι στὰ γυναικόπαιδα, ὅπως ἀκριβῶς καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ὅπου πόλεις σὰν τὴν Δρέσδη, τὸ Μόναχο καὶ ἄλλες ἔγιναν σωρὸς ἐρειπίων. Ἐκεῖνο, πάντως, ποὺ ξέρουμε μέ βεβαιότητα εἶναι, ὅτι ἡ «Δύναμη» θὰ διασφαλίσῃ καὶ πάλι τὰ συμφέροντά της ἀδιαφορώντας γιὰ τὸ κόστος. Τὰ ἴδια παλιά κρασιὰ στὰ ἴδια παλιά μπουκάλια...

Γιῶργος Πετρόπουλος

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ «ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ» ΧΩΡΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

‘Ο Φοινικιστής

Φοινικιστής είναι αὐτὸς ποὺ μιμεῖται τὸν τρόπο ζωῆς, σκέψεως καὶ συμπεριφορᾶς τῶν Φοινίκων. Οἱ Φοίνικες, ὡς γνωστὸν, ὑπῆρξαν πανοῦργοι, φιλοκερδεῖς καὶ ἀπατεῶνες, «*ἄνδρες ἀπατήλια εἰδότες*», σύμφωνα μὲ τὸν Ὅμηρο. Περιώνυμο τυγχάνει τὸ «*φοινικικὸν ψεῦδος*», καὶ ἦταν γνωστὸ ὅτι «*πολλὰ Ἑλλήνων καταψεύδονται Φοίνικες*». Μιὰ πασίγνωστη ιδιότητα τῶν Φοινίκων ἦταν ἡ διαστροφὴ καὶ ἡ ἀναίσχυντία. Ὑπῆρξαν «*ἄνδρες τρώκται*», ἀσελγεῖς σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε τὸ «*φοινικίζειν*» ἔφθασε ν’ ἀποτελῇ δηλωτικὸν τοῦ «ἀσελγεῖν παρὰ φύσιν».

‘Ο φοινικιστής ἀποτελεῖ συνηθέστατον τύπο τῆς συγχρόνου ἐξ-ουσιαστικῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία τὸν ἐκτρέφει καὶ τὸν προωθεῖ κοινωνικο-οικονομικά, διότι, ὅπως ἡ Ἑξ-ουσία ἔτσι καὶ αὐτός, βρίσκεται τοποθετημένος ἐνάντια στὸ κατὰ φύσιν ζῆν, μακρὰν τῆς ἀλήθειας καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν οὐσία.

‘Ο φοινικιστής, στὴ γενικὴ τῆς λέξεως ἔννοια, ἀπαντᾷ παντοῦ· σ’ ὅλες τὶς ἡπείρους καὶ σ’ ὅλα τὰ κράτη τῆς γῆς, σ’ ὅλες τὶς κοινωνικὲς τάξεις καὶ σ’ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα. Μπορεῖ νὰ μετέρχεται τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μικροπωλητῆ ἢ τοῦ μεγαλεμπόρου, τοῦ κατώτερου δημοσίου υπαλλήλου ἢ τοῦ ἀνώτερου ἀξιωματοῦ-χου τοῦ κράτους, τοῦ ἐπιστημονιστῆ ἢ τοῦ μαστρωποῦ. Ὅ,τι ἐπάγγελμα, πάντως, καὶ ἂν ἀσκή, ὅπου καὶ ἂν βρίσκεται, στιγμή δὲν παύει νὰ παρενεργῇ, νὰ πραγματοποιεῖ καὶ νὰ διαφθείρῃ τὰ πάντα· ἀνθρώπους καὶ θεσμούς. Ὡς ἔμπορος προωθεῖ τοὺς συναδέλφους του στὴν κλοπὴ, ὡς δημόσιος υπάλληλος στὴν κατάχρηση ἐξουσίας, ὡς πολιτικάντης στὰ σκάνδαλα. Καὶ ὅλα αὐτά, γιὰ νὰ τοὺς ἐλέγξῃ κατόπιν, ἐκβιάζοντάς τους.

‘Ο φοινικιστής, ὄντας πλησιέστερος πρὸς τὸ ζῶον, ἔχει ὑπερανεπτυγμένα τὰ πλεον κατωτερικὰ ἔνστικτα καὶ ιδιότητες. Εἶναι πονηρὸς καὶ καχύποπτος, ραδιοῦργος καὶ ψεύτης, συκοφάντης καὶ χαφιές, δουλόφρων καὶ κόλαξ, ξεσκονιστὴς ὑποδημάτων καὶ χειροκροτητής, προαγωγὸς καὶ σωματέμπορος... Μὲ τὴ δύναμη τῶν «ὀπλων» αὐτῶν ὁ φοινικιστής ἐπιτυγχάνει ὅχι ἀπλῶς νὰ ἐπιβιώσῃ - καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ περίεργο - ἀλλὰ καὶ νὰ πλουτίσῃ, καὶ νὰ ἐπικρατῇ, καὶ ν’ ἀνεβαίνει, καθέτως μάλιστα, τὰ σκαλιὰ τῆς κοινωνικῆς ἱεραρχίας.

‘Ο φοινικιστής εἶναι ἄμοιρος πρὸς αὐτὸ ποὺ λέγεται θεωρητικὸς νοῦς ἢ συνθετικὴ σκέψη καί, γιὰ ν’ ἀκριβολογοῦμε, στερεῖται παντελῶς θέας καὶ ἐπιστήμης. Ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ λογικοὺς συλλογισμοὺς καὶ ἀφηρημένους ἔννοιες. Ὁ κόσμος του περιορίζεται στὰ ἀπτά καὶ συγκεκριμένα πράγματα καί, βέβαια, στὸν οἰκονομισμό καὶ τὴν Ἑξ-ουσία.

‘Ο φοινικιστής μόνον ὡς ἔμπορος εὐδοκίμεῖ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ ἰδεολογικο-πολιτικὰ πρότυπά του, οἱ Φοίνικες. Ἐμπορεῖται τὰ πάντα: ὑλικά ἀγαθὰ, ἔργα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, θεσμούς καὶ δημόσιες θέσεις, ἀνθρώπους καὶ ...ἀέ-ρα. Εἶναι ἀσυναγώνιστος στὸν τομέα αὐτόν, καθότι ἀναίσχυντος καὶ ἀδίστακτος. Οἱ ποντικοειδεῖς ὀφθαλμοί του, ἀσκημένοι στὴν ἀπάτη καὶ μόνον, περιφέρονται ἐξεταστικά, καὶ χωρὶς δυσκολία ἀνακαλύπτουν τὰ θύματά του, συνήθως μεταξύ

τῶν γυναικῶν καὶ παιδιῶν ἢ τῶν ἀδαῶν καὶ ὁμοίων του. Ἡ ἐμπορία «σεντεφιῶν καὶ κοραλλιῶν, κεχριμπαριῶν, ἐβένων καὶ ἡδονικῶν μυρωδικῶν», κατὰ πού λέει ὁ Καβάφης, δὲν ἀφήνει, βεβαίως, ἀδιάφορο τὸ φοινικιστὴ. Ὅτι ὁμως τὸν τέρπει καὶ τὸν εὐχαριστεῖ εἶναι ἡ ἐμπορία ἔργων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, ἀνεξάρτητα ἐποχῆς. Εἶναι, γιατί ἀφήνουν καθαρὸ καὶ ἀφορολόγητο κέρδος, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ τύπος μας αἰσθάνεται κατὰ τὸ χρόνο τῆς συναλλαγῆς ἀνώτερος ἀπ' τοὺς δημιουργοὺς, τοὺς ὁποίους φθονεῖ ἀφάνταστα.

Ὁ φοινικιστὴς, ὅπως καὶ τὰ πρότυπά του οἱ Φοίνικες, οὐδέποτε δημιουργεῖ. Ἡ ἀδυναμία του αὐτῇ, πού ἐγγίζει τὰ ὅρια τῆς πνευματικῆς ἀναπηρίας, ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἐπιθυμοῦσα θέλησή του γιὰ δύναμη, ἀναγνώριση καὶ κοινωνικὴ προβολή, πρᾶγμα πού τὸν καθιστᾷ δυστυχῇ ἀλλὰ καὶ φθονερὸ συγχρόνως. Ὁ τύπος μας μισεῖ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης κι ἰδιαίτερα τοὺς ἐλεύθερα σκεπτόμενους, πού, καθὼς εἶναι φυσικό, τὸν περιφρονοῦν ἢ ἀδιαφοροῦν γι' αὐτὸν ἔστω, γι' αὐτὸ καὶ τοὺς καταπολεμᾷ ἀδιάκοπα μὲ κάθε ἄτιμο τρόπο.

Ἀνίκανοι οἱ φοινικιστὲς νὰ δημιουργήσουν ἔργο, προσπαθοῦν νὰ ὑποκλέψουν καὶ νὰ ἰδιοποιηθοῦν τὰ ἔργα τῶν ἄλλων: τὸ ἰδεολογικὸ πρότυπό τους, οἱ Φοίνικες, ὡς γνωστόν, ἐπὶ χιλιάδες ἔτη —προτοῦ δηλαδὴ ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη ἀνασκευάσῃ τὰ ἀσύστολα ψεύδη τους— διέδιδαν στοὺς ἀδαεῖς ἀνθρώπους τῶν λιμανιῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου: ὅτι δηλ. ὅλες οἱ ἐπιστημονικὲς καὶ βιομηχανικὲς κατακτήσεις, τὰ μαθηματικὰ κι ἡ λογιστικὴ, τὸ Ἑλληνικὸ Ἀλφάβητο κι ὅ,τι ἄλλο ἄξιο λόγου ἀποτελοῦν δικούς τους ἄθλους.

Ὁ ρόλος τοῦ συγχρόνου φοινικιστῆ δὲν διαφέρει, λοιπόν, ἐκείνου τῶν Φοινίκων, πού δὲν ἦσαν παρὰ ἀπλοὶ διακομιστὲς καὶ διακινητὲς τῶν λογοκρατικῶν δογμάτων ἀπ' τὰ ἐξουσιαστικὰ κέντρα πρὸς τὶς ἀγορὲς πνεύματος, ἀλλὰ καὶ οἱ μεταπράτες τῆς Ἑξ-ουσίας. Πιστοὶ λοιπὸν στὸ ρόλο τους ἐνημερώνουν τὴν ἐξουσία σχετικὰ μὲ κάθε ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνολογικὴ κατάκτηση τῶν ἀνθρώπων, πού μὲ τὶς εὐλογίες τῆς ἢ τὴν ἰδιοποιοῦνται ἢ τὴν «ἐνταφιάζουν».

Ἡ μεγαλύτερη ἱκανότητα τῶν φοινικιστῶν εἶναι ἡ συνωμοτικότητά· εἶναι ἐπιτηδείοι στὸ νὰ συνασπίζονται καὶ νὰ δημιουργοῦν κλίκες, πού σκοπὸν ἔχουν τὴν ἠθικο-πνευματικὴ ἀλλὰ καὶ βιολογικὴ —ὁσάκις χρειάζεται— ἐξόντωση κάθε ἀντιπάλου τους, κάθε μεγάλου δημιουργοῦ, καί, παράλληλα, τὴν προώθηση σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ δημόσιου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου ἀνθρώπων, πού νὰ προέρχωνται ἀπ' τοὺς κόλπους τους ἢ ἐπιτέλους πού νὰ τοὺς ἐλέγχουν.

Μεταξὺ Ἑξ-ουσίας καὶ φοινικιστῶν ὑπάρχει συνεργασία καὶ ἀλληλοβοήθεια. Οἱ πολῦτιμες ὑπηρεσίες τῶν φοινικιστῶν στὴ λογοκρατία δὲν μένουν ἀπλήρωτες, ἀφοῦ ὅλος ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς —ὁ κάθε κρατικὸς μηχανισμὸς— κινεῖται ἀπ' τοὺς φοινικιστὲς καὶ γιὰ τοὺς φοινικιστὲς. Ἰδιαίτερα ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα —πού ὡς ἰδέα ἀποτελεῖ τὸν ἀντίποδα τῆς λογοκρατίας, τοῦ ψεύδους καὶ τῆς παρακμῆς, γι' αὐτὸ καὶ στόχο τῆς Ἑξ-ουσίας — οἱ ἀρμοδιότητες τῶν φοινικιστῶν εἶναι αὐξημένες, καθότι μόνο «ἄνδρες τρῶκται», ἀναιδεῖς καὶ ἀδίστακτοι τολμοῦν νὰ ἀσχημονοῦν καὶ νὰ παίζουν τὸ ρόλο τοῦ μυθικοῦ Αὐγεία, ὑπὸ τὰ ὅμματα τῆς ἐγρηγορούσης εἰσέτι ἀνθρωπότητος. Ἡ ἐν ἀφασίᾳ Ἑλλάδα εἶναι ἡ χώρα, ὅπου οἱ φοινικιστὲς μποροῦν ἀνενόχλητα νὰ ἐμπαιζοῦν τοὺς πάντες, διδάσκοντας στὰ Ἑλληνόπουλα ὅτι τὰ πάντα, ἀκόμη τὸ Ἑλληνικὸ Ἀλφάβητο (καὶ ἡ πηλοπλαστικὴ!) ἀποτελοῦν ἐφευρέσεις καὶ ἀθλήματα φοινικικά.

Σαράντος Πάν

ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΕΝΙΟΖΟΣ

Ἡ ἑλληνικὴ προέλευσις τῶν Θρακῶν καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα στὴ Βουλγαρία*

«... Ὅλα χάθηκαν ὁλοσχερῶς. Ὁ Ἑλληνισμὸς ὅμως, ποὺ ἦταν ἓνας πολιτισμὸς, ζῇ σ' ὅλες τὶς σημερινὲς λέξεις τῆς Δύσεως»¹ καὶ τῆς Ἀνατολῆς, θὰ λέγαμε. Στὴν Τουρκικὴ γλῶσσα ὑπάρχουν περισσότερες ἀπὸ τέσσερες χιλιάδες λέξεις Ἑλληνικές. Στὴν Ρωσικὴ δεκάδες χιλιάδες καὶ στὴν Βουλγαρικὴ πλέον τῶν δέκα χιλιάδων.

Στὴν σημερινὴ Βουλγαρία κατοικοῦσαν οἱ Θρακοπελασγοί. Κράτη ἀνεξάρτητα, ποὺ ἀλληλομάχονταν ὅπως καὶ οἱ ἀδελφοὶ τους νοτιότερα, οἱ Ἑλληνοπελασγοί. Οἱ Θρακοπελασγοί, οἱ συγγενεῖς τῶν Ἑλληνοπελασγῶν (τῶν Πελασγῶν τὸ γένος Ἑλληνικόν)², βρίσκονται σὲ στενὴ ἐπαφὴ μὲ αὐτοὺς. Μυθικὲς παραδόσεις γιὰ τοὺς Ἑλληνοθράκες μουσικοὺς Εὐμολπον, Θαμύριον, Μουσαῖον, Ὀρφέα καὶ ἄλλους ἀποδεικνύουν τὶς σχέσεις τῶν δύο συγγενῶν λαῶν. Οἱ θεοὶ τῶν Θρακοπελασγῶν οἱ ἴδιοι μὲ τοὺς θεοὺς τῶν Ἑλληνοπελασγῶν. Ζεὺς ὁ Πελασγικός, Ἄρτεμις ἢ Βενδίδεια, ὅπως τὴν ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Πειραιῶτες, Ἄρης, Ἑρμῆς, Διόσκουροι, Ἀπόλλων, Ἥρα, Ἀθηνᾶ, Βορέας, ποὺ ἄρπαξε τὴν κόρη τοῦ Ἐρεχθέως Ὠρεΐθυιαν ἀπὸ τὶς ὄχθες τοῦ Κηφισοῦ, Διομήδης καὶ προπάντων ὁ Διόνυσος. Ὁ Εὐμολπος εἶχε ἰδρύσει τὰ Ἑλευσίνια Μυστήρια, Θρακίδαι δὲ ἐλέγοντο οἱ ἱερεῖς τῶν Δελφῶν. Οἱ παραδόσεις εἶναι πολλές: γιὰ τὸν Ἡρακλῆ, ποὺ ἔκλεψε τὰ ἄλογα τοῦ βασιλιᾶ τῶν Θρακῶν Βιστόνων, γιὰ τὴν προσόρμιση τῶν Ἀργοναυτῶν στὴν Σαλμηδυσό, γιὰ νὰ συμβουλευτοῦν τὸν Θρακιώτη βασιλιᾶ καὶ μάντη Φινέα, γιὰ τὴν τύφλωση τοῦ Φινέα ἀπὸ τὸν Ἀργοναύτη Βορέα, ὁ ὁποῖος τὸν ἐκδικήθηκε ἐπειδὴ εἶχε σκοτώσει τοὺς γιούς του Πλήξιππον καὶ Πανδίονα, ἐγγονοὺς τοῦ Βορέα ἀπὸ τὴν κόρη του Κλεοπάτρα. Τὰ μαντεῖα τοὺς εἶναι: τῆς Ροδόπης ποὺ τὸ συμβουλευτήκαν ὁ Ὀκταβιανὸς καὶ ὁ Μ. Αλέξανδρος, ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ὅλων τὸ Διονύσου. Τὰ κοινὰ ἱερά πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν καὶ οἱ κοινοὶ ἀγῶνες ἦσαν τὰ αὐτὰ μὲ τὰ τῶν Ἑλληνοπελασγῶν. Τὰ Πύθια στὴν Φιλιππούπολη, τὰ Κοττύτια πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς Κοττυτοῦς, τὰ Βενδίδεια πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος. Ἡ τέχνη τῶν Θρακοπελασγῶν εἶναι ἐπηρεασμένη, ἢ ταυτόσημος, μὲ τὴν τῶν Ἑλληνοπελασγῶν. Ἔργα τῶν Ἑλληνοθρακῶν εὐρίσκονται στὰ μουσεῖα τῆς Σόφιας, Φιλιππουπόλεως, Βάρνας κ.λπ.

Ἀφιέρωμα εἰς Ἀπόλλωνα καὶ Ἄρτεμιν μὲ ἐπιγραφὴ Ἑλληνιστὶ (εἰκ. 2). Μετάλλιο Ἰουλίας Δόμνας (μητέρας τοῦ αὐτοκράτορα Καρακάλα) μὲ ἐπιγραφὴ Ἑλληνιστὶ (εἰκ. 3). Ἀνάγλυφο τοῦ τοπικοῦ θεοῦ τῶν Θρακῶν Σβελθιούρδου, μὲ

* Τὸ παρὸν ἀποτελεῖ πρόλογο τῆς ὑπὸ ἐκδοσιν ἔρευνας «10.000 ἑλληνικὲς λέξεις στὸ Βουλγαρικὸ Λεξικόν».

1) Περ. «Δαυλός», τευχ. 70, σελ. 442.

2) Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεύς, «Ἀρχαιολογία» I,17 (βλ. «Θρακολογία», ἔτος Β', τευχ. 1982).

Εικόνα 1 (βλ. στο κείμενο).

Ἑλληνική ἐπιγραφή (εἰκ. 1). Ἀνάγλυφο ποῦ παριστᾷ ἱππέα Θρᾶκα μὲ Ἑλληνική ἐπιγραφή (εἰκ. 5). Ἐπιτύμβιο μνημεῖο μὲ Ἑλληνική ἐπιγραφή (Μουσεῖο Σόφιας: εἰκ. 4). Δακτυλιόλιθος τοῦ βου π.Χ. αἰῶνος μὲ ἐπιγραφή Ἑλληνιστί, ἀπὸ τὴν περιοχὴ Φιλιππουπόλεως. Περισσότερες ἀπὸ χίλιες ἐπιγραφές Ἑλληνικὲς ἔχουν βρεθεῖ ὥς τώρα στὴν Βουλγαρία.

Οἱ Πελασγοὶ χρησιμοποιοῦσαν Ἑλληνική προδιαλεκτική γλῶσσα καὶ γραφή, «τὰ Πελασγικά γράμματα». Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἀναφέρει: «τὸν δ' οὖν Λίνον φασὶ τοῖς Πελασγικοῖς γράμμασι χρησάμενον... Ὁμοίως δὲ τούτοις γράμμασι τὸν Ὀρφέα χρήσασθαι, τοῖς Πελασγικοῖς».

Ἀπὸ τὸν ὄγδοο αἰῶνα π.Χ. ἀρχίζει ὁ ἀποικισμὸς τῆς Θράκης ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνες τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδος. Πόλεις ὅπως οἱ: Τύρας ἢ Ἴστρος, Σαλμυδησός, Ὀδησσός (Μιλήσιοι), Κάλλατις, Φιλιππούπολις, Καλύβη, Βίνοι (Μακεδόνες), Μεσημβρία, Σηλυβρία, Ἀγχίαλος, Σφζόπολις, Ἡράκλεια, Πάνιον, Χρυσούπολις, Πύργος, Βασιλικός, Γαῶτος, Γραμματικόν, Νικόπολις, Πετρίτσι, Μελένικον, Κλεισούρα, Ἑλενα, Νευροκόπιον, Στενήμαχος, Πανηγυρίτσα, Ἀετός «καὶ ἄλλαι ἅς ἀριθμεῖν οὐ χρεών».

Οἱ Ἕλληνες τῶν ἀποικίων καὶ τῆς μητροπόλεως μετέδιδαν τὴν Ἑλληνικὴ διάλεκτό τους, τὴν τέχνη καὶ τὸν πολιτισμό τους. Συμμαχίες γίνονταν μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνοθηρακῶν καὶ ἐπιγαμίες συμπλήρωναν τὴν συγγένειά τους καὶ τίς σχέσεις τους. Οἱ Ὀδρύσαι, τὸ μέγιστο καὶ πλέον πολιτισμένο Θρακικὸ βασίλειο, εἶχε συμμαχία μὲ τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ καὶ ἰδιαίτερη συγγένεια μ' αὐτούς, ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς τους Σιτάλκης ὁ «φιλαθήναιος» νυμφεύθηκε τὴν ἀδελφὴ τοῦ Νυμφοδώρου. Ὁ βασιλεὺς τῶν Θρακῶν Ὀδρυσῶν Κότις Β' ζήτησε τὴν βοήθεια τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Ἰφικράτη, γιὰ νὰ ἀνασυστήσῃ τὸ διαλυμένο κράτος του. Ὁ Ἰφικράτης μὲ τοὺς πελταστῆς του τὸ ἐπέτυχε. Ὁ Κότις τοῦ ἐδώρισε τίς πόλεις Δρῦν καὶ Ἀντισσαν, ὅπου διέμεινε ἐπὶ πολὺ. Ὁ βασιλεὺς τῶν Θρακῶν Κρεόβλεπτος εἶχε συμμαχία μὲ τοὺς Ἀθηναίους ἀλλὰ καὶ συνθήκη, ὅτι τὸ βασίλειό του θὰ διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν.

Οἱ Θρακοπελασγοὶ γίνονται Ἑλληνοπελασγοὶ ἐπὶ τῶν Μακεδόνων Φιλίππου, Μ. Ἀλεξάνδρου, Λυσιμάχου, Πτολεμαίου τοῦ Κεραυνοῦ. Ἡ Θράκη εἶναι ἑλληνικὴ ἐπαρχία. Ἀποξηραίνονται ἔλη, στρώνονται δρόμοι, ἰδρύνονται Μακεδονικὲς ἀποικίες. «Ἡ Θράκη εἶναι Ἑλλὰς κατὰ τὸν βίον καὶ τὴν γλῶσσαν». Ἡ Θρακοπελασγικὴ διάλεκτος, ὅπως παλαιότερα καὶ ἡ Ἑλληνοπελασγικὴ, γίνεται Ἑλληνικὴ. Οἱ Θρᾶκες ὑπὸ τὸν Σιτάλκη πολεμοῦν μὲ τὸν Μ. Ἀλέξανδρο κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τὰ νομίσματά τους ἔχουν τὸν Κένταυρο στὴν πρόσθια ὄψη. Μὲ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα συνεννοοῦνται οἱ ξένοι μὲ τοὺς Θρᾶκες. Ὁ Δαρεῖος, ἀπαθανατίζων τὴν διέλευσή του ἀπὸ τὴν Θράκη, μετὰ τὸν πόλεμό του κατὰ τῶν Σκυθῶν ἔστησε στήλη κοντὰ στὶς πηγές τοῦ Τεάρου, παραποτάμου τοῦ Ἐργίνης, στὴν ὁποία ἔγραψε ἐπιγραφή Ἑλληνιστί, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος.

Ἐπὶ Καρακάλα μία σύσταση στοὺς Θρᾶκες τῆς περιοχῆς Τσακαρλάρ, πλησίον τῆς Φιλιππουπόλεως, νὰ μετοικήσουν σὲ ὀρισμένη περιοχὴ, στὸ «Ἐμπορεῖον», γιὰ νὰ τύχουν παροχῶν καὶ ἀπαλλαγῶν, εἶναι γραμμένη Ἑλληνικότατα: «μεγάλας δωραίας, τουτέστι πολιτικοῦ σείτου ἀνειςφορίαν καὶ συντηρίας Βουργαρίων καὶ φρουρῶν καὶ ἀγγαρίων ἀνεσιν». Ἡ (ἀνορθόγραφη) ἐπιγραφή αὐτὴ εὐρίσκεται στὸ Μουσεῖο τῆς Σόφιας. Ὅταν κατέφυγαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα

Εικόνα 2 (Ίδε στο κείμενο).

Κοπρώνυμον Σκλάβοι καὶ Σκλαβηνοί, κατὰ τὸν Θεοφάνη, μιλοῦσαν μόνον «τὴν Ἑλληνικὴν δημῶδη γλῶσσαν». Οἱ πρωτοβουλγαρικὲς ἐπιγραφές τοῦ 9ου αἰῶνος ἦσαν γραμμένες στὴ δημῶδη γλῶσσα³, τὴν Ἑλληνικὴν. Εὐρίσκονται στὸ Μουσεῖο Σόφιας. Ὁ Ε. Darco συμπληρώνει: «Εἶναι λίαν ἀξιοπαρατήρητος ἐνταῦθα ἡ ἐκτεταμένη χρῆσις ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ γραφῆς, οὐ μόνον εἰς τὰ ἐπίσημα ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἰδιωτικὰ ἐγγραφα ἐπίσης... Ἡ εὐγενὴς γλῶσσα τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸν 8ον καὶ 9ον αἰῶνα ἦτο ὁθεν ἡ Ἑλληνικὴ δημῶδης γλῶσσα»³.

Ὁ Συμεὼν πολλὰς φορές ἤθελε νὰ τὸν ἐπευφημοῦν οἱ στρατιῶτες τοῦ Ἑλληνιστί. Αὐτὸ ὑποδεικνύει, ὅτι στὸν στρατὸ τοῦ ὑπῆρχαν Ἑλληνοθράκες καὶ ὅτι ἐκτιμοῦσε τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴν ὁποία μιλοῦσαν καὶ ἔγραφαν οἱ ὑπήκοοί τοῦ Ἑλληνοθράκες καὶ Σλάβοι. Οἱ Σλάβοι ἔφτασαν στὰ Βαλκανικὰ σύνορα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὡς ὑπηρέτες καὶ ἵπποκόμοι, ἀλλὰ καὶ συμπολεμιστὲς

3. Ξέρξης Λίβας, «Ἡ Αἰγίης κοιτίς τῶν Ἀρίων καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ», σελ. 264.

Εικόνα 3 (ἴδε στὸ κείμενο).

τῶν Ἀβάρων, οἱ ὅποιοι πολεμοῦσαν τὸ Βυζάντιο⁴. Οἱ Σλάβοι, οἱ ὅποιοι, ὑπέφεραν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀβάρων, τοὺς ἐγκατέλειπαν καὶ προσέφευγαν στὸ Βυζάντιο⁵. Οἱ αὐτοκράτορες τοὺς ἐδέχοντο καὶ τοὺς ἐγκαθιστοῦσαν στὰ “Burgus” τῶν συνόρων ἢ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Τὰ “Burgus” (ἐλληνικὴ λέξη: πύργος) ἢ-

⁴ Σ. «Σκλαβηνὰ πλῆθη οἱ Ἀβαροι ἐπεφέροντο καὶ εἰς συμμαχίαν ἐχρῶντο» (Ξ. Λίβας, «Ἡ Αἰγῆς καὶ τῶν Ἀρίων» σελ. 248).

σαν στὶς κλεισοῦρες τοῦ ἐσωτερικοῦ. Οἱ φρουροὶ τῶν “Burgus” λέγονταν «*Βουργάριοι*». Τέτοιοι πύργοι ἦσαν στὴν ΒΔ Μακεδονία, Ὀχρίδα, Ἄνω Στρυμόνα, Σέρβια, Θερμοπύλες καὶ σὲ ἄλλες τοποθεσίες, πού λέγονται σήμερα «*Βουργάρες*». Οἱ Βουργάριοι πρῶτοι ὑπερασπίζονταν τὰ σύνορα ἢ τίς κλεισοῦρες, ἀπὸ τίς ληστοσυμμορίες τοῦ ἐσωτερικοῦ. Οἱ Σλάβοι αὐτοὶ ἦσαν οἱ μόνοι, πού ἀνήκουν στὴν Σλαβικὴ φυλετικὴ ὁμάδα. Αὐτοὶ καλλιεργοῦσαν τὴν περιοχὴ, πού τοὺς παραχωροῦσαν οἱ Βυζαντινοί. Ἐρχονταν σὲ συχνὴ ἐπαφὴ μὲ τοὺς ἐντοπίους Ἑλληνοθράκες εἴτε ὡς καλλιεργητὲς εἴτε καὶ ὡς συγγενεῖς, λόγῳ τῶν ἐπιμιξιῶν. Οἱ ἐντόπιοι ὑπεχρεοῦντο νὰ βοηθοῦν τοὺς Βουργαρίους μὲ πολεμικὰ καὶ εἰρηνικὰ ἔργα, ὅπως ἀναφέρεται παραπάνω, στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Τσακαρλάρ («*ἀγγαρεῖες, συντηρίες κ.λ.ν.*»). Οἱ αὐτόχθονες Ἑλληνοθράκες, οἱ ὁποῖοι ζοῦσαν πλησίον τῶν Βουργαρίων, μάθαιναν εὐκολὰ τὴ γλῶσσα τους, πού περιεῖχε λίγες λέξεις. Ἐρχονταν σὲ φιλικὲς σχέσεις καὶ ἐπιμιξίε μ’ αὐτοὺς καὶ τοὺς θεωροῦσαν προστάτες τους ἀπὸ τίς ἐπιθέσεις τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ληστοσυμμοριῶν. Οἱ Βουργάριοι μὲ τοὺς αὐτόχθονες Ἑλληνοθράκες ἐξυπηρετοῦσαν τὰ μέγιστα τὴν Αὐτοκρατορία, ἰδίως σὲ ἐποχὲς πού ὁ στρατὸς τῆς βρισκόταν μακριὰ ἀπὸ τὰ βαλκανικὰ σύνορα. Ἄλλοτε ὅμως, ὅταν ἦσαν δυσारेσστημένοι ἀπὸ τίς Βυζαντινὲς ἀρχὲς γιὰ διαφόρους λόγους, ἰδίως γιὰ τὴν μὴ ἔγκαιρη καταβολὴ τῶν μισθῶν τους, ἐπαναστατοῦσαν. Μὲ αὐτοὺς συντάσσονταν καὶ οἱ ἐντόπιοι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν μονίμως δυσारेσστημένοι, γιὰτὶ εἶχαν μεγάλες ὑποχρεώσεις, ὅπως γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Τσακαρλάρ, καὶ ὑφίσταντο μεγάλη οἰκονομικὴ ἀφαίμαξη ἀπὸ τὴν βαρεῖα φορολογία⁶. Μαζὶ λοιπὸν εἰσормοῦσαν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας, λεηλατοῦσαν τοὺς χωρικοὺς, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴ σειρά τους σλαβοφωνοῦσαν, συμμαχοῦσαν καὶ συνταύτιζαν τὴν τύχη τους μ’ αὐτούς.

Οἱ Βυζαντινοὶ τοὺς ἐξετόπιζαν στὴ Μ. Ἀσία εἴτε στὴν κυρίως Ἑλλάδα, Μακεδονία, Πελοπόννησο κ.λπ. («*διὰ τῶν πλωίμων ἀπέπεμπον*»). Οἱ ἐκτοπισθέντες αὐτοὶ Ἑλληνοθράκες δὲν ἄφησαν κανένα ἴχνος ἰδιαίτερο, ἀνατομικὸ, στὴν Ἑλλάδα. Ὁ αἱματολογικὸς τύπος τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ κρανιακὸς δείκτης τους εἶναι ὁ ἴδιος σ’ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Οὐδὲν σλαβικὸν ἴχνος. Ἰχνη τῶν ἐκτοπισθέντων εὐρίσκονται στὰ κύρια ὀνόματά τους καὶ στὰ ὀνόματα χωριῶν καὶ τοποθεσιῶν. Ἐχομε ὀνόματα καθαρὰ Ἑλληνικά ἢ ὀνόματα πού προέρχονται ἀπὸ Ἑλληνικὲς λέξεις (*λιανόστ* = λιανός, *φανάρι* = φαναρῆς, *σπανοῦ* = σπανός, *κόζαρης* = *δερματῆς*, λέξη σλαβοφανῆς πού προέρχεται ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ *κώδιον*, *καναπίτσα* = ἀπὸ καννάβι, ἀπὸ τὴν λέξη *κάνναβις*; Δ. Ζακυθινός, «οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι», σελ. 89).

Ὀνόματα χωριῶν καὶ τοποθεσιῶν Ἑλληνικά: *Βίνιανη* = κρασότοπος, ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ λέξη (*Φ*)οῖνος· περιοχὴ Ἀμφίσσης. *Καναπ(λ)ιά* = κανναβότοπος, ἀπὸ τὴν λέξη *κάνναβις*· περιοχὴ Ἀμφίσσης. *Χελμός* = βουνὸ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ λέξη *κολωνός* = ὕψωμα, βουνό· ὁροσειρὰ τῆς Πελοποννήσου. Πολλὲς ἀκόμη λέξεις πού μοιάζουν σὰν Σλαβικὲς, ἀναγνωρίζονται εὐκόλως ὅτι προέρχονται ἀπὸ Ἑλληνικὲς, ὅπως ἐν συνεχείᾳ καταγράφονται ἀλφαβητικῶς. Τὰ παραπάνω ὀνό-

6. «...τὰ τῶν Ἀβάρων γένη ὧν ὑμεῖς ἀποσπάδες... γεγονάτε»: ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 248. «Καὶ τὸ θέμα τῶν Νικοπολιτῶν, πλὴν Ναυπάκτου, προσερρῶν Βουλγάροις... διὰ τὴν τοῦ ὀρφανοτρόφου ἀπληστίαν καὶ τὰς πρὸς τὰς εἰσπράξεις ὑπερβολὰς... Τὸ ἔθνος τετάρακτο, τὴν ἀπληστίαν μὴ φέρον τοῦ ὀρφανοτρόφου... Τοῦ γὰρ Νικηφόρου μὴ φέρον τὴν ἀπληστίαν...» (ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 208).

ματα είναι ακόμη μία απόδειξη ότι οί κάτοικοι της σημερινής Βουλγαρίας ήταν απόγονοι Ἑλλήνων και ἐλάχιστη σχέση είχαν με τοὺς Σλάβους.

Ἀποδείξεις ὅμως αὐθεντικότερες εἶναι ἡ ὁμολογία τοῦ βασιλιᾶ τῶν Θρακῶν Σεύθη Β΄ πρὸς τὸν Ξενοφῶντα: «οὐδενὶ ἂν ἀποστήσειεν Ἀθηναίων καὶ γὰρ συγγενεῖς εἶεν εἰδέναι καὶ φίλους εὖνους»⁷ καὶ ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἄλλου βασιλιᾶ τῶν Θρακῶν Βισαλτῶν, νὰ σκοτώσει καὶ τοὺς ἑξ υἱοὺς του, ἐπειδὴ ἀκολούθησαν τὸν Μαρδόνιο κατὰ τῶν Ἑλλήνων.⁸

Ὁ Pitturd θεωρεῖ ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν Βαλκανικῶν λαῶν ποὺ μιλοῦν Σλαβικά, δὲν ἀνήκει στὸν ἀρχικὸ σλαβικὸ κλάδο, ἀλλὰ ἀπλῶς ἐξεσλαβίσθηκε.⁹ Ὁ Α. Πουλιανὸς στὸ βιβλίο του «*Ἡ προέλευσις τῶν Ἑλλήνων*», 1960, γράφει ὅτι οἱ Ρῶσοι ἀνθρωπολόγοι Ντεμπέτς καὶ Τροφήμοβα ὑποστηρίζουν: «*Ὁ φυσικὸς τύπος τῶν διαφόρων Σλαβικῶν λαῶν πλησιάζει περισσότερον τὸν τύπο τῶν γειτονικῶν τοὺς λαῶν, ποὺ δὲν εἶναι Σλάβοι, καὶ διαφέρει ἀρκετὰ ἀπὸ τὸν τύπο τῶν ἄλλων Σλάβων, οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς ἀπομακρυσμένα μέρη. Ἡ διάδοση τῶν Σλαβικῶν γλωσσῶν δὲν συνοδεύεσθαι ἀπὸ μαζικὲς μετακινήσεις λαῶν*». Ἀπὸ αἱματολογικῆς ἀπόψεως οἱ ἀνθρωπολόγοι Διαμαντόπουλος, Ἀλεβιζάτος, Μανυῖκα κ.ἄ. ἀποδεικνύουν ὁμοιογένεια αἱματολογικὴ στὸν Βαλκανικὸ χῶρο, ἡ ὁποία διαφέρει τελείως ἀπὸ τὸν αἱματολογικὸν τύπον τῶν Σλάβων τῆς Ρωσσίας. Ὁ Ἰουλιανὸς ἔλεγε: «*οἱ περὶ τὴν Θράκην καὶ τὴν Ἰωνίαν οἰκοῦντες Ἑλλήνων ἐσμέν ἔκγονοι*».

Ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας ἔγραψε Ἑλληνιστί: «*ὅπου γε πάση τῇ τῶν Βουλγάρων χώρα δένδρεσι ἀγρίοις κομώση καὶ καρπῶν ἡμέρων ἀπορούση καὶ τοῦτο τὸ καλὸν ἐδωρήσατο ἀπὸ τῆς τῶν Γραικῶν χώρας, πᾶν εἶδος ἡμέρων δένδρων μεταγωγὴν καὶ τοῖς ἐγκεντρισμοῖς καθημερώσας τὰ ἄγρια*»¹⁰. Ἡ Βουλγαρικὴ ἐπισκοπὴ Ἀχρίδος εἶχεν Ἑλληνικὴ ἐμφάνιση. Οἱ περισσότεροι ἀρχιεπίσκοποι τῆς ἡσαν Ἕλληνες: Θεόδουλος (1056-1065), Ἰωάννης Λαμπηνὸς (1065-1068), Ἰωάννης (1068-1075), Θεοφύλακτος (1078-1092) καὶ ἄλλοι ὥς τὸ 1143, ὅποτε ἐξελέγη ὁ Ἰωάννης Κομνηνὸς (1143-1167), ὁ ὁποῖος ὑπέγραφε Ἑλληνιστί «*Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας*». Στις ἐκκλησίες ἔψελναν κυρίως Ἑλληνιστὶ ἀλλὰ καὶ Βουλγαριστί. Στὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα φοιτοῦσαν τὰ περισσότερα Βουλγαρόπουλα, γιατί ἐθεωρεῖτο τιμητικὸ ἀλλὰ καὶ κοινωνικὴ ἀνοδος ἡ ὁμιλία καὶ γνῶσις τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἡ συναναστροφή με τοὺς Ἕλληνες. Γιὰ τὴν διάδοση τῆς Ἑλληνικῆς στὴν Βαλκανικὴ μᾶς προῖδεάζει ὁ Jireček, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Σόφιας, τὸν περασμένο αἰῶνα: «*Αἱ ἐθνογραφικαὶ σχέσεις μετεβλήθησαν διὰ τῆς ταχείας διαδόσεως τῆς Λατινικῆς καὶ Ἑλληνικῆς καὶ διὰ μειώσεως τῆς Ἰλλυρικῆς καὶ Θρακικῆς, ἥτις δὲν μνημονεύεται ἀπὸ τοῦ δου αἰῶνος. Τὸ ὄριον μεταξὺ Λατινικῆς καὶ Ἑλληνικῆς δύναται, ἀρκετὰ ἐπακριβῶς, νὰ καθορισθῇ κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐπιγραφῶν, τῶν μιλιοδεικτῶν, τῶν νομισμάτων τῶν πόλεων. Ἀφήνει τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν παρὰ τὸ Ἀλέσσιον (ὄχθαι τοῦ Δρίνου ποταμοῦ), διέρχεται διὰ μέσου τῶν ὁρέων τῶν Μιδριτῶν (Β. Ἀλβανία) καὶ τῆς Δίβρης, εἰς τὴν Β. Μακεδονίαν μεταξὺ Σκοπίων καὶ*

7. Ξενοφῶντος, «*Κύρου Ἀνάβασις*» VII 2, 31.

8. Ἡροδότου, «*Ἱστορίαι*» II 116. - Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου E11.

9. «*Ἡ Αἰγῆς κοιτίς τῶν Ἀρίων*», σελ. 178.

10. Ξ. Λίβας, «*Ἡ Αἰγῆς κοιτίς τῶν Ἀρίων καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ*», σελ. 216.

Εικόνα 4 (ἴδε στὸ κείμενο).

Στόβων, παρακάμπτει τὴν Νύσσαν καὶ τὴν Ρεμετζιάναν μετὰ τῶν Λατινικῶν φρουρίων των, ἐνῶ ἡ Ραντάλια (Küstentil) καὶ ἡ Σαρδική (Σόφια) μετὰ τῆς χώρας τοῦ Ριrot ἀνήκουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν περιοχὴν. Ἐν τέλει στρέφεται κατὰ μήκος τῶν βορείων προπόδων τοῦ Αἵμου πρὸς τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου. Ἡ Ἑλληνικὴ γλωσσικὴ περιοχὴ ἵστατο εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν»¹¹.

11. Ξ. Λίβας, «Ἡ Αἰγῆς κοιτίς τῶν Ἀρίων καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ», σελ. 218.

“Όσον οί Βούλγαροι έκπολιτίζονται από τήν επίδραση τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας καί τοῦ πολιτισμοῦ, τόσο γίνονταν ἐθνικιστές καί ἐχθροί, ἴσως χειρότεροι ἀπό τοὺς Τούρκους. Ἄρχισαν καταδιώξεις τῶν Ἑλλήνων, ἀλλά καί τῶν Βουλγάρων οἱ ὅποιοι μιλοῦσαν ἑλληνικά ἢ ἔκαναν συντροφιά μὲ Ἕλληνες. Ἐπῆλθε ἡ ἐξόντωση τοῦ γηγενοῦς πληθυσμοῦ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκλείσαν τὰ Ἑλληνικά σχολεῖα καί ἀπαγορεύτηκε ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς στὰ Βουλγαρικά σχολεῖα. Ἐξωστρακίστηκαν οἱ περισσότερες Ἑλληνικὲς λέξεις ἀπὸ τὴν Βουλγαρική, τῆς ὁποίας τὸ πλεῖστον ἄλλωστε ἦταν Ἑλληνικές.

Στὴν Βουλγαρία ὅμως μένουν ἀκόμη Ἑλληνικά ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ καί τῶν γραμμάτων καθὼς καί πόλεων καί βουνῶν καί ποταμῶν. Ὀνόματα παλαιότερα καί τωρινὰ τῶν Βουλγάρων ἀναφέρομε μερικά: Φωτίνωφ= Φωτεινός, Στέφανος Καρατζᾶς, Χατζηδημήτρε, Ἰωάννης ὁ Ἐξάρχος, Θεοδόσιος ὁ Σιναΐτης, Κύριλ Χρίστωφ, Ἀλέκο Κωνσταντίνωφ, Ἐμμανουήλ Ντεμήτρωφ, Δ. Παντελῆεφ, Βασίλιεφ, Ἀγγέλωφ, Χρίστο Σμυρνέϊσκι, Δῆμο Σωτήρωφ, Ἀνδρέας Νικόλωφ, Κανέλης, Πέτρος Θεοδωρώφ, Φρόσω Κρέζοβα, Μόρφοβα καί ἄλλα καί ἄλλα. Ὀνόματα πόλεων κ.λπ.: Νικοπόλ, Ἀλέκοβο, Ἀλεξάντροβο, Δόλνα Μητροπόλιζα, Καμένο Πόλε («πόλε» ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ λέξη πόλις ἢ πόλος πού σημαίνει πεδιάδα) καί Σίλβο Πόλε, Σβζόπολ, Ἀντοπόλ, Βαρβάρα, Νικόλοβο, Γαλατᾶ, Μαναστίρ, Πετρίτς, Παναγιουρίστε, Κλεισούρα, Μανδρίτσα, Ἐλενα, Ἀετός (ἀκρωτήριο), Καλιάκρα κ.λπ. κ.λπ.

Ὁ Jireček τὸ 1891 ἔγραφε: «Υἰάρχουσι τεκμήρια ὅτι τὸ ἐν τῇ χώρᾳ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἦτο παλαιότερον πολὺ πολυαριθμότερον. Ἐν Θράκῃ εἶναι τοῦτο διὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἀναμφίβολον. Ἐν Ροδόπῃ παρουσιάζονται ἐκτὸς τῶν Στεννημαχιτῶν καί ἄλλα ἀκόμη ὑπολείμματα τοῦ ἄλλοτε Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ». Ὁ Roulet τὸν 17ον αἰῶνα ταξιθεύοντας στὴν Ἀνατολικὴ Ρωμυλία ἔγραψε: «Στάθηκα στὸν τρόπο τῆς ζωῆς αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. πού εἶναι ὅλοι Ἕλληνες τὴν καταγωγὴ καί τὴν συμπεριφορὰ καί δὲν ἔχουν πάψει νὰ διατηροῦν τοὺς χοροὺς τους, τὰ παιγνίδια τους καί τίς διασκεδάσεις τους». Οἱ Τούρκοι ἔλεγαν τὴν Θράκῃ χώρα τῶν Ἑλλήνων: «Ρουμελί».

Κατὰ μιὰ παλαιὰ στατιστικὴ τοῦ 1820-21, οἱ Ἕλληνες τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἦσαν 4.800.000, οἱ Σέρβοι καί Βούλγαροι μαζί 3.000.000 καί οἱ Τούρκοι 2.000.000¹¹. Ἄλλη στατιστικὴ τοῦ 1878, πρὸ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, ἀνεβάζει τοὺς Ἕλληνες τῆς Θράκης στὸ 46, 44% ἢτοι 843.000, τοὺς Τούρκους στὸ 36,26% ἢτοι 658.000 καί τοὺς Βουλγάρους στὸ 17,30% ἢτοι 314.000¹¹. Σήμερα ἓνα τμῆμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Βουλγαρίας, οἱ Ἑλληνοθρᾶκες, ἔχει μεταβληθεῖ σὲ Πομάκους, ἔχει ὅμως κρατήσῃ τίς λέξεις του, ἀπὸ τίς ὁποῖες παρουσιάζομε παρακάτω περὶ τίς 10.000. Σὲ νεώτερη ἔκδοσις θὰ συμπεριλάβωμε πληθώρα ἀκόμη λέξεων Ἑλληνικῶν, πού ἔχουν εἰσαχθῇ στὸ βουλγαρικὸ λεξιλόγιο.

11. «Θρακολογία», τχ. I σελ. 52.

ΠΑΝΟΣ ΤΣΙΝΑΣ

‘Ελληνική Φιλοσοφία καὶ Εὐρωπαϊκὴ «Κουλτούρα»

“Όταν όμιλοῦμε περί φιλοσοφίας, θά πρέπει νά χρησιμοποιοῦμε παρελθόντα χρόνον. Τοῦτο, διότι διὰ τοῦ ὅρου αὐτοῦ νοεῖται μόνον ἡ ‘Ελληνική φιλοσοφία, ἥτις εἶναι φαινόμενον μοναδικόν καί ἀνεπανάληπτον εἰς τήν ἱστορίαν, καί μόνον αἱ προεκτάσεις τοῦ φαινομένου τούτου ἐξικνουῦνται, ἂν πράγματι τοῦτο συμβαί- νη, μέχρι σήμερον. ‘Η γένεσις τῆς φιλοσοφίας ὑπῆρξε μία εὐτυχῆς συγκυρία ὑ- πιπετοῦς ἐνατενίσεως τοῦ κόσμου ὑπὸ πολλῶν συγχρόνως ἀνθρώπων μακρὰν πά- σης ἐξώθεν ἐπιρροῆς τῆς σκέψεως αὐτῶν καί δὴ μακρὰν τῆς θρησκευτικῆς ἐπιρ- ροῆς καί τῆς θρησκευτικῆς θεωρήσεως τοῦ κόσμου.

‘Η ‘Ελληνική φιλοσοφία εἰς τὸ σύνολό της παραδέχεται, ὅτι τὸ πᾶν εἶναι ἐ- νιαῖον διεπόμενον ὑπὸ μιᾶς ἀρχῆς καί εἰς τὸ σύνολόν της εἶναι ἐν μεγαλοφάντα- στον ποιητικόν ἔργον μὲ πολλὰς φάσεις καί πλῆθος ἐπεισοδίων. Οὕτω ἡ ‘Ελλη- νική φιλοσοφία εἶναι μία καί ἀδιαίρετος. Δὲν παρέστη στατική ὡς τὸ δόγμα ἀρ- γότερον, ἀλλ’ ὑπῆρξε συζητητική καί ἐξελικτική. Δὲν ὑπῆρξε ὕλιστικόν ἢ πνευ- ματόδοξον σύστημα καί δὲν ἀνήκει εἰς τὰς διαρχικὰς θεωρίας.

Μολονότι ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος λέγει, ὅτι ὁ Σωκράτης πρῶτος εἰσήγαγε τὴν ἠθικὴν εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἥτις δὲν διεσάλευσε βεβαίως τὴν ὅλην συμμετρικὴν καί ἰσορροποῦν ὑφὴν τῆς φιλοσοφίας, ἡ εἰσαγωγή ὅμως αὐτῆς εἰς τὴν φιλοσο- φίαν ἐγένετο ἡ ἀπαρχὴ τῆς παρακμῆς αὐτῆς, διότι ἔκτοτε ἤρχισαν νά χάνουν ἔ- δαφος ὅλαι αἱ ἄλλαι θέσεις καί ἐπιδιώξεις τῆς φιλοσοφίας καί ἡ ἠθικὴ κατέστη σὺν τῷ χρόνῳ τέρας, ὅπερ κατεβρόχθισεν ὁλόκληρον τὴν φιλοσοφίαν. ‘Εντού- τοις ἡ φιλοσοφία δὲν εἶναι ἠθικόν σύστημα. ‘Ο Νίτσε λέγει, ὅτι «μὲ τοὺς Σωκρά- τη-Πλάτωνα ἐτελείωσε καί ἡ ‘Ελληνική φιλοσοφία». Τοῦτο, λέγει ὁ Νίτσε, διότι ὡς ἐκ περισσοῦ αὕτη συνέχισεν ὑπάρχουσα, διότι ὅ,τι εἶχε νά εἴπῃ τὸ εἶπε μέχρι τῶν Σωκράτους-Πλάτωνος, τὸν δὲ Πλάτωνα παρομοιάζει μὲ ἥλιον δύοντα ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ· καί μὲ αὐτὸν ἔδυσσε καί ἡ ‘Ελληνική φιλοσοφία. “Όμως ἡ φιλοσοφία δὲν ἔδυσσε μὲ τὸν Πλάτωνα, ἀλλὰ μὲ τὸν Νεοπλατωνισμόν. ‘Ο Νεο- πλατωνισμός, ἀπηχῶν ταυτοχρόνως τὰς ἀπόψεις τοῦ Πλάτωνος καί τὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς του, ἔχει κοσμοπολιτικὸν χαρακτῆρα, καί ἐντεῦθεν ἡ φιλοσοφία ἐ- ξῆλθε τοῦ ‘Ελληνικοῦ χώρου· ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶναι, ὅτι ὁ Νεοπλατωνισμός ἐνόθευσε τὸ περιεχόμενον τῆς φιλοσοφίας εἰς τρόπον, ὥστε ἡ φιλοσοφία ἔπαυσε νά ὑφίσταται πλέον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ ἐκτὸς τῶν ἄλλων νοθευτικῶν τῆς φιλοσοφίας παραγόντων καί ἀρνητικῶν στοιχείων ὑπεισήλθεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφικὴν συζήτησιν καί ὁ βαρβαρικὸς λόγος ὡς νέος πα- ράγων. ‘Ο βαρβαρικὸς παράγων κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν συγκεντροῦται εἰς τὸν ‘Εβραϊκὸν δογματισμόν, ὅστις διεξάγει ἓνα γιγαντιαῖον ἀγῶνα ἐπιβολῆς διὰ πα- ντὸς μέσου τῆς ‘Ιουδαϊκῆς δοξασίας. Δεδομένου δὲ ὅτι ἡ ‘Ιουδαϊκὴ προπαγάνδα

* ‘Ο κ. Π.Τσ. εἶναι νομικὸς καί πρῶν διευθυντὴς τῆς ‘Εθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς ‘Ελλάδος.

ἐπεκράτησεν, ἡ Εὐρωπαϊκὴ λεγομένη φιλοσοφία διεμορφώθη ὡς σχολιαστικὴ ἀφ' ἑνὸς σκέψις, σχολιάζουσα τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν - καὶ εἶναι, δύναται τις νὰ εἴπῃ, οἱ Εὐρωπαῖοι φιλόσοφοι ὅτι οἱ Ἀλεξανδρινοὶ γραμματικοὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐν γένει φιλολογίαν - καὶ ἀφ' ἑτέρου εἶναι κρᾶμα φιλολογικῆς σκέψεως, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι λίαν ἔντονος ἡ παρουσία τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐπιδράσεων καὶ δὴ τοῦ ὑπὸ τὴν χριστιανικὴν ἰδεολογίαν καὶ μορφήν διοχετευθέντος ἀνὰ τὸν κόσμον Ἰουδαϊκοῦ πνεύματος. Τὸ Ἰουδαϊκὸν πνεῦμα ὁμως πᾶν ἄλλο ἢ φιλοσοφία εἶναι. Τὸ Ἰουδαϊκὸν πνεῦμα εἶναι ἡ ἀσιατικὴ παρουσία εἰς τὸν ἐντεῦθεν τοῦ Αἰγαίου χῶρον.

Κατὰ ταῦτα οἱ Εὐρωπαῖοι διανοηταὶ δὲν εἶναι φιλόσοφοι, ἀλλὰ ἐρμηνευταὶ τῶν πρὸ αὐτῶν πάσης φύσεως κειμένων, τὸ δὲ ἔργον αὐτῶν ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην «Εὐρωπαϊκὴν Κουλτούραν», ἣτις εἶναι νεφροσκεπής, δυσνόητος καὶ μηδενιστικὴ κατὰ βάθος σκέψις. Πέραν τούτων οἱ Εὐρωπαῖοι, ἐπηρεασθέντες καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἰδεολογίαν, εἶναι κατὰ βάσιν πνευματοδόξοι, ἡ δὲ πνευματοδοξία εἶναι νεώτερον φαινόμενον καὶ οὐδαμῶς συναντᾶται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν. Ἐκεῖνοι οἵτινες δὲν φέρονται ὡς πνευματοδόξοι ἐξαρτῶνται ἐπίσης ἀπὸ τὴν πνευματοδοξίαν, ὡς ἀποτελοῦντες τὴν ἀντίθεσιν εἰς αὐτήν, ἀλλ' οὗτοι ἐκφεύγουν καὶ τῆς φιλοσοφίας, διότι εἶναι κήρυκες μιᾶς νέας πλέον θρησκείας, τῆς θρησκείας τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ, ὡς οὗτος ὠνομάσθη — ἄλλωστε καὶ οἱ ἴδιοι ἄρνούνται τὴν φιλοσοφίαν. Ἡ ἄρνησις τῆς φιλοσοφίας ὁμως ἀποτελεῖ ἤδη δόγμα. Πλὴν δὲν εἶναι μόνον τοῦτο. Τὸ δόγμα κυριαρχεῖ εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα τῶν Εὐρωπαίων διανοητῶν. Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ὁμως εἶναι μία διαρκὴς συζήτησις, τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς ἀναζητήσεως αὐτῆς, ἅτινα παρεδόθησαν εἰς ἡμᾶς ἐν εἰδει κειμένων ἢ ἀποφθεγμάτων, εἶναι ἐν ἐνιαίῳ ποιητικῶν κείμενον. Ὁφείλομεν ἐν τούτοις νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα δύο ἐξαιρέσεις: Τὸν Κάντ καὶ τὸν Νίτσε. Ὁ ἱστορικὸς ὕλισμος δὲν ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν, εἶναι μία ἐξ ἀντιδράσεως πρὸς τὴν ἰδεοκρατίαν θεώρησις τοῦ κόσμου, καὶ ἡ θεώρησις αὕτη εἶναι ὅπως καὶ ὁ Χριστιανισμός, ὅταν οὗτος ἦτο εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολιτικοῦ καὶ θεωρητικοῦ του σταδίου ἀλλὰ καὶ τώρα. Ἡ Ἑλληνικὴ συζήτησις ἐπὶ ὅλων τῶν θεμάτων, μικρῶν καὶ μεγάλων, ἅτινα ἀπασχόλησαν τοὺς συζητητὰς φιλοσόφους, ἀπέδειξε ὅτι οὐδεμία πεποίθησις, ὅσον καλῶς ἐδραιωμένη καὶ ἂν εἶναι αὕτη, εἶναι εἰς θέσιν νὰ διεκδικήσῃ τὴν ὑποταγὴν εἰς αὐτὴν ἔστω καὶ ἐνὸς ἀνθρώπου. Ὁ Πλατωνικὸς διάλογος «Θεαίτητος» εἶναι ἐκ τῶν κλασσικῶν παραδειγμάτων. Ἐν ἑκάστῳ τῶν προβαλλομένων ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἐπιχειρημάτων περὶ τοῦ τί εἶναι γνῶσις καταρρίπτεται εὐθὺς ἀμέσως ὑπὸ τοῦ ἰδίου, διότι μόλις ὁ Σωκράτης ἐδραιώνει πεποίθησιν τινὰ εἰς τὸν συνομιλητὴν του, ἀρχίζει ἀμέσως νὰ ἀμφισβητῇ αὐτὴν ἐξετάζων καὶ βλέπων τὸ θέμα ἀπὸ μίαν ἄλλην πλευράν: «Ἄς ἴδωμεν νῦν», λέγει, «μήπως δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα» καὶ μετ' ὀλίγον ὁ συνομιλητὴς του ἀναγκάζεται, ὡς ἐκ τῆς τροπῆς ἣν λαμβάνῃ ἡ συζήτησις, νὰ ἀναθεωρήσῃ τὴν προτέραν αὐτοῦ πεποίθησιν. Οὕτω, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ὅλην συζήτησιν καταλήγουν ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Θεαίτητος εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ γνῶσις εἶναι αἴσθησις, ὁρωμένου τοῦ θέματος ἐξ ἄλλης πλευρᾶς, ὁ Θεαίτητος ἀναγκάζεται νὰ διατυπώσῃ ἄλλον ὀρισμὸν περὶ τῆς γνώσεως καὶ νὰ εἴπῃ, ὅτι γνῶσις εἶναι ἡ ὀρθὴ τοιαύτη καὶ οὐχὶ ἡ αἴσθησις, ὡς εἶχεν παραδεχθῇ ἐνωρίτερον. Ἀφοῦ καταρρίπτεται κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν μετὰ ταῦτα συζήτησιν καὶ ὁ ὀρισμὸς οὗτος, ὁ

Θεαίτητος ἐνθυμείται ὅτι ἔχει ἀκούσει ἓνα ἄλλον ὅρισμόν περὶ γνώσεως, ὅτι γνώσις εἶναι ὀρθὴ γνώμη συνοδευομένη ὑπὸ λόγου. Ἡ ἐπακολουθήσασα κριτική καὶ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου ὀδηγεῖ εἰς τὴν κατάρριψιν αὐτοῦ· καὶ οὕτω ἡ ὅλη συζήτησις τοῦ διαλόγου «Θεαίτητος» ἔγινεν ἀπλῶς διὰ τὴν ὑπάρξιν συζήτησις καὶ δὲν ὠδήγησεν εἰς συμπέρασμα, ἐπιβεβαιουμένου σιωπηρῶς τοῦ γνωστοῦ Σωκρατικοῦ ἀξιώματος.

Ἄν συγκρίνωμεν τὸν Πλατωνικὸν αὐτὸν διάλογον μὲ τὴν σκέψιν τοῦ Καρτεσίου (1596—1650), ὅστις θεωρεῖται ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν ὀρθολογιστὴς Εὐρωπαῖος φιλόσοφος ἢ ὡς ὁ καθιερωθεὶς ὡς ὁ φιλόσοφος τῆς ἀμφιβολίας περὶ τῶν πάντων, θὰ παρατηρήσωμεν τὰ κατωτέρω: Ὁ Καρτέσιος ἀρχίζει τὴν θεώρησιν τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν. Ἀμφιβάλλω περὶ πάντων, λέγει, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ ἀμφιβάλλω ὅτι ὁ οὕτω ἀμφιβάλλων εἶναι ἀνύπαρκτόν τι πρόσωπον, ἄρα ὑπάρχω ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀμφιβάλλων, ὑπάρχω σκεπτόμενος. Τοῦτο ὅμως, λέγει, εἶναι ἐν ἀσφαλὲς συμπέρασμα. Προχωρῶν περαιτέρω εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς ὅλης αὐτοῦ περὶ κόσμου θεωρήσεως καταλήγει καὶ εἰς πλῆθος ὅλων ἄλλων ἀσφαλῶν συμπερασμάτων. Ὑπάρχει ἐνταῦθα μία βασικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῆς Σωκρατικῆς διαλεκτικῆς καὶ τῆς σκέψεως τοῦ Εὐρωπαίου τούτου διανοητοῦ. Ὁ Σωκράτης ἀρχίζει τὴν συζήτησιν ἀπὸ ἐπιχειρήματα, ἅτινα οἱ σύγχρονοί του, ὡς ὁ Πρωταγόρας, ἐθεώρησαν ἀδιάσειστα, διὰ τὴν καταλήξιν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν, ἐνῶ ὁ Καρτέσιος ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν, διὰ τὴν στηρίξιν τὰ θεωρούμενα ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀσφαλῆ συμπεράσματα. Ἡ Σωκρατικὴ κατὰ ταῦτα διαλεκτικὴ ἀκολουθεῖ τὸν φυσικὸν ροὺν τῆς γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς φιλοσοφίας, τῆς ὁποίας οἱ φορεῖς, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σωκράτης, μὴ ἱκανοποιηθέντες ἀπὸ τὰ δόγματα τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, ἤρχισαν συζητοῦντες αὐτά, διὰ τὴν καταλήξουν εἰς τὴν πλήρη κατάρριψιν των.

Ἡ Καρτεσιανὴ ὅμως σκέψις ὀδηγεῖται ἀναγκαίως ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν εἰς τὸ δόγμα, καὶ διὸ τὸ δεσπόζον δόγμα κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Οὕτω τὸ ὅλον σύστημα τῆς σκέψεως τοῦ Καρτεσίου δὲν εἶναι τι περισσότερον ἀπὸ μίαν διαφορετικὴν ἀπὸ τὰς προηγουμένας αὐτοῦ δικαιολόγησιν κατὰ τρόπον ἀπολογητικὸν τῆς περὶ Θεοῦ ἀντιλήψεως τῆς ἐποχῆς του. Ἡ παράστασις τοῦ Θεοῦ, λέγει ὁ Καρτέσιος, εἶναι ἀδύνατον νὰ κατάγεται ἐξ ἐμοῦ, ὄντος πεπερασμένου καὶ ἀτελοῦς· ὡς τελεία ἰδέα, ἀνάγκη ἢ ἰδέα τοῦ Θεοῦ νὰ προέρχεται ἐξ ἄλλου ὄντος, ἐκ τελείου τινὸς αἰτίου (Ν.Ι. Λούβαρι, «*Ιστ. φιλοσ.*» Β27). Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ὅμως καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος θὰ θέσῃ ἐν ἄλλο ὄν, καὶ διὸ ὑπερβατικόν, ὅπερ τοῦ ὑπαγορεύει τὰς περὶ κόσμου γνώμας καὶ ὅπερ περαιτέρω παίζει ρόλον ἀποφασιστικὸν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην βούλησιν καὶ σκέψιν, οὗτος περιέρχεται εἰς τὸν χῶρον τῆς θρησκείας, καὶ οὕτω φιλοσοφικὴ σκέψις δὲν ὑπάρχει, ἔστω καὶ ἂν αὕτη περιβάλλεται φιλοσοφικὴν τήβεννον. Τὸ θέμα τοῦ Θεοῦ ἐξητάσθη βεβαίως καὶ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, πλὴν ὅμως ἐξητάσθη ἐν συσχετισμῷ μὲ τὴν φύσιν, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ἄλλα θέματα. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει οὐχὶ μὲ δογματικὸν φανατισμόν, εἰς τρόπον ὥστε καὶ παρὰ τῷ λαῷ νὰ ἐδραιωθῇ ἢ μὴ δογματικὴ θεώρησις ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Οὕτω οἱ κατήγοροι τοῦ Σωκράτους εἶπον πρὸς τὸ Δικαστήριον: «*Ἄδικεὶ Σωκράτης, οὗς ἢ πόλις νομίζει θεοῦς, Σωκράτης οὐ νομίζει*». Τὸ ρῆμα «*νομίζω*» ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ θεωρῶ, ἔχω τὴν γνώμην. Τοῦτο ὅμως δὲν ἀποκλείει νὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τοῦ νομιζομένου ἄλλη ἄποψις, ἀλλὰ καὶ ἄλλη πραγματικότητα. Ἡ

άπόσπασις τοῦ Θεοῦ ἀπό τὸ ὅλον σύμπλεγμα καὶ συγκρότημα τῆς φύσεως εἶναι μεταγενέστερον φαινόμενον τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας.

Καὶ ἰδοὺ ὅποια παρουσιάζεται ἡ λεγομένη Εὐρωπαϊκὴ φιλοσοφία, καθ' ἡμᾶς Εὐρωπαϊκὴ κουλτούρα. Αὕτη δὲν εἶδε κατὰ πρόσωπον τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα καὶ δὲν ἀπηλλάγη τῶν πλανῶν, ἃς ἐδημιούργησε εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ Ἑβραϊκὴ σκέψις πρὸ εἴκοσι περίπου αἰώνων. Δὲν ἔσχε ποτὲ τὸ θάρρος νὰ ἀπαλλαγῇ τοῦ Μεσαιωνισμοῦ καὶ τῆς δογματικῆς αὐτοῦ προκαταλήψεως. Εἰς τὰς περιπτώσεις δὲ κατὰ τὰς ὁποίας προσεπάθησε νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν δεινῶν τούτων, περιέπεσεν ἀμέσως εἰς ἄλλα χειρότερα δεινὰ, εἰς τὰ δόγματα καὶ τὰς προκαταλήψεις τοῦ λεγομένου ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ· καὶ τοῦτο, διότι ὁ δογματίζων ἄνθρωπος θέλει πάντοτε δόγμα τι, εἰς ὃ νὰ εἶναι προσκεκολλημένος. Τρία δὲ εἶναι τὰ βασικὰ δόγματα, ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαλλαγῇ ἡ Εὐρωπαϊκὴ διανόησις: Ἡ πνευματοδοξία, ὁ ἱστορικὸς ὕλισμός ὡς ἀντίθεσις ἢ αἵρεσις τῆς πρώτης, καὶ τὸ σύστημα ἠθικῆς τοῦ Μεσαίωonos. Οὕτω ἡ λεγομένη Ἀναγέννησις μόνον κατ' ἐπίφασιν ὑπῆρξε τοιαύτη. Τὸ ὄραμα τῶν προφητῶν τῆς Ἀναγεννήσεως δι' ἀπελευθέρωσιν τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως ἔμεινε μόνον ὄραμα καὶ ὁ Μεσαιωνισμός, ἤδη τελευτῶντος τοῦ 20οῦ αἰῶνος, προβάλλει ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ! Ἡ δὲ Εὐρώπη δὲν κατῴρθωσε ποτὲ νὰ χειραφετηθῇ ἐξ αὐτοῦ καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἕνα γηγενῆ Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ μίαν γηγενῆ Εὐρωπαϊκὴν φιλοσοφίαν.

Ὁ τέταρτος αἰὼν εἶναι ὁ αἰὼν ὅστις ἐσφράγισε μὲ τὴν σφραγίδα αὐτοῦ, μὲ τὸ «χάραγμα», διὰ νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὸν ὅρον αὐτὸν (Ἀποκ. ΙΔ9), τὸ μέτωπον τῆς λεγομένης πεπολιτισμένης ἀνθρωπότητος μὲ τὰ δόγματα τῆς «Βασιλείας» ἢς «οὐκ ἔσται τέλος», ὡς χαρακτηριστικῶς εἰπώθη, καὶ ὁ ἄνθρωπος (τῆς Εὐρώπης) μέχρι σήμερον τουλάχιστον δὲν ἔχει ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτά. Ὑπῆρξε μία καλῶς ὀργανωμένη συνωμοσία, ἣτις ἤνοιξε ἐν τεράστιον χρηματοκιβώτιον, ἐν εἶδος «τραπέζης», ὡς θέλει ἡ σύγχρονος ὀρολογία, καὶ ἐκλήθησαν οἱ πάντες νὰ συνεισφέρουν ὅ,τι ἔχουν καὶ δὲν ἔχουν. Μόλις δὲ ἡ συνεισφορά ἐτελείωσε, τὸ κιβώτιον ἐκλείσθη ἐρμητικῶς καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν πρώην κεφαλαιούχων ἐδίδοντο ψυχία ἐκ τῶν κατατεθέντων ἐν ἀφθονίᾳ κιβδήλων νομισμάτων. Οὕτω ὁ Ὀρφισμός, ὁ Μιθραϊσμός, οἱ Ἕλληνες, κυρίως οἱ Ἕλληνες, οἱ Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ὅπαδοι τοῦ Βούδδα καὶ οἱ Ἀραβες καὶ ἄλλοι λαοὶ νεκροὶ πλέον κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν προσέφερον πᾶν ὅ,τι εἶχον εἰς τὸν τραπέζιν, ὅστις ἦτο «ἄνθρωπος νέου τύπου», ὡς λέγει ὁ Κέλσος, ἔχων ἑλληνικὴν ἀμφίεσιν, ρωμαϊκὴν μεγαλοσχημοσύνην καὶ ...ἰουδαϊκὴν ψυχὴν καὶ καρδίαν. Ὅταν πολὺ ἀργότερον ἡ Εὐρώπη ἠγέρθη ἐκ τοῦ ληθάργου εἰς ὃν ὁ νέος αὐτὸς ἄνθρωπος τοῦ 4ου αἰῶνος τὴν ἔρριψε, ἤρχισε νὰ συμπεριφέρεται ὡς τὸ στρουθίον ὅπερ ἐνεπλέχθη εἰς βρόχιόν τι. Ἐπεροκόπει ὀλίγον, ἐκουράζετο καὶ ἔμενε πάλιν ἀσάλευτον. Καὶ πάλιν ἐπεροκόπει, διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ βρόχιον, ἀλλ' εἰς μάτην ἐκοπίαζεν. Ἡ σύγχυσις τῶν ἰδεῶν, ἣν ἐδημιούργησεν ὁ 4ος αἰὼν, παρέμεινε σύγχυσις καὶ οὐδέποτε, μέχρι σήμερον τουλάχιστον, ἡ ἀνθρωπότης ἠδυνήθη νὰ ἀνανήψῃ πλήρως. Ὁ Γκαῖτε εἰς τὸν «Φάουστ» προβαίνει εἰς τὴν ὀδυνηρὰν ὁμολογίαν: «Ἐσπούδασα, λέγει ὁ Φάουστ ὅστις ἀντιπροσωπεύει τὸ ὅλον Εὐρωπαϊκὸν πνεῦμα, τὴν ὀλὴν Εὐρωπαϊκὴν κουλτούραν, ἐσπούδασα φιλοσοφίαν, ἱατρικὴν καὶ νομικὴν καί, οἶμοι, καὶ θεολογίαν».

Ἐκεῖνος ὅστις ἐδιαφοροποίησε κάπως τὸν ὅλον θεολογικὸν χαρακτήρα τῆς λεγομένης Εὐρωπαϊκῆς φιλοσοφίας εἶναι ὁ Κάντ. Ὁ Κάντ, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ν.Ι. Λούβαρις εἰς τὴν «*Ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας*», διέλυσε τὴν μεταφυσικὴν. Μετ' αὐτῆς διέλυσε καὶ τὸν σύνδεσμόν της μὲ τὴν θρησκείαν ἀλλὰ καὶ τὴν ἠθικὴν, τὸν ὅποιον ἐδημιούργησεν ἡ φιλοσοφία τῶν μέσων αἰώνων, λέγει ὁ Λούβαρις. Ἐντούτοις καὶ ὁ Κάντ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἠθικῆς τοῦ Μεσαίωνα, ἔστω καὶ ἂν τροποποιῇ τὸ ὅλον αὐτὸ σύστημα. Ἐκ τῆς τροποποιήσεως αὐτῆς δημιουργεῖ ἴδιον, ἀλλὰ παραπλήσιον σύστημα ἠθικῆς. Τὸ κράτιστον ὅμως δῶρον, λέγει ὁ Λούβαρις, ὅπερ ἐχάρισεν ὁ Κάντ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, δὲν εἶναι οὔτε ἡ κοσμοθεωρία, ἣν οὗτος θεμελιώνει, οὔτε τὸ ὅλον σύστημα ἰδεοκρατίας καὶ ἠθικῆς, ἀλλ' ἡ κριτικὴ Ἀρχή. Ἀπ' αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν γνωρίζομεν, ὅτι τὸ «*πνεῦμα*» δὲν δύναται νὰ ὑπερπηδᾷ αὐθαιρέτως τὰ ὅρια τῆς ἐμπειρίας καὶ ὅτι ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ὑπερτάτην γνῶσιν χωρεῖ διὰ μέσου τῶν κατὰ νόμους ἐρευνητέων φαινομένων. Ἡ ἐμπειρία ὅμως καὶ ἡ θετικὴ ἔρευνα τῶν φαινομένων δὲν ἀπέδειξε μέχρι τοῦδε τὴν ὑπαρξίν ἐνὸς ὑπερβατικοῦ ὄντος ἀνθρωπομόρφου καὶ μὲ ἀνθρωπίνην λογικὴν, τὸ ὅποιον νὰ διέπη τὸν κόσμον. Ἀντιθέτως ἡ θετικὴ ἔρευνα εὐρίσκεται πλησίον μιᾶς ὑπερτελείας νομοτελειακῆς φύσεως. Ἡ φύσις, ὡς ἐκ τῆς νομοτελειακῆς αὐτῆς ὑποστάσεως, γεννᾷ τὰ πλάσματά της, καὶ ἂν τινα ἐξ αὐτῶν δὲν δύναται ὑπὸ τὰς συγκεκριμένας περιστάσεις νὰ ἐπιβιώσουν, ἡ φύσις, ἀπρόσωπος οὖσα, δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ τὰ βοηθήσῃ. Ἡ φύσις ἔχει ἓνα μόνον τρόπον βοηθείας διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τῶν πλασμάτων της, τὸν νόμον τῆς ἐπιλογῆς, καὶ ἂν μερικὰ ἐκ τῶν πλασμάτων τῆς φύσεως, εἰς τὸ ἀνθρώπινον εἶδος λ.χ., δὲν συμπεριφέρονται πρὸς τὰ ἄλλα πλάσματα ὡς ἔδει νὰ συμπεριφερθῶν, ἡ φύσις δὲν ἔχει ἄλλο μέσον διορθώσεως τῶν ἀδιορθώτων αὐτῶν πλασμάτων της εἰμὴ μόνον τὸν νόμον τῆς φθορᾶς.

ΕΛΕΝΗ ΑΓΓΕΛΗ 'Αλλότριες ἀνθοφορίες

Στὸν Παῦλο Μίχο

*Σὲ ὀνειρεύομαι πάντα σιωπηλό,
μὲ τίς φτεροῦγες σύρριζα κομμένες,
νὰ ἐπιπλέουνε στὰ δυό σου μάτια·
μὲ τὴν καλὴ σου φορεσιὰ
καὶ τὸ λυγρὸ διπλὰ δεμένο στὸ λαιμό σου.
Σὰν ἀπὸ κουρασμένο οὐρανὸ ἐρχόμενος,
ἀνηφορίζεις τὴν καρδιά μου.
'Ανυποψίαστος
πῶς κατοικοῦμε ὀνειρό·
Καὶ ἀνθίζω,
βγάζω πέταλα,
γίνομαι ἐκατόφυλλη πληγὴ,
πατέρα.*

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

Νὰ ἐκδοθοῦν οἱ Ἀρχαῖοι

Ἐπὶ τῇ ἀρχαιοελληνικῇ συγγραμμάτων ἢ ἀποσπασμάτων ἐξ αὐτῶν, τὰ ὅποια εἶναι τελείως ἄγνωστα στὴν σημερινήν Ἑλλάδα. Εὐτυχῶς ξένοι ἐκδοτικοὶ οἴκοι ἔχουν ἐπιμεληθῇ καὶ ἔχουν κυκλοφορήσει σὲ αὐτοτελῆ βιβλία ἢ ἀνθολογίες τὰ ἀρχαιοελληνικὰ ἔργα. Μὲ ἄλλα λόγια οἱ φιλέλληνες ξένοι ἔκαναν ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ αὐτὸ τὸ ὅποιο ὤφειλαν νὰ κάνουν τὰ «Ἑλληνικά» «Πνευματικά» ἱδρύματα καὶ τὸ ἴδιο τὸ νεοελληνικὸ κράτος. Ἀποδεικνύεται λοιπὸν ὅτι οἱ ξένοι ἐκτιμοῦν τὸ ἀρχαιοελληνικὸ πνεῦμα περισσότερον ἀπὸ τοὺς νεοέλληνες.

Σὰς διαβεβαιῶ, ὅτι ἐδῶ, στὴν Ἑλλάδα, ὄχι μόνον ἀγνοοῦν τὸ πλῆθος τῶν ἀρχαιοελληνικῶν συγγραμμάτων, ἀλλὰ ἀγνοοῦν ἀκόμη καὶ τὰ ὀνόματα διαπρεπῶν Ἀρχαιοελλήνων συγγραφέων ἔργων φιλοσοφίας, ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Πράγματι διάσημοι Ἀρχαιοέλληνες ἐπιστήμονες, φιλόσοφοι καὶ καλλιτέχνες εἶναι παντελῶς ἄγνωστοι στοὺς νεοέλληνες καὶ μάλιστα στοὺς νεοέλληνες «εἰδικοὺς ἐπιστήμονες», οἱ ὅποιοι ὑποτίθεται ὅτι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα.

Αὐτονόητο εἶναι, ὅτι ἡ τύφλωσις ἐπεκτείνεται στὸν φοιτητόκοσμο. Οἱ σπουδαστὲς φιλολογίας, φιλοσοφίας, ἀρχαιολογίας κ.τ.λ. δὲν μαθαίνουν τὸ παραμικρὸ γιὰ τὴν πνευματικὴν προσφορὰ τῶν προγόνων μας, διότι ἀπλούστατα κανεὶς δὲν ξέρει νὰ τοὺς τὴν διδάξῃ. Ἔτσι μοιραίως ἀποφοιτοῦν ἐκ τῶν πανεπιστημίων καὶ παίρνουν πτυχία μὲ πλήρη ἀμάθεια ὡς πρὸς τὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ.

Ἡ συστηματικὴ καὶ πλήρης ἐκδοσις τῶν Ἀρχαιοελλήνων συγγραφέων εἶναι ἐπείγουσα ἐθνικὴ ἀνάγκη.

Νὰ Πολιτισμός!

Ἡ... «Ἑλληνικὴ Ὁμοφυλοφιλικὴ Κοινότητα», ποὺ κατὰ τὸ καταστατικὸ τῆς σκοποὺν ἔχει «...τὴν προβολὴν τῆς ὁμοφυλόφιλης ἐκφράσεως» (ἀρθ. 3) καὶ «τὴν ἀλλαγὴν τῆς στάσεως καὶ συμπεριφορᾶς τοῦ κοινοῦ πρὸς τὴν κατεύθυνσην τῆς κατανοήσεως τῆς ὁμοφυλοφιλίας ὡς θεμιτῆς ἐρωτικῆς ἐκφράσεως» (ἀρθ. 4), χρηματοδοτήθηκε πρὶν ἀκόμη ἐγκριθῇ τὸ καταστατικὸ τῆς (δηλαδὴ παράνομα) ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο «Πολιτισμοῦ (!) καὶ Ἐπιστημῶν» καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὴν Γενικὴν Γραμματεῖαν Νέας Γενιᾶς (ἀριθμ. ἀποφ. 2859)· καὶ σὰν πρώτη δόσι οἱ ὁμοφυλόφιλοι πῆραν 300.000 δρχ. μὲ ἐγκρισιν τῆς κυρίας Μερκούρη-Ντασσέν, ἡ ὅποια ἀπέρριψε αἶτημα χρηματοδοτήσεως ἐπιστημόνων γιὰ τὴν ἀποκρυπτογράφησιν τῆς Γραμμικῆς Γραφῆς Α (!).

Οἱ τρεῖς Ὑπουργοὶ Πολιτισμοῦ, ποὺ τώρα, δόξα τῷ Θεῷ, ἔχουμε, σκοπεύουν νὰ συνεχίσουν τὴν χρηματοδότησιν ἢ ὄχι;

Αἶσα

ΓΙΑΝΝΗΣ Ν. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

2.*

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

‘Ο γραπτὸς λόγος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συνέπιπτε πλήρως μὲ τὸν προφορικὸν λόγον. Ἐλεγαν οἱ πρόγονοί μας *δόρον*, ἔγραφαν δὲ *δῶρον* τὸ ὠμέγα ἦτο «μακρόν», εἶχε δηλαδὴ ποσοτικὴ ἀξία δύο «βραχέων» ὀμικρῶν. Τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα ὠμέγα καὶ ὀμικρον ἐξέφραζαν μιὰ πραγματικότητα, τὴν ὁποία δὲν ὑποψιαζόμαστε σήμερα ὅλοι, μολονότι χρησιμοποιοῦμε τὶς ἴδιες ὀνομασίες αὐτῶν τῶν φωνηέντων. Ἄλλο ζεῦγος «μακροῦ» καὶ «βραχέος» φωνηέντων ἀποτελοῦσαν τὸ *ἦτα* καὶ τὸ *ἔψιλον*. Τὰ φωνήεντα *ἄλφα*, *ἰῶτα* καὶ *ὑψιλον* ἦσαν «δίχρονα», δηλαδὴ κάποτε «μακρά», κάποτε «βραχέα». Οἱ «δίφθογγοι» ἐπροφέρονταν μὲ μιὰ ἐκπνοή ὡς δύο φωνήεντα, ἀπὸ τὰ ὁποία τὸ πρῶτο μὲ τόνο, τὸ δεύτερο ἄτονο: *ἄι*, *ἔι*, *οἰ*, *υἰ*.

Ἡ πλήρης αὐτὴ ἀντιστοιχία τῆς γραφῆς πρὸς τὴν ὁμιλία τῶν προγόνων μας ἐσήμαινε ἀπλή (φωνητικὴ) ὀρθογραφία.

Μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων τὰ «μακρόχρονα» φωνήεντα ἔχασαν ἀπὸ τὴν ποσοτικὴν τὸν ἀξία, ἐξισώθησαν μὲ τὰ «βραχύχρονα» ταίρια τους. Ὁ φορέας τῆς γλώσσας λαὸς ἔλεγε τώρα *δόρον*, ἐξακολουθοῦσε ὅμως νὰ γράφει (ἀπὸ κεκτημένη ταχύτητα) *δῶρον*. Τὸ *ἦτα* ἐμειώθη ἐπίσης ποσοτικά, ἔπαθε ὅμως καὶ ποιοτικὴ ἀλλαγὴ, ἐπροφέρετο ἤδη ὡς *ἰῶτα*: διατηρεῖ τὴν ἀρχαία προφορά, πρῶτον, στὴν ποντιακὴ διάλεκτο: «*ἡ κοσάρα πίνει νερόν καὶ τερεῖ τὸν οὐρανόν*», «τ’ ἐμέτερον ὁ *Γιάννης*», «*ἀδακὰ ἔτον ἕναν πολιτεῖαν*»· δεύτερον, σὲ ἄλλες γλώσσες (ρωμανικές, γερμανικές, σλαβικές κ.λπ.): *academia, fonetica, semantica, telefon...* (Τὰ σύμφωνα ἀντέχουν στὸν χρόνο, ὅπως ὁ γρανίτης: αὐτὰ δείχνουν τὴ συγγένεια λέξεων διαφορετικῶν γλωσσῶν).

Ποσοτικὲς καὶ ποιοτικὲς ἀλλαγὲς ἔπαθαν καὶ οἱ δίφθογγοι, ἐπροφέρονταν ὡς ἀπλὰ φωνήεντα, διατηροῦσαν ὅμως τὴ διγράμματα σύνθεσή τους. Ἰσχυε πλέον ἡ λεγόμενη ἱστορικὴ ὀρθογραφία. Συνέβησαν αὐτὰ στὴν «ᾠψιμη» ἀρχαιότητα.

Ἐὰν οἱ Γραμματικοὶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἤθελαν νὰ θεραπεύσουν μόνον τὴ ζωντανὴ γλώσσα τῆς ἐποχῆς τους, θὰ μπορούσαν νὰ κάμουν μιὰν ὀρθογραφικὴ μεταρρύθμιση, νὰ κρατήσουν τὰ ἀπαραίτητα γι’ αὐτὴν (τὴ ζωντανὴ γλώσσα) φωνήεντα *ἄλφα*, *ἔψιλον*, *ἰῶτα*, *ὀμικρον* καὶ *οὐ*, νὰ καταργήσουν ὅλα τὰ πλεονάζοντα γράμματα. Ἐνοιώθην ὅμως δέος μπροστὰ στὰ κείμενα τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος...

Ἀκόμη παλιότερα εἶχε δημιουργηθεῖ ἡ ἀνάγκη τוניσμοῦ τῶν λέξεων. Ἡ διαδρασμία αὐτὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν 5ο αἰῶνα π.Χ. καὶ ὀλοκληρῶνεται τὸν 6ο-7ο αἰῶνα μ.Χ., διαρκεῖ 1200 περίπου χρόνια!

Ὁ **Ἡράκλειτος**, ἀναπτύσσοντας τὴ διαλεκτικὴ του, κοντὰ σὲ ἄλλα παραδείγματα χρησιμοποιεῖ καὶ λέξεις, οἱ ὁποῖες μὲ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ τόνου παίρνουν και-

* Τὸ ἄρθρο αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν δευτέρη συνέχεια τοῦ ἔργου τοῦ κ. Γιάννη Ν. Γαβριηλίδη «*Ἡ Σύγχρονη Ἑλληνικὴ Γλῶσσα*», τὸ ὁποῖο θὰ ἀποτελέσῃ μιὰ νέα ἐλληνικὴ Γραμματικὴ. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς δημοσιεύσεώς του στὸν «Δ» τὸ ἔργο θὰ δημοσιευθῇ σὲ αὐτοτελὲς βιβλίον. (Ἡ πρώτη συνέχεια δημοσιεύθηκε στὸ 109ο τεῦχος).

νούργια σημασία. Ὁ σοφιστής **Ἰππίας ὁ Θάσιος** ἔβαλε τὸ ἐρώτημα: πῶς θὰ διαβάσομε τὸν στίχο Ψ 328 τῆς Ἰλιάδας *ΤΟ ΜΕΝ ΟΥ ΚΑΤΑΠΥΘΕΤΑΙ: οὐ ἢ οὐ;* Καὶ τὸν στίχο Β 15 *ΔΙΔΟΜΕΝ ΔΕ ΟΙ ΕΥΧΟΣ ΑΡΕΣΘΑΙ: δίδομεν* (α' πληθυντικό πρόσωπο τοῦ ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς) ἢ *διδόμεν* (αἰολικό ἀπαρέμφατο μὲ σημασία προστακτικῆς); Σὲ παρόμοιες περιπτώσεις ἔθεταν στὰ περιθώρια τῶν ἀρχαίων παπύρων τὰ λεγόμενα «*παράσημα*», γιὰ νὰ διευκολύνουν τὸν ἀναγνώστη («πρὸς διάκρισιν τῆς ἀμφιβόλου λέξεως»). Ὁ **Πλάτων** εἰσάγει τοὺς ὄρους: *ὄξυς* καὶ *βαρὺς* τόνος, *τάσις*, *ἀρμονία*, *προσωδία* («Κρατύλος»). Ὁ **Ἀριστοτέλης**: *ὀξεῖα* προσωδία, *βαρεῖα* προσωδία («Περὶ ποιητικῆς»). Ὁ **Ἀριστότελης ὁ Ταραντῖνος**: *ἐπίτασις*, *ἄνεσις* (ὄξύτης, βαρύτης) («Ἀρμονικῶν τὰ σωζόμενα»). Ὁ **Γλαῦκος ὁ Σάμιος** καθόρισε ἔξι τόνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔχουν διαπιστωθῇ οἱ πέντε: *ἀνειμένη* (βαρεῖα), *μέση*, *ἐπιτεταμένη* (ὀξεῖα), *κεκλασμένη*, *ἀντανακλωμένη*. Ὁ Γραμματικὸς **Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεύς** ἔγραψε: «Ἡ μελωδία τοῦ λόγου μετρᾶται μὲ μίαν περίπου πέμπτην. Αὐτὴ (ἡ μελωδία) δὲν ἀνεβαίνει πρὸς τὴν ὀξεῖα προσωδία περισσότερο ἀπὸ τρισημίσι τόνους καὶ δὲν κατεβαίνει πρὸς τὴν βαρεῖα προσωδία σὲ μεγαλύτερη ἀπόσταση» («Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων»). Κατὰ τὴν ἄποψιν αὐτή, ἀνιούσα μελωδικὴ κίνησις ἔχει ἡ λέξις *ἀγαθός*, κατιούσα δὲ — ἡ λέξις *ἄνθρωπος*. Ἀμφότερες οἱ κινήσεις ὑπάρχουν στὴ λέξις *διαλέγομαι*.

Οἱ Γραμματικοὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς ὡς νέο στοιχεῖο εἰσήγαγαν τὰ γραφικὰ σημάδια τῶν τόνων. Ὁ **Θεοδόσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς** στὴν πραγματεία του «Περὶ τῆς τῶν τόνων εὐρέσεως καὶ τῶν σχημάτων αὐτῶν» ἀποδίδει στὸν **Ἀριστοφάνη** τὸν **Βυζάντιο** (257-180) τὴν ἐπινόησιν τῶν προσωδιακῶν σημείων. Τὰ κυριότερα αὐτῶν ἦσαν: οἱ τόνοι, τὰ πνεύματα, τὰ σημεῖα διαχωρισμοῦ ἢ ἑνώσεως τῶν λέξεων (ἀπόστροφος κ.λπ.).

Ὁ **Ἀπολλώνιος ὁ Δύσκολος** (2ος αἰώνας μ.Χ.) ἔγραψε πέντε βιβλία γιὰ τοὺς τόνους: «Περὶ προσωδιῶν», «Περὶ τόνων», «Περὶ κατηναγκασμένων τόνων», «Περὶ διεψευσμένων τόνων» καὶ «Περὶ δυσκολιῶν τόνων».

Ἡ διδασκαλία τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς γιὰ τοὺς τόνους ὀλοκληρώνεται ἀπὸ τὸν **Ἡρωδιανό**, γιὸ τοῦ Ἀπολλωνίου, μὲ τὸ μεγάλο ἔργο του «Περὶ καθολικῆς προσωδίας», ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ 20 βιβλία. Στά 15 ἀπ' αὐτὰ ἐξετάζει τὸν τονισμό τῶν ὀνομάτων ὄλων τῶν γενῶν, τῶν μονοσύλλαβων ὀνομάτων, τῶν πλάγιων πτώσεων καὶ τῶν ἀριθμητικῶν. Στὸ 16ο μιλάει γιὰ τὸν τονισμό τῶν ἀπλῶν ρημάτων, στὸ 17ο τῶν σύνθετων ρημάτων καὶ τῶν μετοχῶν, στὸ 18ο τῶν ἀντωνυμιῶν, τῶν ἄρθρων καὶ τῶν προθέσεων. Στὸ 19ο βιβλίον ἐξετάζεται ὁ τονισμός τῶν ἐπιρρημάτων καὶ τῶν συνδέσμων. Τέλος, στὸ 20ὸ βιβλίον τῆς «Καθολικῆς προσωδίας» ὁ Ἡρωδιανὸς ἀνέπτυξε τὴ θεωρία σχετικὰ μὲ τὴν ποσότητα τῶν συλλαβῶν καὶ τὴ χρῆσιν τῶν πνευμάτων. Τὸ μνημειώδες ἐκεῖνο ἔργο ἐξαντλοῦσε σχεδὸν ὅλο τὸν λεκτικὸ θησαυρὸ τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνικῆς γλώσσας, περιελάμβανε 60 χιλιάδες περίπου λέξεις, συστηματοποιοῦσε τὶς ἐπιμέρους παρατηρήσεις ἀρχαιότερων Γραμματικῶν (τοῦ Ἀρίσταρχου, τοῦ Τρύφωνος καὶ ἄλλων). Ἐγραψε ἀκόμη ὁ Ἡρωδιανὸς τὰ ἔργα «Περὶ Ἰλιακῆς προσωδίας», «Περὶ Ὀδυσσειακῆς προσωδίας», «Περὶ Ἀττικῆς προσωδίας» καὶ ἄλλα. Ὁλόκληρη σώθηκε μόνον ἡ πραγματεία του «Περὶ μονήρους λέξεως». Ὡστόσο πολλοὶ κατοπινὸι Γραμματικοὶ ἀναφέρονται στὰ ἔργα τοῦ Ἡρωδιανοῦ ἢ παραθέτουν ἀποσπάσματα ἀπὸ αὐτά. Περιληπτικὴ ἀπόδοση τῶν ἀπόψεων τοῦ Ἡρωδιανοῦ ἔκαμε σὲ κάμποσα ἀντίγραφα ὁ **Θεοδόσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς**: «Κανόνες τῆς καθολικῆς προσωδίας τοῦ σοφωτάτου Ἡρωδια-

νοῦ, οὓς περιέτεμε Θεοδόσιος ὁ γραμματικός, φυλάξας τὸν ἀριθμὸν τῶν βιβλίων». (Τὸ ἔργο τοῦτο μερικοὶ ἀποδίδουν στὸν **Ἀρκάδιο**). Κάποιοι Γραμματικοὶ ἐπεξεργάστηκαν τὸν Ἑρωδιανό: **Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος** («Περὶ τῶν διαφόρων τηρουμένων καὶ διάφορα σημαινόντων»), ὁ **Θεόγνωστος** (1003 κανόνες ὀρθογραφίας) καὶ ἄλλοι.

Μὲ βάση τὴν ἐπιτομὴ τοῦ Θεοδοσίου, καθὼς καὶ ἔργα τοῦ Ἰωάννου Φιλοπόνου, τοῦ Θεογνώστου, τοῦ Γεωργίου Χοιροβοσκοῦ καὶ ἄλλων, ὁ **Αὐγουστος Λέντς** (1820-1868) ἔγραψε δίτομο ἔργο, ποὺ ἀποκαθιστᾷ τὴν κληρονομίαν τοῦ Ἑρωδιανοῦ. Ὁ πρῶτος τόμος ἐκυκλοφόρησε τὸ 1867, ὁ δεῦτερος τὸ 1870, μετὰ τὸν θάνατο τοῦ ἐρευνητῆ.

Ἦστερ' ἀπὸ διαγωνισμό, ποὺ προκήρυξε ἡ Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου τὸ 1909, ὁ **B. Laum** ἔγραψε βιβλίον (ποὺ βγήκε τὸ 1928) σχετικὰ μὲ τὸ σύστημα τονισμοῦ τῶν ὁμηρικῶν κυρίως ἐπῶν. Τὸ ἔργο τοῦ Λάουμ ὁλοκληρώνεται μὲ τὴν πραγματεία τοῦ **J. Giessler**, ποὺ ἐξετάζει τὸν τόνο τῶν λυρικῶν ἔργων τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος.

Οἱ τόνοι θεωρήθηκαν ἀπαραίτητοι ἐξ αἰτίας τῆς συνεχοῦς γραφῆς (ἀνάμεσα στὶς λέξεις τῶν ἀρχαίων κειμένων δὲν ὑπῆρχαν ἀποστάσεις) καὶ «πρὸς διαστολὴν τῆς ἀμφιβόλου λέξεως» στὶς περιπτώσεις ὁμοιομορφίας ὀρισμένων λέξεων.

Τὸ καθήκον τοῦ τονισμοῦ ἔπεφτε στὸν «διορθωτῆ», ποὺ εἶχε ἀνώτερη εἰδίκευση καὶ γραμματικὴ μόρφωση. Τὰ σημεῖα τῶν τόνων ἔμπαιναν συνήθως μὲ ἄλλου χρώματος μελάνη. Κατὰ τὴν ἀντιγραφὴ ἀπὸ τὸ πρωτότυπο, ποὺ ἦταν ἀρμοδίως τονισμένο, οἱ τόνοι ἐγράφονταν μὲ τὴν ἴδια μελάνη τοῦ κειμένου. Ἀπὸ τὰ πολλὰ σημεῖα τόνων τελικὰ θὰ μείνουν τρία: ἡ ὀξεῖα, ἡ βαρεῖα καὶ ἡ περισπωμένη, ποὺ ὑποδύον καὶ τὴν παλιὰ ποσοτικὴ ἀξία τῶν φωνηέντων.

Ἡ δασεῖα «διαβαζόταν». Ἀκόμη καὶ σήμερον μετατρέπει τὰ σύμφωνα π, τ, σέ φ, θ: ἄφ' ἑνός, ἄφ' ἑτέρου, ἀνθυπασπιστής. Ἡ ψιλὴ ἦταν διακοσμητικὸ στοιχεῖο.

Σύμφωνα μὲ τὸ ἀλεξανδρινὸν σύστημα τονισμοῦ, οἱ δίφθογγοι ἔπαιρναν τὸ πνεῦμα στὸ πρῶτο φωνήεν, τὸν δὲ τόνο· ἢ στὸ πρῶτο ἢ καὶ στὰ δύο φωνήεντα. Μετὰ τὸν 2ο-3ο αἰῶνα ἡ ζωντανὴ γλῶσσα ἀπομακρύνεται περισσότερο ἀπὸ τὴ γλῶσσα τῶν κλασικῶν κειμένων. Τὰ σημεῖα τόνων καὶ πνευμάτων κινουνται δεξιότερα: γιὰ τὶς δίφθογγους μετατίθενται στὸ δεῦτερο στοιχεῖο (οἱ δίφθογγοι εἶναι πλέον διγράμματα φωνήεντα), ἡ βαρεῖα πάλι, ποὺ παλιότερα ἐτίθετο σὲ ὅλες τὶς συλλαβές, σταθεροποιεῖται στὴ λήγουσα. Κατὰ πληροφориὰ τοῦ Λάουμ, γιὰ νὰ ξεπεραστοῦν κάποιες συγχύσεις, ποὺ εἶχαν δημιουργηθεῖ ἀπὸ τὶς ἐξελιξίσεις αὐτές, γύρω στὰ 400 μ.Χ. ὁ **Θεοδόσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς** ἔκαμε μιὰν ὀρθογραφικὴ μεταρρύθμιση. Τὸ σύστημα ἐκεῖνο γραφῆς γενικεύεται κατὰ τὸν 6ο-7ο αἰῶνα καὶ καθίσταται ὑποχρεωτικὸ τὸν 9ο-10ο αἰῶνα.

Κατὰ τὴν τελευταία περίοδο τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος καὶ πολὺ περισσότερο κατὰ τὴ Βυζαντινὴ ἐποχὴ ἀνάμεσα στὰ σημεῖα τῶν τόνων ὑπῆρχε μόνον γραφικὴ διαφορὰ, ποὺ δὲν ἐσήμαινε τίποτε γιὰ τὸν ζωντανὸ λόγον.

Τὸ ἴδιο σύστημα ὀρθογραφίας ἴσχυε ὡς τὶς ἡμέρες μας. Κατὰ καιροὺς παρουσιάζονταν τάσεις ἀπλοποιήσεων.

Ἡ πιὸ «ἐπαναστατικὴ» τάση ζητοῦσε τὴν ἀντικατάσταση τοῦ ἐλληνικοῦ ἀλφαβήτου μὲ τὸ λατινικόν. Μιὰ τέτοια ἀλλαγὴ θὰ «τακτοποιοῦσε» τὰ προβλήματα τῆς ὀρθογραφίας μας. Τὸν 17ο αἰῶνα στὶς Ἑνετοκρατούμενες περιοχὲς τὰ ἐλληνικὰ ἐγράφονταν μὲ λατινικὰ στοιχεῖα. Τὸ ἴδιο σύστημα γραφῆς ἐπέβαλε ἡ παπικὴ προ-

παγάνδα και στους Έλληνες καθολικούς. Πρόσφατα, στη δεκαετία του '50 του 20ού αιώνα, ένας όμογενής από την Αίγυπτο, ονόματι Γιάννης Γιαμβίλης, έγραψε βιβλία σε γλώσσα μὲν ελληνική, μὲ λατινικούς ὅμως χαρακτήρες. Τὸ νέο αὐτὸ εἶχε δημοσιευτεῖ στὴν ἐφημερίδα «ΑΥΓΗ», ἡ ὁποία δὲν τὸ ἐσχολίαζε οὔτε θετικά οὔτε ἀρνητικά. Ὁ Γιάννης Γιαμβίλης δὲν ξανακούστηκε. Τὸ πείραμα μάλλον ἀπέτυχε. (Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, ὅτι τὸ ἐλληνικὸ ἀλφάβητο χρησιμοποιεῖται στὶς θετικὲς ἐπιστῆμες ἀπ' ὅλους τοὺς λαούς).

«Ριζοσπαστική» ἦταν καὶ ἡ πρόταση κατάργησης τῶν «περίσσειων» φωνηέντων. Τὸ 1814 ὁ Βηλαρᾶς ἐξέδωσε βιβλίο, στὸ ὁποῖο ἐφάρμοζε φωνητικὴ ὀρθογραφία. Μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1917 οἱ Ἕλληνες τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἐφάρμοσαν ἐπίσης τὴν φωνητικὴ ὀρθογραφία: ἓνα φωνῆεν γιὰ τὸν κάθε φθόγγο (α, ε, ι, ο, ου), μιὰ ὀξεῖα, κανένα πνεῦμα. Ἀργότερα ὅμως ἐπανῆλθαν στὴν ἱστορικὴ ὀρθογραφία.

Πολλοὺς θιασῶτες εἶχε τὸ μοτονικὸ σύστημα γραφῆς, ποὺ ἐτέθη κιόλας σὲ ἐφαρμογὴ ἀπὸ κάμποσα ὄργανα τοῦ Τύπου, ἀφοῦ ἔφερνε κέρδος 40%. Αὐτὸ ἐνεθάρρυνε τοὺς λαϊκιστές, ποὺ ἀγωνίζοντο ἀπὸ καιρὸ γιὰ τὴν ὑποβάθμιση τῶν πνευματικῶν ἱκανοτήτων τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ἐγιναν ἐπιθετικότεροι (εἶχαν τὸ χρίσμα τοῦ «προοδευτικοῦ», ὅπως καὶ τὸ «δεδικασμένο» ἀπὸ τὸν Τύπο), ἐνῶ οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Γλωσσικῆς Ἐπιστήμης ἐδείλιαζαν. Ἔτσι, οἱ φιλόλογοι ἀπέσπασαν τὴν κυβερνητικὴ ἀπόφαση καθιέρωσης τοῦ μονοτονικοῦ συστήματος γραφῆς.

Τὸ 1987 ὁ **βίρον γ κατσάρος**, ψυχίατρος (ὅπως ἄκουσα), ἔγραψε τὸ βιβλίο, *γνωριμία μὲ τὸν εαυτὸ μας (στιχία πρακτικὴς αφοτογνωσίας γυὰ τὸν καθένα)*, στὸ ὁποῖο ἐφαρμόζει δική του φωνητικὴ ὀρθογραφία (τοῦ ἰδίου, ὀπχυος), χωρὶς κεφαλαῖα γράμματα, καὶ δικό του μονοτονικὸ σύστημα.

Ζητήματα ὀρθογραφίας ἔχουν καὶ ἄλλοι λαοί. Οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν ἀποφασίζουν νὰ προβοῦν σὲ ὀρθογραφικὴ μεταρρύθμιση, καὶ εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπόσταση ἀνάμεσα στὴ ζωντανὴ ἀγγλικὴ γλῶσσα καὶ στὴ γραπτὴ μορφή της. Παρόμοια προβλήματα ἔχει καὶ ἡ γαλλικὴ γλῶσσα, ἀκόμη καὶ ἡ ρωσικὴ, παρὰ τὴν ὀρθογραφικὴ μεταρρύθμιση ἐπὶ Μεγάλου Πέτρου καὶ τὴ δεύτερη μετὰ τὴν Ὀκτωβριανὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1917.

Οἱ ξένοι ἐλληνιστὲς (Αὐστριακοί, Γερμανοί, Γάλλοι, Πολωνοί, Ρῶσοι κ.ἄ)* ἐπεξεργάζονται σοβαρὰ θέματα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, οἱ Ἕλληνες ὅμως εἰδικοί ἀσχολοῦνται μὲ τὴν «ὕψηλὴ» Γλωσσικὴ Ἐπιστήμη, ὅπως αὐτὴ ἀναπτύσσεται στὴ Δύση, γράφουν κείμενα, τὰ ὁποῖα ἀποτείνονται πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους (ὡς κλειστὴ κάστα)** καὶ ἀφήνουν τὴ λύση τῶν προβλημάτων τοῦ γραπτοῦ καὶ προφορικοῦ μας λόγου σὲ γλωσσολογοῦντες φιλόλογους καὶ δημοσιογράφους (κυκλοφοροῦν βιβλία-τυφλοσοῦρτες γιὰ τὴ «σωστὴ ἐλληνικὴ»), κυρίως ὅμως στὴν πολιτικὴ ἐξουσία, ἡ ὁποία «λύνει» αἰώνια προβλήματα τῆς γλώσσας μὲ Προεδρικὰ Διατάγματα. Στὶς καλλιεργημένες γλωσσικὰ χώρες παρόμοια προβλήματα λύνονται ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἡγεσία, καὶ οἱ λύσεις εἶναι ἀποδεκτὲς ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ γενικότερα ἀπὸ τοὺς πνευματικούς φορεῖς, ἀπ' ὅλο τὸν λαό, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν Πολιτεία. «Ἡ Γραμματικὴ διατάζει καὶ τοὺς βασιλεῖς», ἔγραφε ὁ Μολλιέρος.

Ἡ ἐλληνικὴ Γραμματικὴ περιφρονεῖται ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, διότι εἶναι «γραῖα», «ἀνάπηρη» καὶ λειψή. [Ἰδὲς **Γιάννη Ν. Γαβριηλίδη** «Ἐνάντια στὴν ἱσοπέδωση τῆς γλώσσας (Δεῖ-δεῖ γλωσσικῆς θεωρίας)», 1987]. Γιὰ νὰ κερδίση τὸν σεβασμὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ Γραμματικὴ μας, γιὰ νὰ τηρεῖται ἀπὸ τοὺς χειριστὲς τῆς

γλώσσας, ιδίως από τους παραγωγούς του λόγου, πρέπει να ολοκληρωθῇ, να εκσυγχρονιστῇ, να αποκτήσῃ ἐπιστημονικὸ κύρος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

* Πέραν τῶν ἐλληνιστῶν, πού ἀναφέρονται στὸ κείμενο, ἰδοὺ καὶ μερικοὶ ἄλλοι: J. Wackernagel, P.-L. Chantraine, J. Vendryes, G. Hermann, Κουρλόβιτς, Γιου. Σ. Στεπάνοβ, Α. Σάχματοβ, Ι.Μ. Τρόνσκι.

** Ἰδὲς «Μελέτες γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα», ἐτήσιες ἐκδόσεις τοῦ Τομέα τῆς Γλωσσολογίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης, 1981-1989. Οἱ δεκάδες συνεργάτες τῶν ἐκδόσεων αὐτῶν, γλωσσολόγοι μὲ σπουδὲς στὴν Ἀμερικὴ ἢ στὴν Εὐρώπη, μεταφέρουν τὶς ἀπόψεις τῶν καθηγητῶν τους σὲ θέματα Γενικῆς Γλωσσολογίας, χωρὶς ἰδιαίτερη προσπάθεια προσαρμογῆς στὰ ἐλληνικὰ δεδομένα. Κάποτε μάλιστα γράφουν σὲ ἀμιγῆ ἀγγλικά, γαλλικά, ἰταλικά, ἐνῶ μιὰ Ἰταλίδα κι ἓνας Γερμανὸς γράφουν σὲ ἀκραιφνῆ ἐλληνικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γιάννης Ν. Γαβριηλίδης, «Ἐνάντια στὴν ἰσοπέδωση τῆς γλώσσας (Δεῖ-δεῖ γλωσσικῆς θεωρίας)», Ἀθήνα, 1987. «Θεωρητικὲς γκάφες τῆς Γραμματικῆς μας», Ἀθήνα, 1989.

Μανώλης Τριανταφυλλίδης, «Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ».

Ἀχιλλέας Τζάρτζανος, «Νεοελληνικὴ Σύνταξις (τῆς ἀπλῆς δημοτικῆς)», 1946.

Τομέας τῆς Γλωσσολογίας, τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, «Μελέτες γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα», 1981-1989.

Γιου.Σ. Στεπάνοβ, «Γερουνδοειδῆ καὶ οὐσιαστικὰ δράσης στὴ δομὴ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν», «Βοπρόσκι Γιαζυκίζνάνιγια», τ. 6/1985.

Ι.Μ. Τρόνσκι, «Ντρεβνεγκρέτσεςκοε οὐνταρένιε» (Ὁ τόνος στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ γλῶσσα), ἔκδοση Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ, Μόσχα, 1962.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΓΙΑΝΝΙΚΟΣ

«Παγκοσμιότης»

Μάκαρ γεννήτορα τοῦ πελάγου,

δίψασε ἡ φωνὴ μας ἀλήθεια.

Τὶς κόρες σου προσμένουμε

ἱκέτες ταπεινοὶ τῆς τετρακτύος.

Λευκὲς ἀλκύνες τὰ ὄνειρα αἰκίζουν τὸ στερέωμα—

οἱ προσευχές τους, τὰ τιτιβίσματα τῶν λαῶν.

Καλοῦν τὰ πλήθη στὴν ἀγορὰ

— συνέλευση τῶν ἐπίγειων θεῶν.

Σήμερα οἱ ὀφειλέτες δανείζουν

τὴ σιωπὴ, τὸ σκοτάδι.

Σήμερα οἱ χρεῶστες ἐνεδρεύουν τοὺς λαοὺς.

Τὰ κτερίσματα ὁδηγοῦνται στὰ χυτήρια

μῆς ψεύτικης παγκοσμιότητος.

Σήμερα ἡ ἐλπίδα μας εἶναι ἡ στάχτη.

Ἡ τέφρα πού σκορπίζοντας τὴ γῆ θὰ καλύψει,

τῶν βέβηλων τὰ προσωπεῖα ἐξαγνίζοντας

καὶ τὶς σημαίες τῶν πολιορκητῶν.

Ἔφτασε ἡ στιγμή νὰ ἀναστήσουμε τοὺς νεκροὺς μας.

Πετώντας λιθάρια στὴν πορεία μας

θὰ ξυπνήσουμε τὴν Σοφία, τὴν Ποίηση,

τὸν Ἑλληνα.

Ἡ σπηλιά ἦταν ξαπλωτὴ σὰν κλεψύδρα, σκύβαν, περνοῦσαν τὸ λαιμὸ τοῦ βράχου, τὸν περνοῦσαν ἔρποντας κυνηγημένοι ἀπὸ τὴν Ἱερὴ Ἐξέταση, φωτίζοντάς την μὲ πυρσοὺς καὶ δαδιὰ καπνίζοντα.

Μαζευτόταν γιὰ νὰ ρωτήσουν τὸ Δάσκαλο. Ἐβγαίνει κείνος πίσω ἀπὸ ρήγματα βουνοῦ πλάι στὸ ὑπόγειο νερό, ὅπου ἀσκήτευε, κόκκαλα μὲ ράσο, τὰ γένεια διχαλωτά, τὰ μάτια τυφλὰ ἀπ' τὰ σκοτάδια, ἀνοιχτὰ σ' ἄλλα φῶτα πού τὰ πυρπόλαγαν.

Γύρω του 15 ἄνδρες καὶ 2 -3 γυναῖκες. Πασπάτευε ὁ γέρος, καθόταν στὸν σταλαγμίτινο θρόνο του, τὸν ἱριδίζοντα χιλιάδες χρώματα πέτρας π' ἀντανάκλουσε τὸ φῶς τῶν πυρσῶν, ἐδῶ στὰ αἰώνια σκότη... Ἐκεῖνος δὲν τὸ ἤξερε.

Κάθησε, σήκωσε τὸ κεφάλι, τ' ἀπλανῇ του μάτια ἀντιμετώπισαν ἀτρεμούλιαστα τὶς δάδες.

— Κάποιοι... εἶπε. Σβήστε τὶς δάδες, μήπως σὰς λείψουν στὸ γυρισμό.

Ἀφῆσαν μία. Σκύψαν, ἤπιαν μὲ τὴ φούχτα στὸν ὄχθο τοῦ ἀπύθμενου, αἰώνια μαύρου νεροῦ, στὴν κοιλιὰ τοῦ βουνοῦ.

— Ὅλα τοῦ Κυρίου, εἶπ' ὁ γέρος, κι' ἡ φωνὴ του πολλαπλασιάζονταν σὲ κρυστάλλους.

— Κι ὁ Κύριος εἶν' ἀγάπη.

Γαλήνη στὸν σχεδὸν ὀλοσκοτεινὸ χῶρο, τὸ γιγάντιο. Καθῆσαν στὰ πόδια του κοντὰ-κοντὰ, νὰ νοιώθῃ ὁ ἕνας τὸ χνῶτο τοῦ ἄλλου, σὲ μαλακώτατη ἄμμο γλίνας πάνω.

— Δάσκαλε, ἐξηγήσέ μας τὸ σύμβολο. Τί εἶναι Θεός;

— Ἐνα ἀτέλειωτο φῶς. Τὸ Πᾶν καὶ τὸ Ἐνα πού τιμοῦμε στ' ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος...

— Διηγῆσου μας, Δάσκαλε. Πές μας γιὰ τὸν Πατέρα.

— Εἶναι τὸ τέλειο. Ὁ ἄγνωστος, ἀόρατος, ἀδιανόητος, ἀσχήματος, ἀπέραντος, ἀπεριόριστος, ἀγέννητος, ἀμέτρητος, ἀπό-

λυτος, ἄχραντος, ἀπέραστος, ἀξεχώριστος, ἀναίτιος, ἄσωμος, ἀμετάκλητος, ἀδέκαστος καὶ ἀδίκαστος, ἀνεξιχνίαστος, ἀναρχος, ἄχρονος, ἀθάνατος, ἀπρόσωπος, ἄσπιλος, ἄυλος, ἅγιος, ἀγνός. Ὅλα ἰδιότητες συλλαβικές, γιὰ νὰ καταλάβουμε τὸ Ἀσύλλαβο, ὅλες μὲ τὸ αὐτὸ στερεητικό, γιὰτὶ δὲν εἶναι τοῦ κόσμου τοῦτον καὶ ὅμως μέσα στὸν κόσμον αὐτό. Πῶς θὰ μπορούσε νὰ ἐξηγήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν Ὁκεανὸ περιορισμένους σ' ἓνα παιδικὸ κουβαδάκι; Εἶχανε πεῖ οἱ Ἀπόστολοι στὸ Χριστό, «Δεῖξε μας τὸν Πατέρα». Καὶ κείνος ἀπάντησε: «Βλέπετε μένα». Μόνο διὰ μέσου τοῦ Υἱοῦ μπορούμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ν' ἀντικρύσωμε τὸν Πατέρα. Σ' αὐτὴν τὴν Υἱο-εἰκόνα, τοῦ ἀπρόσωπου. Μὲ τὸ ἐνσχήματο, τὸ ἀσχήματο. Πατέρας εἶν' ὁ Θεὸς ὁ τυλιγμένος τὴν αἰωνιότητα. Υἱὸς εἶν' ὁ Θεὸς ὁ ὁρατὸς στὸ χρόνο.

— Ἀλλά, Δάσκαλε, ἂν ὁ Θεὸς εἶν' ἓνα Πνεῦμα χωρὶς ὅρια, πρέπει νὰ εἶναι τέλεια μοναδικός. Τότε ὁ Υἱός;

— Ἐχει ἓναν Υἱό, εἶπε μαλακά ὁ γέρος, γιὰτὶ εἶναι πατέρας, δὲ γίνετ' ἄλλιως. Ὁ ὁποῖος ὅμως, ὄντας ὁμοειδὴς καὶ αἰώνιος, πρέπει νάναι κι αὐτὸς ἐκ τῶν πραγμάτων μοναδικός, κατώτερος ὅμως ἀπ' τὸν Πατέρα, μιὰ καὶ εἶναι Υἱός. Ἀναγνωρίζουμε δύο ἀκόμα θεϊκὲς ἰδιότητες. Ἀς ποῦμε δύο ἐνεργοῦσες δυνάμεις δημιουργίας. Ἀπ' αὐτὲς ἡ δευτέρη εἶναι ἀρνητική, ἀντικαθρέφτισμα καὶ σκιά τοῦ μὴ εἶναι. Ἡ σκοτεινὴ ἀντανάκλαση τοῦ Τίποτα. Μὰ προσέξτε. Ὁ Θεὸς δὲν ὑπόκειται στὸν κανόνα τοῦ νὰ μὴν μπορῇ νὰ κἀνῃ κάτι καλύτερο, ἀπ' ὅσο τέλειο τὸ ἔκανε ἤδη. Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ὅρια. Ἐτσι ὅσο καλὰ κι' ἂν ἔχῃ κἀνῃ κατι, πάντα θὰ μπορῇ νὰ τὸ ξανακἀνῃ καλύτερα κι' αὐτὸ ὥς τ' ἄπειρο. Ἡ θεϊκὴ δύναμη δὲν ἐξαντλιέται μὲ μιὰ πεπερασμένη πραγματικότητα. Ἀπ' τὴν ἄλλῃ τὸ κακὸ δὲ βρίσκεται ἐνάντια στη θεϊκὴ παντοδυναμία καὶ παναγαθότητα. Θὰ ἔρθῃ μιὰν ἐποχὴ, πού ὅλα θὰ γυρίσουν στὴν τάξη.

Γύρω του σιωπὴ. Οἱ βράχοι στὴν πολὺ ἀργὴ τους ἀντίδραση, ζωὴ πέτρας πού στη λύτρωση δὲν τολμᾷ νὰ πιστέψῃ, οἱ βράχοι πλαταίνανε.

* «Κατάρερ» τῆς Ν. Γαλλίας (12ος αἰώνας)· ἱστορία-θεωρία τῆς Κατάρερ κατὰ Γκαντάλ.

— 'Αλήθεια, Δάσκαλε, νομίζω ότι μιὰ ἀρνητική ἀρχή δὲν εἶναι κἂν 'Αρχή. Εἶναι καὶ τὸν τὴν σύμπτωση καὶ τὸ Τίποτα. Δηλαδή σχῆμα λόγου.

Κοντὰ στὸ νερὸ μιὰ ἀπὸ τὶς γυναῖκες ἔσκυψε, σκέπασε καὶ μὲ τὸ μαντήλι τὸ κεφάλι...

— 'Ω Κύριε, Κύριε, ἔλεγε. Εἶμαι δική σου. Δέξου με, Κύριε. Ποτὲ δὲν λαχτάρησα ἄντρα ὥπως ἐσένα, 'Αόρατε. Πῶς νὰ σὲ πάρω; (ὠλόλυξε) δὲν ξέρω ἄλλον δρόμο ἀπὸ τὸν τῆς γυναίκας. Καὶ ἄλλη εἰσοδοὶ ἀπὸ τῆς σάρκας δὲν γνῶρισα. 'Ω σὺ τοῦ κόσμου 'Αμάραντο, δέξου τὸ πλάσμα σου ποὺ ξέπεσε στὴν μελανὴ τῆς σπηλιάς αὐτῆς σκόνη.

— 'Αμαρτάνεις, ἀδερφή.

— Δέξου με, Κύριε, ἔλεγε κείνη καὶ βούταγε τὸ κεφάλι στὰ παγωμένα, μελανὰ νερά.

— Μίλησέ μας γιὰ τὸν Υἱό, Δάσκαλε.

— Εἶν' ὁ Λόγος μέσ' στὸ Θεὸ κι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ταυτόχρονα. 'Απ' αὐτὸν γίνανε ὅλα. "Αρα εἶν' ὁ δημιουργός· κι ἐπειδὴ ἔγινε σάρκα ὁ Λόγος, εἶναι καὶ λυτρωτής. Πρέπει ὅμως νὰ εἶναι καὶ ταυτόσημος μὲ τὸν Δημιουργό, γιατί ἄλλιῶς πῶς θὰ μπορούσε νὰ σώσῃ ἕναν κόσμο, ἂν δὲν τὸν εἶχε φτιάξει ὁ ἴδιος;

— Εἶχε γίνεи, Δάσκαλε, τελείως σὰν ἐμᾶς στὴν ἐνσάρκωση;

— "Εἶνε σάρκα. Μὰ ἡ σάρκα εἶναι πέπλο κι' ἡ ὕλη σκιά, χονδροειδῆς ἀποκρυστάλλωση σκέψης. Σκεπτομορφὴ σὲ 4 διαστάσεις. 'Αφῆστε ποὺ τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα θὰ πρέπει νὰ ἦταν κάπως διαφορετικό. Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποὺ μπορεῖ ν' ἀπέχη ἀπὸ τροφὴ 40 μέρες; Ποιὸς κάνει τὴ βόλτα του στὰ ὕδατα ἐλαφρότερος κι' ἀπὸ τὸν ἀφρὸ τῶν κυμάτων; Ποιὸς ἔλκει τέτοια τεράστια δύναμη ἀπὸ μέσα του, θεραπεύοντας λεπρούς, ξαναδημιουργώντας μέλη κι ἀνασταίνοντας ἐν ἀποσυνθέσει νεκρούς; Φῶς ἐκ φωτὸς ἦταν, ποὺ ἡ θεϊκὴ «γεννήτρια» τοῦ ἔδινε ἀπευθείας ἠλεκτρισμό. "Ἡ ἄλλιῶς ἡ ἴδια ἡ γεννήτρια σὲ παγωμένη ἡμικρυστάλλωση.

· Μ' ἂν εἶχε μόνο ἀστρικό σῶμα ὁ 'Ιησοῦς, τότε πεθαίνοντας στὸ Σταυρό... 'Υπόφερε στὸ Σταυρὸ καθόλου;

· Ναι, ὅλα τὰ μαρτύρια τοῦ θανάτου. Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. Πονοῦσε, ὅπως ἄνθρωπος δὲν ἔχει ποτὲ πονέσει. Γιατὶ λιλιπούτειοι εἴμαστε καὶ τὰ πάθη μας λιλιπούτεια κι ὁ θάνατός μας μικρός. 'Εδῶ πάλευε ἕνας Θεὸς μὲ τὸ θάνατο, χύνοντας δάκρυ καὶ αἷμα. Δὲν πέθανε ὅμως ποτέ. Γιατὶ ὁ Θεὸς δὲν μπορεῖ νὰ πεθάνῃ. «Τὸ ἀρνίον, λέει ἡ 'Αποκάλυψη, κείτεται σὰ σφαγμένο ἀπάνω στὸ θυσιαστήριο...

Γύρω τους τὰ σκοτάδια, τὸ μονάκριβο δαδί, πούχανε ἀναμμένο, τοιτσίρισε κι ἔσβησε καπνίζοντας.

— Κύριε, Κύριε, δέξου ἐμᾶς τοὺς σκοτεινοὺς.

Καθόταν ἀγάματα σκιῶν στὰ μαῦρα ὕδατα τὰ προαιώνια. Ξαφνικὰ ἤρθαν ἀπὸ τὸ βάθος πυρσοί. Πλησίασαν, πέρασαν τὸ λαϊμὸ σκυφτοί, σιωπηλοί, κουβαλῶντας παιδιὰ, τὶς γυναῖκες τους πίσω...

— Τί; ρώτησε ὁ ἄσκητῆς καὶ σηκώθηκε στηριγμένος στὸ σταλαχτίτη.

— 'Ἡ 'Ιερὴ 'Εξέταση ἔχει κλείσει κλοιοὺ φωτιάς γύρω μας, τοῦ εἶπαν. Καίγεται ἡ 'Αμιέννη. 'Ο Πιέρ, ὁ Ζάν, ὁ Μισέλ, ἡ Κατρίν, ἡ Μπριζίτ, ὁ Ζάκ, ὁ Πιερρό ὁ 2ος, ἡ Καρόλ, ὁ 'Αλλάν... λαμπάδιασαν ὅλοι ὅσους εἶχες βαφτίσει...

Μπροστὰ στὸν ἄσκητῆ στεκόταν χωριάτης γεροφτιαγμένος, τὰ χέρια ὅλο ρόζους, τὰ μπράτσα σίδερο. Στάθηκε καὶ ἔπεσε στὰ γόνατα, τὸ πρόσωπο στὴν ψιλὴ μαῦρη σκόνῃ τῆς γλίνας. "Εκλαιγε καὶ τρανάζόταν.

— "Οχι δάκρυα, γιγι μου. Χαρά.

— Πῆραν τὸν Ρισάρ μου, Δάσκαλε. Τὸ Ρισάρ 17 χρονῶν, γυναῖκα δὲν εἶχε γνωρίσει ἀκόμα. Κύριε, Κύριε, πόσο τρυφερὴ ἡ σάρκα του γιὰ τὴ φωτιά... "Ο,τι μ' ἀπόμεινε εὐλόγησέ το, εἶναι μαζί μου, κι ἔσπρωξε μπρὸς δεκατριάχρονο-λιναροκέφαλο τὶς κοτσίδες δεμένες. Στὴ ράχη εἶχε μπόγο. 'Ακούστηκε φωνὴ ἀπ' τὸ σκοτάδι.

— Πάν' ἀπ' αὐτὴ τὴ σπηλιά χώρισε ἡ Γένεση τὴ Δημιουργία κι' ἔγινε μήτρα φωτός, θεϊκὸ μάτι ποὺ ἀκτινοβολεῖ... 'Αδερφή ἡ Δημιουργία ἀνακυκλώνεται τὴν κάθε μιὰ στιγμὴ ἐκ νέου.

Βγῆκ' ὁ δάσκαλος, χαμογέλασε. "Απλώσε τὰ μπράτσα ὠχρότερα ἀπὸ τὸ λίθο πίσω του, εἶπε:

- "Ημην λεπρός και μου ἐδόθη ἡ εὐλογία και τὸ πρόσωπό μου ἐλειάνθη ξανά. Κι ἄοματος ἤμουνα κι' ἡ εὐτυχία τοῦ σχήματος μου ἐπετράπη, ἵνα τὸν θάνατον βλέμμα με βλέμμα ἀντικρύσω. Τέκνα μου, τέκνα μου, ἡ χάρη ἔγινε πάνω σὲ μένα τὸν ἀμαρτωλό, Λουῖζ (και χάιδευε τὸ σκυφτὸ τοῦ κοριτσιοῦ κεφάλι), μεγάλωσες, μικρή μου, και σύ 'Ερνέστο, κουβάλησες μαζί σου και τὰ δύο παιδιά;

Οἱ ἄλλοι στὸ τρόπο τους δὲν κατάλαβαν.

- "Ο,τι εἶχαμε Δάσκαλε, λέγαν, τὰ φέραμε ὅλα. Μᾶς κυνηγήσαν. Τὸ λαιμὸ τῆς σπηλιάς ὅμως δὲν θὰ μπορέσουν νὰ τὸν περάσουν.

— Ριχάρδο, Μαρία, σὰς βάπτισα μωρὰ και σύ, Οὐλαφ, ἀβάπτιστος ἀκόμα, πὼς και ἔφυγες νὰ κρυφτῆς σὲ μᾶς;

— Μαζί σας, Δάσκαλε. Δὲν ἤθελα νὰ ζήσω μόνος. Εἶναι και ἡ Ρενὲ ἐδῶ. Βάπτισέ μας, πάντρεψέ μας, πρὶν νὰ μᾶς δώσης τὸν τελευταῖο ἀσπασμό.

'Ο γέρος προχωροῦσε, σκόνταφτε λίγο, μίλαγε και κοινιόνταν ἐλεύθερα.

— Τὸ σπαρταριστὸ φῶς, ἔλεγε, ποῦ ἀχτινοβολᾷ τρυπώντας τὰ πρόσωπα, τ' ἀσπαίροντα σώματα τῶν παιδιῶν μου πλάι στὰ ζῶα τοῦ Κυρίου, μέσα στὸ σκύψιμο τὸ εὐλογημένο τῆς πάνω μας σπηλιάς. "Ἀς ψάλλουμε ὕμνο εὐχαριστίας, τέκνα μου ἀγαπημένα.

Οἱ πρῶτοι γύρω του κατάλαβαν.

— Μᾶς βλέπεis; Βλέπεis, Δάσκαλε; "Ἐγινε θαῦμα;

— Ἐγινε τέκνα μου, εἶχα τὴν εὐτυχία στὸ τέλος νὰ σὰς ἀντικρύσω, νὰ θεωρηθῶ ἱκανὸς νὰ δῶ τὸ ἄδειο μάτι τοῦ Χάρου ποῦ πέφτει γύρω μας.

Οἱ πιστοὶ γονάτισαν, κλαῖγαν, πασπάλιζαν μετὰ τὴν μαλακὴ ἄμμο τὰ πρόσωπα...

— Τὸ θαῦμα, τὸ θαῦμα, ἀλλάλαζαν.

Μπῆκαν στὴ λίμνη οἱ ἀβάπτιστοι. Τὰ νερά τῆς ἀναταράχτηκαν σὲ φλισφιλίσματα.

— Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς και τοῦ Υἱοῦ και τοῦ Ἀγίου Πνεύματος...

'Ο Οὐλαφ κρατοῦσε τὰ χέρια ἀνοικτὰ μετὰ τὶς παλάμες ἀνεστραμμένες, ὅπως γιὰ νὰ

δεχτῇ ἀόρατο βάρος ἢ νάταν νὰ δώση κάτι κι' ὑποβάσταζε πάνω του τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο.

- Θόλος πέτρας ὁ κόσμος ποῦ με βλάστησε, Ἀπέραστε, ἔλεγε... Οἱ ἄλλοι γέρναν τὰ κεφάλια, αὐτὸς εἶχε τὸ βλέμμα κεῖ ὅπου οἱ βράχοι θ' ἀνοῖγαν κι' οὐρανὸς θ' ἀντιφέγγιζε... Σὲ θρόνο θανάτου μ' ἔκλεισες, ἔλεγε και βούταγε... Κύριε, γιγαντώσου ἀπάνω μου, τρυπώντας τὸ πῆλινο-δαιμονικό, τὸ γήινο μυαλό μου.

— Ἐν Ἱορδάνῃ βαπτιζομένου σου. Και τὸν ἔστελνε κάτω ὁ γέρος, στὸ μελανό-χρωμο βάθος.

— Δὲν θέλω νὰ σκέπτωμαι πιά, Ἀπείραστε, συνέχισε ἐκεῖνος. Δυαδικὰ ταῖζόμουνα, μηδέποτε λαλήσας, παρὰ μόνον τὰ ἐφήμερα πρωτοζωικά ψελλίσματα. Κούφωσέ με, Ἀχραντε, νὰ σὲ χωρέσω ξανά και βγήκε γιὰ τρίτη φορὰ.

— Και τὸ ὄνομα αὐτοῦ Οὐλαφ-Ριχάρδος ὁ ἀμνός, εἶπ' ὁ γέρος.

— Τί τὸν φόβον, ψυχὴ μου, ἔχεις, ἀνταπάντησε αὐτὸς γυρισμένος ἀπόλυτα ἀλλοῦ. Ἠρέμησε, σῶμα μου, ἡ εἰκὴ θύελλα ἐπὶ τέλους σὲ παρασέρνει.

— Τὸ μάξιμα γύρω του διαλυόταν. "Ἐμεινε μόνος μετὰ τὴ γυναῖκα, ποῦ τοῦ στεφάνωσαν. Κι εἶχε σταυρωμένα τὰ χέρια στὸ μαυρισμένο στήθος, ἀρχέτυπο ἀνθρώπου, ἀντίπολος τοῦ ξεπεσμένου Ἀδάμ.

'Ἀπ' τὸ «λαιμό» στὸ βάθος ἐρχόταν ἄλλοι κι' ἄλλοι παγωμένοι, τὸν τρόπο στὰ μάτια, κυττάζαν ἀλαφιασμένοι γύρω, ψάχναν, φεῦγαν ψιθυρίζοντας... Στὴν πρώτη σπηλιὰ κοντοστεκόταν νὰ πάρουν θάρρος και γλύστραγαν ἔξω. Ἡ νύχτα τρεμούλιαζε στὸ βάθος ἀπ' τὶς πυρὲς μετὰ τὰ ὀλοκαυτώματα. Οἱ πιὸ ἀγνωστοὶ κατέβαιναν μετὰ κίνδυνο ζωῆς στὰ χωριά, τρέχαν σκυφοὶ ἀνάμεσα σὲ χωράφια και σοκκάκια, πλησίαζαν τ' ἀγροτόσπιτα. Ἐκεῖ παίρναν γλήγορα ὅτι πρωτόπιαναν και γύριζαν πίσω.

"Ὅσα προφθάσουμε, λέγαν.

Οἱ μέσα γονατιστοὶ στὸ σκοτάδι, διακοπτόμενοι ἀπ' τὶς ἀναλαμπὲς τῆς φλόγας ποῦ ἀνάψαν στὴν ἄκρη. Μαζεύονταν κατὰ οἰκογένειες, ἀκουμποῦσαν τὶς πλάτες στὴν πέτρα. Ἦρεμοι πιά, τοποθετοῦσαν στρω-

σίδια και παλτά μοιρασμένα ακριβοδίκαια... Έκανε ύγρασία κι ένα παγερό, στεκάμενο κρύο πηρούναζε. Έκείνοι ξαπλώσαν τὰ μικρόπαιδα σὲ βαθουλώματα τοῦ βουνοῦ, κρύψαν πὶο κεῖ τὰ λίγα τρόφιμα, ἡ γίδα δεμένη, νερό εἶχανε. Στὸν ἐλεύθερο χῶρο πλάι στὴ λίμνη ἐξακολούθαγαν οἱ μαθητὲς τὶς ἐρωτήσεις. Ὁ γέροντας εἶχε καθήσει στὸν ἀπὸ λίθο θρόνο μπρὸς στὴ σχισμὴ ποῦ ἔλεγε δική του, βγαίνοντας μὲ τὰ τέσσερα σὰν τὸ θηρίο, σὰν τ' ἀγρίμι.

— Δάσκαλε, τί εἶν' ὁ Ἐωσφόρος; ρώτησαν.

— Τὸ λέει ἡ λέξη. Ὁ φέρων τὴν Ἡώ. Ὁ λαμπρότερος τῶν ἀγγέλων. Τὸ ἀγνότερο πλάσμα, ἀφοῦ ὁ Υἱὸς εἶναι Λόγος αἰώνιος.

— Καὶ πῶς ἔπεσε;

— Περηφάνεια κι ἐπανάσταση. Ὑπερμετρη φιλοδοξία κι ἀχαλίνωτες ἐπιθυμίες. Εἶν' ὁ ὑποκινητὴς τῶν ἐξόριστων ψυχῶν, ποῦ τὸν συνάδεψαν μὲ τὴ θέλησή τους στὴν καταδίκη. Ὁ Ἰώβ, ὁ Ζαχαρίας, ὁ Πέτρος κι ὁ Ἰούδας μᾶς διδάσκουν, ὅτι δὲν εἶναι ἀπόλυτα καταραμένος, ἀπὸ καιροῦ σὲ καιρὸ παρυσιάζεται μὲ θεϊκὲς ὑποδείξεις. Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη. Λέμε λοιπόν, ὅτι ὁ πεπτωκὴς ἄγγελος θὰ ξαναγίνει οἶος ἢ τὸ ἀνάμεσα στοὺς οὐράνιους ἀδελφούς του. Τότε ἡ δυαδικότητα θὰ σταματήσει...

— Ἀρα δὲν εἶν' αὐτὸς ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου τούτου.

— Πῶς θὰ μπορούσε, τέκνον μου; Ὁ Χριστὸς εἶν' ὁ δημιουργός, γιατί εἶναι Θεός, ὁ ρέων, ζῶν Λόγος. Ὁ Ἐωσφόρος εἶναι μία μερική δύναμη. Ὁ ἄρχοντας τοῦ δυαδισμού καὶ τῆς δυστυχίας. Ἀντιγραφῆς εἶναι κι ὄχι δημιουργός. Ἀντιγράφει ἀλλοιώνοντας τὶς ιδέες τοῦ Λόγου. Παράλλαξε τὸν κόσμο σὲ μιὰ χοντροκομμένη γήινη εἰκόνα. Σὰν ἀνώτατος τῶν ἐξορίστων ψυχῶν ἔφτιαξε στὸν πλανήτη μας μὲ σκιά καὶ σκοτάδι φανταστικὴ μιὰ πατρίδα, ποῦ κάπως ποῦ θύμιζε τὸν οὐρανό. Αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπο τοῦ πόνου καὶ τῆς ἁμαρτίας, τοῦ ὁποίου εἶν' ἀρχηγός.

— Ὑπάρχει περίπτωση νὰ σωθῇ κι' αὐτός;

— Γιατί θάπρεπε ν' ἀποκλειστῇ; Ὁ

Χριστὸς θὰ ὀδηγήσῃ κάποτε τὸν πεσμένο ἀδελφό, παρηγορῶντας τον, στὸν Πατέρα...

— Καὶ δῶ ρωτῶ, ὦ Δάσκαλε, ὑπάρχει τὸ ἀπόλυτο, προσωποποιημένο κακό;

— Ποῦ θὰ μπορούσε νὰ βρίσκεται, ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἀπόλυτο, πανταχοῦ παρόν, προσωποποιημένο, χωρὶς τέλος καλό; Ποῦ θὰ εἶχε τὸ χῶρο;

— Δηλαδή δὲν ἔχει αἰώνια τιμωρία καὶ πόνο, Δάσκαλε; Κόλαση δὲν ὑπάρχει;

— Ὡ πολυαγαπημένοι μου γιοί, ἡ σφαῖρα μας εἶναι τὸ καθαρτήριο, εἶναι μιὰ τρομερὴ κατάσταση ἀνάγκης, τὸ νοσοκομεῖο τῆς ἄρρωστης ἀνθρωπότητας. Ὁ Θεὸς εἶν' ἡ αἰώνια ἀγάπη. Πέστε μου ἐσεῖς λοιπόν, ποῦ θὰ χωροῦσε νὰ μπεῖ ἡ κόλαση σ' αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ ἀπέραντο, ποῦ πληροῖ τὰ στερεώματα; Ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε (μετὰ τὴ χρεῖα τῆς Ἰσίδας) ἕνα ἐσώτερο μάτι, ποῦ νὰ μπορεῖ νὰ μᾶς κάνει ν' ἀποφεύγουμε τὸ κακό. Ἀπὸ τότε ἰσχύουν ὅσα μᾶς εἶπε ὁ Ὠριγένης: «Κόλαση, εἶπε, εἶναι οἱ τύψεις μας».

— Δηλαδή θὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ θεϊκοὶ «σπινθήρες»; Θὰ γυρίσουν πίσω ὅλες οἱ ψυχές;

— Ὅλες βέβαια. Μετὰ ἀτέλειωτες ἐξετάσεις καὶ ἐξαγνίσεις θ' ἀνέβουν πάλι σ' αὐτὸν τὸν βαθυγάλανο, ὠχρογάλανο, χρυσαφένιο τὰ βράδυα οὐρανό, ποῦ ἐμεῖς ἐδῶ μέσα τόσο ἔχουμε νοσταλγήσει.

Εἶχε καὶ πάλι ξημερώσει καὶ στὴν ἔξω σπηλιά διαχεόταν γκρίζο τὸ φῶς. Οἱ ἀδελφοὶ γύριζαν κατάκοποι ἀπ' τὶς ἀγροικίες κουβαλῶντας τσουβάλια μὲ ξύλα καὶ τρόφιμα, δυὸ-τρεῖς κατσίκες, πίσω προβάτες καὶ κότες. Μπήκαν. Ὁ ὑπόγειος χῶρος γέμισε ἀπὸ τὴ σιγουριά τῶν φωνῶν τῶν ζώων, ποῦ δὲν τοὺς ἄρεσε τὸ βάρος τοῦ βράχου.

— Ἀκόμα καὶ ν' οἱ πυρὲς στὴν πλατεῖα καὶ στ' ἀλώνια, εἶπαν.

Πίσω τους μπαίνανε ἄλλοι, στοιβάζαν ἀμίλητοι τὰ σακκιά καὶ σπρώχναν δύσκολα τὰ ζωντανά, ποῦ δὲν θέλαν νὰ σκύψουν.

— Ὅλοι γιὰ σένα, λέγαν, στὴν ἔξω σπηλιά κινδυνεύουμε. Μᾶς ἦρθε τὸ μαντάτο, ὅτι ἀσυνήθιστη κίνηση κατέχει τὸ στρατὸ καὶ τοὺς παπᾶδες κι ὅτι ἔρχονται κατὰ δῶ, βρίσκονται στὸ δάσος κι ὅλα.

— 'Αδύνατον, πῶς βρῆκαν τὴ σπηλιά;

— 'Ακολούθησαν τοὺς προσκυνητές.
«Ποὺ πᾶν τόσοι, θὰ εἶπαν, ποὺ χάνονται
καὶ δὲν ξαναγυρίζουν;» Τουλλάχιστον εἶμα-
στε ὅλοι μαζί. 'Ηρθαν ἡ Πάτ κι ὁ Ζόλ;
Γυρίσαν;

— "Ὁχι ἀκόμα.

— 'Αποκόψτε τοὺς. Οἱ ἄλλοι μέσα, εἶπε
φωνὴ βαθειὰ καὶ ἥρεμα προσταχτική, ἔ-
χουμε τροφίμα. Θὰ περιμένουμε. "Ας βά-
λουμε καὶ σκοποὺς στὴν ἔξω εἴσοδο.

— Δὲν ἔχουμε ὅπλα, τοῦ ἀντιμίλησαν,
κι οὐτε θέλουμε νὰ χτυπήσουμε. 'Η εἴσο-
δος εἶναι μεγάλη.

— Τότε ἂς περάσουμε τὸ «λαιμό», ξανᾶ-
πε ἡ φωνή. "Ὁποιος θελήσῃ νὰ μᾶς φθάσῃ,
θ' ἀναγκαστῇ νὰ ἔρπῃ, μὲ τὰ τέσσερα. 'Ε-
μεῖς θὰ τὸν σπρώχνουμε πίσω, χωρὶς νὰ
τὸν βλάψουμε. "Ας κυλήσουμε ὅμως κι ἓνα
βράχο, νὰ κλείσῃ ἡ εἴσοδος.

Περάσαν. Στερέωσαν βαρεῖα πέτρα.
Τέσσερες ἄντρες τὴν κράταγαν ἀκουμπῶ-
ντας καὶ τὴν πλάτῃ ἀπάνω. Ψάλλαν. Πίσω
βάφτιζε ὁ γέρος τὰ παιδιὰ καὶ εὐλογοῦσε
τὰ ζῶα. 'Αργότερα, ὅταν πλησίασαν προ-
φυλαχτικά ὁ Ζόλ καὶ ἡ Πάτ κουβαλῶντας
τρόφιμα, εἶδαν στρατὸ νὰ κινῆται τριγύρω
καὶ φύγαν πάλι σκυφοὶ καὶ κλαίγοντας.
Μακρὰ, στὰ ἔξω χωράφια τοὺς εἶπαν γιὰ
τὸ χαμὸ τῶν ἄλλων. Τὸ μεσημέρι ἔφθασε
στὴν εἴσοδο ὁ στρατός. Τοὺς φώναξαν νὰ
βοῦν, κανεὶς δὲν ἀπάντησε. Μπῆκαν εἰ-
κοσι μὲ τριάντα ἄτομα στὴν πρώτη σπηλιά.
Βρῆκαν νέκρα. 'Η ἀδειοσύνη ἔχασκε, ὅ-
πως σὰν νὰ ὑπῆρχε κᾶτι ποὺ ἔφυγε καὶ ἔ-
μεινε μόνο τ' ἀρνητικό του καλοῦπι. Εἶδαν
κουτσουλιές καὶ λίγο ψηλότερα, βρώμα ἀ-
πὸ γίδια. Πλησιάζοντας τὸ «λαιμό» ξεχώ-
ρισαν φῶς χαράμαδας κι ἀκούστηκαν πνι-
χτές καὶ μακρυνές ψαλμωδιές γυρισμένες ἀ-
πὸ τὸ βράχο, ποὺ τὶς παράλλαζε μεγαλώ-
νοντάς τις σὲ συγχωριές, τόνιζε λέξεις κι
ἀόρατα ὄργανα, ἀνύπαρχτα. Κάποιος μι-
σθοφόρος πῆρε τὴ διαταγὴ καὶ σύρθηκε
κοντά. Πέτρα ἔκλεινε τὸ «λαιμό» στὴν ἄ-
κρη. Δὲν κουνούσε. Φώναξαν ξανά.

— Παραδοθῆτε, εἶπαν. Μετανοῆστε,
αἰρετικοί. Γυρίστε στὸν σωστὸ τρόπο λα-
τρείας καὶ δὲν θὰ σᾶς πειράξουμε.

Μέσα ἡσυχία. Συνέχιζαν μόνο σιγανοὶ
ψαλμοί.

— "Ὁποιος θέλει ἂς φύγῃ, ἀκούστηκε ἡ
ἴδια βαθειὰ φωνή.

Κανένας δὲν κουνήθηκε. "Ισως νὰ σύρ-
θηκε μισὸ μέτρο κάποιος, μὰ τὸν κρατῆσαν
οἱ ἄλλοι. Οἱ μάνες σφίγγανε τὰ παιδιὰ, στὰ
μωρὰ δόθηκε τὸ στήθος γιὰ νὰ μὴν κλά-
ψουν. 'Η βαρεῖα φωνὴ ποὺ εἶχε πάρει πρω-
τοβουλία, ἀπάντησε μιὰ γιὰ πάντα.

— Δὲν βγαίνει κανεὶς, εἶπε. Φύγετε. Καὶ
συνέχισε πιὸ σιγά: — 'Αφήστε μας μόνους.

Οἱ ἄλλοι κλαῖγαν, θρηνοῦσαν τὴ μέρα
ποὺ δὲ θὰ ξανάβλεπαν, ἥρεμα καὶ σιγανά.
Οἱ ἔξω περίμεναν 24 ὥρες ἀκόμα. 'Ησυχία.
Μόλις ἔδυσε ὁ ἥλιος γιὰ 2η φορὰ διάταξε ὁ
μέγας 'Ιεροεξεταστής, στὸ σκοτάδι διάτα-
ξε, νὰ φέρουν λάσπη καὶ πέτρες καὶ νύχτα
στὴ νύχτα νὰ χτίσουν τὴν εἴσοδο θάβοντάς
τοὺς ζωντανούς μέσα στὸ κενotáφειο ποὺ
διάλεξαν. Δούλευαν ὅλο τὸ βράδυ. Τοὺς θά-
ψαν. Γυναῖκες, παιδιὰ καὶ ζῶα, νὰ ψοφή-
σουν ὅλοι σὲ μαῦρο τρόπο.

'Αέρα εἶχαν, ἐρχόταν ἀπὸ ρωγμές, νερὸ
εἶχαν, τροφίμα κουβαλήσαν, μόνον τὸ
φῶς... Σβήναν τὶς δᾶδες. Τὰ παιδιὰ πασπά-
τευαν, φοβόταν, κουνιόταν μαζί μὲ τὶς μανά-
δες. 'Ο γέρος προσευχόταν δυνατὰ.

— Κύριε, ἔλεγε. Τὸ πλάσμα σου τυφλὸ
γεννήθηκε καὶ ἂν τὰ καλέσματα τῆς ὕλης
δὲν μπόρεσε νὰ γλυτώσῃ. Οἱ ἔσχατες μέρες
ἤρθαν γιὰ μᾶς. Συγχώρησε, Παράκλητε, τὰ
βήματά μας, ὅτι Σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία... Πέ-
φτω καὶ πασπαλίζω ἰλὺν τῶν σπηλαίων καὶ
σκόνη τῆς νύχτας τὶς τρίχες τῆς κεφαλῆς
μου. (Τί θρῆνος, ὅπως πέσανε ὅλοι στὴ
γῆ...). Δὲν βρίσκω ὁσμή καὶ γεύση νὰ Σε
λατρέψω. 'Εσένα, ποὺ μοῦ τὰ ἔδωσες ὅλα.
Νὰ σοῦ γυρίσω τί ἔχω; τὴν ὑπαρξή μου
κλεισμένη ἐδῶ, ποὺ διάλεξα σ' ἐλευθερῇ
βούλησιν κατὰ τὸ λόγο τὸ δικό σου; "Α-
χραντε, "Αγιε, "Αγιε, "Αγιε... Τὴν ἀθανα-
σία δὲν τὴ θέλω χωρὶς τὴν παρουσία Σου.

Κοντοστάθῃτ' ὁ γέρος, γύρισε πλάγια.

— Συγχώρεσέ μας, συγχώρεσέ μας... ἐ-
παναλάμβαναν οἱ ἄλλοι.

'Ο γέρος κοντόσκυβε, ἄκουγε τεντώνο-
ντας τὴν ὑπερεκλεπτυσμένη τοῦ τυφλοῦ ἀ-
κοή. Τοῦ ψιθυρίζοταν ἀόρατα λόγια.

— Τί νά σέ κάνω, τοῦλεγε κάποιος ἀπ' τὰ βαθειὰ ἐρέβη, ἔτσι ὅπως κατάντησες καί σὺ καί αὐτοὶ ποὺ μοῦ προσφέρεις. Δὲν σὰς χρειάζομαι.

ἽΟ γέρος γονάτισε.

— Ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη, εἶπε, ποιὸς μοῦ μιλά; Κι' ὅμως ἄς γίνη κι' ἔτσι, Κύριε, ἂν ἔτσι εἶναι τὸ θέλημά Σου κι' ἂν γιὰ μᾶς ἐκλείσες τὴν τ' οὐρανοῦ Σου πόρτα... (καὶ τᾶλεγε κουνώντας μόνο τὰ χεῖλια, νὰ μὴ γνωρίσουν οἱ πεσμένοι γύρω στὴ λίμνη τὸ ἀδιέξοδο ποῦχαν πάρει...) στὶς σπηλιὲς τὶς δικές Σου, στὶς ἐρήμους τοῦ σώματός Σου θὰ σὲ ψάχνουμε, ὅσο μᾶς μένει ἡ ἐλάχιστη ἀναπνοή. Εὐλόγησε (φώναξε) τὸν δρόμο τῆς ἐξορίας μας, Ἀχραντε.

Πάνω οἱ βράχοι κι' οἱ σταλαχτίτες σὲ κατάφαση εὐλόγαν τὰ σκυμμένα κεφάλια. Ριπὴ ἀνέμου πέρασε τὰ ρακένδυτα, ἄπλυτα ξυλιασμένα κορμιά, ποὺ χτίστηκαν ζωντανὰ κι' ἡ νύχτα, ἡ νύχτα τοὺς ἔσφιγγε.

Διακόσια πενήντα χρόνια δὲν τόλμαγε κανεὶς νὰ περάσῃ ἀπὸ κείνα τὰ δάση. Τὰ λέγαν στοιχειωμένα. Μετά, κυνηγημένοι κι' ἀπόβλητοι ἀπὸ τὴν κοινωνία, Καλβινιστές, σπάσαν μὲ κόπο τὴ λάσπη καὶ γκρέμισαν τὰ τοῦβλα καὶ τὶς κοτρῶνες, ποὺ εἶχε κτίσει ὁ Ἱεροεξεταστής. Μπῆκαν στὴν πρώτη, τὴν ἄδεια σπηλιά, τὴ γεμάτη ἀπὸ τὴν κόπρο τῶν ζώων, χέρσα σπηλιά, πατημένη, ξεπάρθενη, οὔτε σταλαχτίτης. Ἀσβεστόλιθος χοντρός σὲ ὄγκο βράχου. Προχώρησαν. Εἶδαν λιθιά ἀπὸ ἀνθρώπου χέρι φτιαγμένη. Σκύψαν. Κρατοῦσαν πευκόδα, φέξαν. Προσέξαν τὸ χαμηλὸ «λαιμό». Κάποιος σύρθηκε μέσα. Τὸ τέλος βρέθηκε φραγμένο ἀπὸ ὄγκο πέτρας, χτισμένης καὶ στερεωμένης ἀπὸ τὴν ἐδῶ μεριά. Φέραν λοστούς, τὴν σπρῶξαν, τὴν τίναξαν; Ξέρω

γώ; Μπῆκαν. Ὅπως πάτησαν, κοκκάλωσαν. Ἐδῶ ἓνας λαὸς μὲ τὰ ζῶα καὶ τὰ παιδιὰ του, ἓνας λαὸς ὁλόκληρος εἶχε κρυφτεῖ καὶ ὁ θάνατος τὸν εἶχε προφτάσει σὲ στάση προσευχῆς. Εἶδαν μαῦρη, ἀκύμαντη μιὰ λίμνη. Στούς τοίχους γύρω, ἀνάμεσα σὲ χιλιοῖριδιζόντες κρύσταλλους, βρεθῆκαν μαζεμένες οἱ οἰκογένειες ἤρεμα, καμμιὰ κραυγὴ δὲν παραμόρφωνε τὰ πρόσωπά τους. Οἱ ἄντρες κρατοῦσαν ἀπὸ τοὺς ὤμους τὶς γυναῖκες. Αὐτὲς τὰ παιδιὰ στὶς φοῦστες, μικρὰ χεράκια, 5 -6 βυζανιάρικα στὴν ἀγκαλιά, κοντά-κοντά, τὰ μέτωπα στραμμένα κατὰ κεῖ ποὺ μέσα στὸ πηχτὸ σκοτάδι, τὸ σὰν τὸ βράχο στέρεο, ποῦχε πέσει καὶ πλακῶσει τὰ πάντα, μόλις σβῆσαν τὰ τελευταῖα δαδιά, κατὰ κεῖ ποὺ ὑποπτευόταν τὸν οὐρανό.

Νὰ ψάλλαν τὰ μουμιοποιημένα στόματα τὸ «Δόξα ἐν Ὑψίστοις», τὰ ὀρθάνοιχτα μάτια, ποὺ κανεὶς δὲν μπόρεσε ἔστω καὶ πασπατευτά, οὔτε στὸν πιὸ ἀγαπημένο του νὰ κλείσῃ; Δὲν εἶχε λυώσει κανένας. Πάνω τους εἶχαν ρίξει τ' ἄλλα μανδύα διάφανο, γυάλινο πέπλο αἰώνιας γαλήνης καὶ μέσα, σὰ σὲ κουκκοῦλι, οἱ λιγιστὲς ἀπ' τὴ νηστεία σάρκες, ὁλόκληρες. Δὲ χύθηκαν οἱ βολβοὶ τῶν ματιῶν οἱ πρὸς τὴν ὀροφὴ στραμμένοι. Ἦρθαν καὶ φύτρωσαν κρύσταλλα στὶς πτυχὲς τῶν ρούχων. Ἐνας λαὸς μὲ τὰ παιδιὰ του, τὰ ζῶα του, γεμᾶτος πετράδια, διαμάντια καὶ μάργαρα, ἀναμένοντας τὸν ἐρχομὸ Του, ποὺ ἀγάπησαν καὶ πέθαναν γι' Αὐτόν.

Στὸ βάθος, στὸ βράχινο θρόνο ὁ γέρος, γερμένο τὸ πάλλευκο κεφάλι στὸ στήθος, τὸ χέρι σὰ γιὰ ἀπάντηση ἐρώτησης σηκωμένο.

Δάσκαλε, μίλησέ μας γιὰ τὸ Θεό, τὸν Ἐνα, τὸν Ἀτέλειωτο.

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ST. W. HAWKING, *Τὸ Χρονικὸ τοῦ χρόνου —
ἀπὸ τὴν μεγάλῃ ἔκρηξῃ ὡς τὶς μαῦρες τρύπες*

Στὸ συναρπαστικὸ αὐτὸ ἔργο τοῦ καθηγητῆ S.H. ἐπιχειρεῖται περιγραφή —χωρὶς τὴν χρῆση μαθηματικῶν— τῶν βασικῶν περὶ Σύμπαντος ἀνακαλύψεων, μιὰ ἀναδρομὴ ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Πτολεμαῖο μέχρι τὸν Κοπέρνικο καὶ τὸν Γαλιλαῖο, τὸν Νεύτωνα καὶ τὸν Ἀϊνστάιν, καὶ φθάνει στὴν σύγχρονη ἐπιδίωξη κατασκευῆς μιᾶς ἐνοποιημένης κβαντικῆς θεωρίας τῶν δυνάμεων τῆς φύσης, πού νά συμπεριλαμβάνει καὶ τὴν βαρύτητα, ὅπως ἐκφράζεται μὲ τὶς πρόσφατες θεωρίες τῶν «χορδῶν» καὶ τῶν «ἐτερωτικῶν χορδῶν» π.χ. Πρόκειται γιὰ κριτικὴ παρουσίαση τῶν σημαντικότερων προσεγγίσεων τῶν τελευταίων αἰώνων στὸ ἐπίπεδο τῆς θεωρίας καὶ τῆς κατασκευῆς μοντέλων καὶ ἐπαλήθευσης ὑποθέσεων πού ἐπιτρέπει ἡ ἴδια ἡ φύση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐγχειρήματος. Στὴν ἐνδιαφέρουσα εἰσαγωγὴ τοῦ ὁ καθηγητῆς κ. Βασ. Ξανθοπούλου συνοψίζει ὡς ἑξῆς τὴν εἰδικότερη ἐπιστημονικὴ συμβολὴ τοῦ καθηγητῆ Hawking στὴν θεωρητικὴ φυσικὴ: «ἔχει ἀποδείξει τὴν ὑπαρξὴ “ἀνωμαλιῶν” στὸν χωρὸχρονο τῆς γενικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητας, ὅπως π.χ. τὴν ἀρχικὴ μεγάλῃ ἔκρηξῃ (Big Bang), ἀπὸ τὴν ὁποία προῆλθε τὸ Σύμπαν· ἔχει ἀνακαλύψει τοὺς νόμους τῆς μηχανικῆς καὶ τῆς θερμοδυναμικῆς γιὰ τὶς μαῦρες τρύπες (ἡ θερμοκρασίᾳ μιᾶς μαύρης τρύπας εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογη τῆς μάζας της, ἐνῶ ἡ εἰδικὴ θερμοτήτά της εἶναι ἀρνητικὴ)· μελέτησε τὴν συμπεριφορὰ κβαντικῶν πεδίων κοντὰ σὲ μαῦρες τρύπες (σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν κλασσικὴ θεωρία, ἡ κβαντικὴ θεωρία προβλέπει ὅτι οἱ μαῦρες τρύπες ἀκτινοβολοῦν ὅπως ἓνα μέλαν σῶμα — δὲν εἶναι δηλαδὴ ἀπόλυτα μαύρες)· προέτεινε μιὰ κβαντικὴ θεωρία γιὰ τὴν δημιουργία τοῦ Σύμπαντος, τὴν θεωρία τῆς Κυματοσυνάρτησης, μὲ βασικὴ τῆς ἀρχὴ ὅτι οἱ ὁριακὲς συνθήκες τοῦ Σύμπαντος εἶναι ὅτι τὸ Σύμπαν δὲν ἔχει ὅρια» (σ. 10).

Στὸ Α΄ κεφ. «Ἡ εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ Σύμπαν» ἀναφέρεται μεταξὺ ἄλλων ἡ ὑπόθεση τοῦ Hubble περὶ τῆς διαστολῆς τοῦ Σύμπαντος (κι ὅχι τῆς στατικότητας τοῦ Σύμπαντος) στὸν βαθμὸ πού οἱ γαλαξίες ἀπομακρύνονται ἀπὸ μᾶς μὲ ταχύτητα ἀνάλογη τῆς ἀπόστασής τους, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ἀσκεῖ κριτικὴ στὴν περὶ βαρύτητας νευτώνεια θεωρία, ἀναπτύσσοντας τὶς δύο μεγάλες θεωρίες τοῦ αἰῶνα μας, τὴν γενικὴ θεωρία τῆς σχετικότητας καὶ τὴν κβαντικὴ μηχανικὴ, ἀναφερόμενος εἰδικότερα στὴν ἐπίδραση τῶν ὑπολοίπων φυσικῶν δυνάμεων καὶ στὴν μικροσκοπικὴ δομὴ τοῦ Σύμπαντος. Στὸ Β΄ κεφ. «Χῶρος καὶ Χρόνος» ὁ συγγραφέας ἐξηγεῖ τὴν συμβολὴ τῆς λύσεως τῆς περὶ εἰδικῆς σχετικότητας θεωρίας τοῦ Ἀϊνστάιν γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς ἰδέας τοῦ ἀπόλυτου ἀριστοτελικοῦ καὶ νευτώνειου χρόνου, φθάνοντας στὴν ἐπαναστατικὴ ἔννοια τοῦ χωρὸχρόνου τοῦ Ἀϊνστάιν καὶ στὴν ἐξίσου ἐπαναστατικὴ ὑπόθεσή του, ὅτι «ἡ βαρύτητα εἶναι συνέπεια τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ χωρὸχρονος δὲν εἶναι ἐπίπεδος, ἀλλὰ καμπύλος» (σ. 62), καὶ κατὰ τοῦτο ἡ καμπύλωση τοῦ χωρὸχρόνου περιγράφει καὶ τὴν ἐπίδραση τῆς βαρύτητας. Στὸ Γ΄ κεφάλαιο «Τὸ Σύμπαν διαστελλεται» ὁ σ. Ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη τοῦ Hubble (1929), ὅτι οἱ περισσότεροι γαλαξίες ἔχουν φάσματα μετακινούμενα πρὸς τὸν ἐρυθρὸ (δηλαδὴ σχεδὸν ὅλοι ἀπομακρύνονται ἀπὸ μᾶς), ἐνῶ «τὸ μέγεθος τῆς μετακίνησης εἶναι ἀνάλογο πρὸς τὴν ἀπόσταση τοῦ γαλαξία ἀπὸ μᾶς» (σ. 75)· ἐξετάζει κατόπιν τὰ μοντέλα τοῦ Φρίντμαν καὶ τὸ θεώρημα τοῦ Πενρόζε (λόγω τῆς ἐλκτικῆς δύναμης τῆς βαρύτητας ὅταν ἓνα ἄστρο καταρρεῖ ἐξ αἰτίας τῆς ἴδιας του τῆς βαρύτητας, ἐγκλωβίζεται σὲ μιὰ περιοχὴ πού ἡ ἔκτασή της τείνει νὰ μηδενισθεῖ, ἀλλὰ καὶ ὁ ὄγκος της, ἐνῶ ἡ ὕλη τοῦ ἄστρου συμπυκνώνεται σὲ μιὰ περιοχὴ μηδενικοῦ ὄγκου, ὁπότε ἡ πυκνότητά καὶ ἡ καμπυλότητά τοῦ χωρὸχρόνου γίνονται ἀπειρες —μιὰ ἀνωμαλία πού ἀποκαλεῖται «μαύρη τρύπα»). Ὁ σ. καταλήγει στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ἀνωμαλίες στὸ Σύμπαν μποροῦν νὰ ἐξαφανισθοῦν, ἀν

συμπεριληφθούν τὰ κβαντικά φαινόμενα στο μοντέλο για τὸ Σύμπαν, ἐφ' ὅσον ἡ γενικὴ θεωρία τῆς σχετικότητας εἶναι ὀρθή καὶ ἐφ' ὅσον τὸ Σύμπαν περιέχει τὴν ποσότητα τῆς ὕλης ποὺ παρατηροῦμε (σ. 90). Στὸ Δ' κεφ. «Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπροσδιοριστίας» ὁ σ. ἐξετάζει τὴν μικροσκοπικὴ δομὴ τοῦ Σύμπαντος, περιγράφοντας τὰ στοιχειώδη σωματίδια, ἡλεκτρόνια καὶ πρωτόνια, νετρόνια καὶ κουάρκς, τὶς βαρυτικὲς καὶ ἡλεκτρομαγνητικὲς δυνάμεις τῆς φύσης, τὴν προβλεπόμενη διάσπαση τοῦ πρωτονίου σὲ 1030 χρόνια, τὴν ἀσυμμετρία ὕλης-ἀντιὕλης, καὶ τὴν συμμετρία C.P. καὶ T τῶν στοιχειωδῶν σωματιδίων. «Ἡ κβαντικὴ μηχανικὴ μᾶς ἐπιτρέπει θεωρητικὰ νὰ προβλέψουμε σχεδὸν ὅ,τιδήποτε βλέπουμε γύρω μας, μέσα στὰ ὅρια τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπροσδιοριστίας» (σ. 102), ἐνῶ στὸ Ε' κεφάλαιο «Τὰ στοιχειώδη σωματίδια καὶ οἱ δυνάμεις τῆς φύσης» ὁ σ. καταλήγει στὴν διαπίστωση ὅτι «γιὰ ἀρκετὰ μεγάλες ποσότητες σωματιδίων τῆς ὕλης, οἱ βαρυτικὲς δυνάμεις κυριαρχοῦν πάνω στὶς ἄλλες δυνάμεις» (σ. 126). Τὸ Ζ' κεφάλαιο «Οἱ μαῦρες τρύπες» καὶ τὸ Στ' κεφάλαιο «Οἱ μαῦρες τρύπες δὲν εἶναι τόσο μαῦρες» (οἱ μαῦρες τρύπες εἶναι ἡ φυσικὴ κατάληξη τῶν ἄστρων μὲ μᾶζα ἀρκετὰ μεγαλύτερη ἐκείνης τοῦ Ἡλίου) ἀναφέρονται στὴν συμπεριφορὰ τοῦ χρόνου στὴν περιοχὴ τῆς μαύρης τρύπας, τὴν μείωση τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ ὀρίζοντα τῶν γεγονότων τῆς (ποὺ ἀποτελεῖ καὶ μέτρο τῆς ἐντροπίας τῆς) καὶ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν μείωση τῆς μᾶζας τῆς, τὴν ἀδυναμία φυσικῶν προβλέψεων, τὴν δυνατότητα «παρατήρησης» τους μὲ τὸ παλσάρ τοῦ Ταϊντορ, γιὰ νὰ καταλήξουν στὴν διαπίστωση ὅτι «ἡ βαρυτικὴ κατάρρευση τῶν ἄστρων δὲν εἶναι τόσο τελικὴ καὶ μὴ ἀντιστρέψιμη διαδικασία... (καὶ σὲ τοῦτο), μολονότι δὲν ἔχουμε ἀκόμη μπορέσει ν' ἀνακαλύψουμε μιὰ ἀρχέγονη μαύρη τρύπα, ὅλοι συμφωνοῦν πῶς ἂν ἀνακαλύψουμε κάποια, πρέπει νὰ ἐκπέμπει ἕνα μεγάλο ποσὸ ἀκτίνων γ καὶ ἀκτίνων χ» (σ. 174). Στὸ Η' κεφ. «Ἡ μοῖρα τοῦ Σύμπαντος —παρελθὸν καὶ μέλλον» ἀναπτύσσεται μὲ ἐκπληκτικὴ πειθὴ ἡ ἀνάγκη προσέγγισης τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητας μὲ τὴν κβαντικὴ φυσικὴ, ἐνῶ ἐξετάζονται μεταξὺ ἄλλων τὰ μοντέλα «τῆς πληθωρικῆς διαστολῆς» (σύμφωνα μ' αὐτὸ ὁ ρυθμὸς διαστολῆς τοῦ Σύμπαντος πλησιάζει αὐτόματα τὸν ὀριακὸ ρυθμὸ διαστολῆς ποὺ χρειάζεται γιὰ ν' ἀποτραπῇ ἡ βαρυτικὴ κατάρρευση: σ. 196), ἐνῶ ἡ διαπίστωση ὅτι «ἡ συνολικὴ ἐνέργεια τοῦ Σύμπαντος εἶναι ἴση πρὸς τὸ μηδέν» (σ. 197) φαίνεται σημαντικὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, παρουσιάζεται ἕνα τροποποιημένο πληθωριστικὸ μοντέλο βασιζόμενο στὴν ἀργὴ καταστροφή τῆς συμμετρίας καὶ τὸ «χαοτικὸ πληθωριστικὸ μοντέλο», καὶ στὴν ἀνάγκη χρησιμοποίησης «τῆς κβαντικῆς θεωρίας τῆς βαρύτητας στὴν διευκρίνιση τῶν ἀρχικῶν σταδίων τοῦ Σύμπαντος, ὅπου τὰ βαρυτικὰ ἐπίπεδα εἶναι πολὺ ἰσχυρά» (σ. 209). Στὸ Θ' κεφάλαιο «Τὸ βέλος τοῦ χρόνου» ὁ σ. ἀναφέρεται στὸ θερμοδυναμικὸ βέλος τοῦ χρόνου, δηλαδὴ στὴν κατεύθυνση ἐκείνη τοῦ χρόνου ὅπου αὐξάνεται ἡ ἀταξία, στὸ ψυχολογικὸ βέλος τοῦ χρόνου, δηλαδὴ στὴν κατεύθυνση ἐκείνη τοῦ χρόνου ποὺ μᾶς κάνει νὰ θυμόμαστε τὸ παρελθὸν κι ὄχι τὸ μέλλον, καὶ στὸ κοσμολογικὸ βέλος τοῦ χρόνου, δηλαδὴ στὴν κατεύθυνση ἐκείνη τοῦ χρόνου ὅπου τὸ Σύμπαν διαστέλλεται, γιὰ νὰ δείξει ὅτι τὰ δύο πρῶτα βέλη τοῦ χρόνου στρέφονται πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τὸ θερμοδυναμικὸ βέλος τοῦ χρόνου προσανατολίζεται πάντα πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ κοσμολογικοῦ βέλους, ἐπειδὴ μόνο σὲ μιὰ φάση διαστολῆς τοῦ Σύμπαντος μποροῦν νὰ ὑπάρχουν νοήμονα ὄντα. «Ἡ φάση συστολῆς τοῦ Σύμπαντος εἶναι ἀκατάλληλη, γιατί δὲν διαθέτει ἰσχυρὸ θερμοδυναμικὸ βέλος» (σ. 227). Στὸ Ι' κεφ. «Ἡ ἐνοποίηση τῶν φυσικῶν θεωριῶν» καὶ στὸ τελευταῖο κεφάλαιο «Συμπεράσματα» ὁ σ. ἐξετάζει τὴν ἐπιδιωχθεὶς κατασκευὴς μιᾶς ἐνιαίας θεωρίας, καὶ καταλήγει σὲ διαπιστώσεις σημαντικὲς γιὰ τὴν ἐπιστὴμὴ καὶ τὸν ἄνθρωπο.

Πρόκειται γιὰ ἔργο ὑψηλῆς ἐπιστημονικῆς σπουδαιότητας, ποὺ εἶναι προσιτὸ καὶ σὲ μὴ ἐιδικούς. Τὸ ἔργο αὐτὸ παρουσιάζει καὶ ἐπιστημολογικὸ ἐνδιαφέρον (μεθοδολογία, ἐλεγχος ὑποθέσεων, ὅρια ἀποδείξεως κ.τ.λ.), ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά δημιουργεῖ προϋποθέσεις γιὰ τὴν συγκρότηση μιᾶς φιλοσοφικῆς ἐνατένισης τοῦ κόσμου στὸ ἐπίπεδο τῆς ὀντολογίας.

Μανώλης Μαρκάκης